קרבן העדה על תלמוד ירושלמי יומא

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי יומא

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-העדה-על-תלמוד-ירושלמי-יומא/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 16
הלכה ג 18
הלכה ד 19
הלכה ה 19
הלכה ו 21
הלכה ז 21
הלכה ח 21
פרק ב 22
הלכה א 22
הלכה ב 30
הלכה ג 33
הלכה ד 34
פרק ג 36
הלכה א 36
הלכה ב 37
הלכה ג 39
הלכה ד 41
הלכה ה 41
הלכה ו 43
הלכה ז 47
הלכה ח 49
הלכה ט 51
פרק ד 53
הלכה א 53
הלכה ב 57
הלכה ג 58
הלכה ד 59
הלכה ה 61
הלכה ו 63
פרק ה 65
הלכה א 65
הלכה ב 71
הלכה ג 73
הלכה ד 73
הלכה ה 77
הלכה ו 78
הלכה ז 82
פרק ו 83
הלכה א 83
הלכה ב 86
הלכה ג 86
הלכה ד 88
הלכה ה 89
הלכה ו 90
הלכה ז 94
פרק ז 94
הלכה א 94
הלכה ב 97
הלכה ג 98
פרק ח 100
הלכה א 100
הלכה ב 103
הלכה ג 104
הלכה ד 106
הלכה ה 107
הלכה ו 109
הלכה ז 110

פרק א

הלכה א

שבעת ימים קודם יה"כ מפרישין כהן גדול. שכל עבודת יה"כ אינה כשרה אלא בו דכתיב גבי יה"כ וכפר הכהן אשר ימשח אותו:

ללשכת פרהדרין. כך שמה ובגמ' מפרש:

ומתקינין לו. מזמינין כהן אחר להיות כ"ג תחתיו אם יארע בו פסול קרי או שאר טומאה המעכבין מלבוא למקדש:

ובעד ביתו. גבי יה"כ כתיב בפ' אחרי מות:

אם כן. דחיישת למיתה:

אין לדבר סוף. שמא גם זו תמות אלא לטומאה דשכיחא חיישינן למיתה שימות מת בפתע פתאום לא חיישינן:

גמ' **שמע לה מן הדא**. יליף לפרישת שבעה דכהן גדול מהא:

כאשר עשה. במילואים שצוה אותם לפרוש מביתם שבעת ימים שנאמ' ופתח אהל מועד תשבו שבעת ימים ובשמיני עבדו שנאמר ויהי ביום השמיני קרא משה וגו' וכתיב קרב אל המזבח כאשר עשה צוה לדורות לפרוש שבע' לפני עבודת יום א':

או אינו אלא שעיר של ר"ח. דשמיני למילואים בר"ח ניסן היה:

לכפר עליכם. כך כתיב לעשות לכפר עליכם:

כפרת אהרן עצמו. שהיה בו כפרה לאהרן בפני עצמו דכתיב ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך:

כפרת בנים עצמן. כלומר כפרת הכהנים וישראל בפני עצמן שנאמר במילואים ואל בני ישראל תדבר קחו לכם שעיר עזים:

אף זו. פרישה דלדורות צריכה שתהיה ליום שיש בו כפרה לאהרן בפני עצמו וישראל לעצמן והיינו ביה"כ משא"כ בר"ח:

זו שריפת הפרה. שאף כהן השורף את הפרה היה טעון פרישה שבעה:

ונאמר להלן. בפרה:

כהאי דא"ר בא. לעיל אדר"י:

מה זו כפרה. של מילואים אינה כשרה אלא בכה"ג:

אף זו כפרה. דילפי' מיניה לדורות דבעי פרישה היינו כפרה שהיא בכה"ג:

שזה. של פרה הפרשתו בטהרה להחמיר בטהרתו מפני קל שעושין בו לטמאו בו ביום ששורף הפרה להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים דוקא במעורבי שמש נעשית

החמירו בה שלא יהא אדם נוגע [בו] א"נ היו אסורין ליגע בו שבגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת:

וזה. של יה"כ הפרשתו בקדושה ליכנס למחנה שכינה ולא יהא לבו זחה עליו ויהא נבדל מקלות ראש שבהבדלתו מן הבריות תהא חלה עליו אימת הקב"ה:

ה"ג ע"ד דר"י דלא יליף לה מן קרייה וכו' ע"ד דבר קפרא דיליף לה מן קרייה וכו'. וה"פ בשלמא ר"י דלא יליף פרישת כהן השורף הפרה מקרא אלא משום דמעלה וסלסול עשו בפרה ניחא דלכך החמירו חכמים שלא יהא אחיו הכהנים נוגעין בו אלא לבר קפרא דיליף לכהן גדול ביום הכפורים ולכהן השורף דבעו פרישה מחד קרא מ"ש דכהן השורף הפרה אין אחיו הכהנים נוגעין בו ובכה"ג ביה"כ נוגעין בו:

שלא יטמאו אותו אחיו הכהנים. בנגיעה דבגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת:

ופריך ולא כך וכו'. וכי אינו טמא בלאו הכי טומאת ערב מחמת הזייה שהיו מזין עליו בכל יום וקיי"ל טהור שנפלה עליו הזיי' טמאתו וה"ה דהוה מצי למפרך א"כ כהן של יה"כ נמי לא יגעו בו:

אף בר קפרא. מודה דעשו מעלה וסלסול בפרה אלא דפרישה דפרה מדאורייתא היא כמו דיה"כ:

אי מה איל המילואים מעכב. שנא' קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה והקרב לפני ה' שמעינן דאם אין איל אף העגל לא יקריב לפני ה':

אף שעיר של יה"כ. יהא מעכב את הפר שלא יקריב הפר אם אין שם שעיר ואנן לא תנן הכי במנחות פ' התכלת דפרים ואילים ושעירים אינן מעכבין זה את זה:

והוא מקבל מיניה. ור"י קיבל קושיא זו מרשב"ל וחזר בו מלמילף ממילואים:

מן מה. מהא דא"ר מנא תמה אני על רשב"ל שהקשה כן לר"י ועל ר"י הוא מתמה שקבל ממנו תשובה כזו:

יתיביניה. היה לו לר"י להקשות וכי לא מצינו בכיוצא בזה שלמידים דבר מעכב משאינו מעכב וכן בהיפך:

ומלק והקטיר. כתיב גבי עולת העוף ודרשינן היקישא:

ה"ג מה הקטרה בראש המזבח אף מליקה בראש המזבח. וה"פ מה הקטרה בראש המזבח שנאמר והקטיר עליו וכן האימורים כתיב בהו עליו אף מליקה בראשו של מזבח ע"ג הקרן של המזבח:

מליקה מעכבת. שאם לא מלק פסול:

אין הקטרה מעכבת. שאם נטמאו או שנאבדו האימורים הזבח כשר:

תמיד תמיד. יליף גזרה שוה:

שנאמר. במנחת חביתין תמיד וכתיב בלחם הפנים לפני תמיד:
לחם הפנים מעכב. הבזיכין מלהקטירן ואין חביתין מעכבין א"נ לחם הפנים מעכבין אם אינן שנים עשר משא"כ חביתין קדושה לחצאין מתוך שקרבה לחצאין והכי אמרינן במנחות:
לקיחה לקיחה. יליף רבי יהודה בגזרה שוה דלולב צריך אגד:
נאמר לקיחה במצרים. ולקחתם לכם אגודת אזוב:
ונאמר לקיחה בלולב. ולקחתם לכם ביום הראשון:
אף לקיחה האמור בלולב אגודה. וסובר לולב צריך אגד ואם לא אגדו פסול הרי שבלולב מעכב:
מצרים אינה מעכבת. שלא נאמר שם עיכוב:
הא רשב"ל וכו'. כלומר גופא רשב"ל מקשי לה לר"י ולא יליף ממילואים:
הן מייתי ליה. ואלא מהיכא קיליף פרישה ביה"כ לדורות:
בזאת. קרא יתירה הוא דהל"ל בזה או באלה אלא למידרש ודרוש ביה הכי בזאת התורה האמורה בענין דהיינו במילואים יבא אהרן אל הקדש:
ועובד כל שבעה. דסובר כל שבעת ימי מילואים שימש אהרן ולא משה:
ופריך וכי אמור הוא בעניין. וכי מילואים כתובים בפרשת אחרי מות:
מכיון שמיתת בני אהרן אמורה בעניין. שמתחיל אחרי מות שני בני אהרן והן מתו בשמיני למילואים הוה ליה כאילו מילואים אמורים בהאי ענייא:
ופריך ולית סיפיה וכו'. והרי סוף דבר גם רשב"ל יליף ממילואים ולמה הקשה לר"י:
אלא. רשב"ל עשה כאדם השומע דבר ופריך עליה לשמוע מחבירו או מרבו אם גם הם סוברים כוותיה:
אר"י בר' בון. דלא יליף רשב"ל ממילואים:
וישכון כבוד ה' על הר סיני. ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מכדי כתיב ויקרא אל משה ביום השביעי מאי ששת ימים אלא ללמד לדורות מה משה וכו':
מה משה לא נכנס לפני ולפנים כלומר לשמי השמים:
ופריך על דעתיה דר"י למה נאמרה מיתת בני אהרן. בפרש' אחרי מות גבי עבודת יה"כ הא הם מתו בשמיני למילואים:
כך מיתתן של צדיקים מכפרת על כל ישראל. אם נספדים כהלכה לכך נאמרו כאן שיבכו עליהן ביה"כ:
למה סמך הכתוב מיתת מרים לפרשת פרה אדומה. שהרי פ' פרה נאמרה בשנה שנייה ביום שהוקם המשכן ומיתת מרים היתה בשנת הארבעים:

שכשם שאפר פרה מכפרת על ישראל. על מעשה עגל כדאיתא במדרש:
למה סמך מיתת אהרן לשיבור הלוחות. בפ' עקב כתיב בעת ההוא אמר ה' אלי פסל לך וגו' וכתיב בתריה ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן א"נ דכתיב שם ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני ה' וכאשר צוני קאי על שברי הלוחות וכתיב בתריה מיד ובני ישראל נסעו וגו' שם מת אהרן:
כתיב ובני ישראל וגומר. איידי דמייתי להך קרא לכאן דרשו:
נסתלקו ענני כבוד. שבזכותו היו ובמותו נסתלקו:
התייר הגדול. מי שהוא בקי בדרכים נקרא תייר שהוא יודע לתור הארץ וענני כבוד היו מראים להם הדרך אשר ילכו בה:
ובאו ונתגרו בהם ועשו עמהם מלחמה:
והרגו ממנו. מישראל שמנה משפחות דלא חשיב מבנימין אלא חמש משפחות והוא בעשרה ירד למצרים ואהוד משמעון ואצבון לגד וישוה לאשר וי"ג שבע משפחות:
אף הם הרגו. מבני לוי ארבע משפחות אחת מהם נעקרה לגמרי והיא משפחת שמעי וג' מהם נהרגו רובן ונשארו מתי מספר והם משפחת עמרם ויצהר ועוזיאל:
לעמרמי וגומר. בד"ה לאחר שהעמיד דוד הלוים על מחלקותם כתיב האי קרא והוא מיותר ללמדך שאז בימי דוד נחשבו אף הם למשפחות שנתוספו ונתרבו:
ורב שלום. והם בני לוי שהם רודפי שלום כאהרן ופנחס:
אמרו. כשחזרו ישראל למוסרה:
על שלא עשינו חסד עם אותו הצדיק. שלא הספידו לאהרן כראוי:
וגמלו לצדיק חסד. במקום המיתה:
עשירית האיפה. שמקריב הכהן ביום חינוכו ואפילו כהן הדיוט:
ומכנסיים. שאינו כתוב לא בצואה ולא בעשייה ואף לא בפרשת מילואים אפ"ה מעכבין:
מ"ט. כלומר מנ"ל:
ומשני זה. יליף זה וזה בגזרה שוה כתיב במילואים זה הדבר אשר צוה ה' לעשות וכתיב בעשירית האיפה זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו עשירית האיפה:
וזה עשייה. דכתיב במילואים וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם וי"ו יתירה לרבות מכנסיים דכתיב לעיל מיניה בענינא דבגדים:
כל האמור בפרשת. צוואה דמילואים בואתה תצוה מעכב:
זה הדבר. וזה הדיבור שאפי' קריאת פרשת מילואים שנצטווה בואתה תצוה אמר להם לציבור בכ"ג באדר כשהתחילו המילואים והקהיל את העדה אל פתח אוהל מועד שנא'

ותקהל העדה וגומר ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות ומקראות הללו בעשיית המילואים בצו את אהרן:

ה"ג סמיכה ושירי דמים שאינן מעכבין לדורות אינן מעכבין כאן:

ציץ ומצנפת. הלביש לאהרן קודם שהלביש האבנט של הבנים דבין בצוואה בין בעשייה קדם אבל האבנטים הלביש לכולן בהדי הדדי כדמסיק יהודה ברבי מדכתי' וחגרת אותם אבנט משמע כולהו בהדי הדדי:

הדא דאת אמר. לא אמרן אלא למצוה הוא דיחגור כולם בבת אחת:

אבל לציווי ויקרב משה את אהרן וכו' ואח"כ ויתן עליו את הכתנת ויחגר אתו באבנט ואח"כ ויקרב משה את בני אהרן וילבישם כתנות ויחגור אתם אבנט. פי' אבל לכתחילה בעינן שילביש האבנט לאהרן תחילה ואח"כ לבניו כדמצינו בעשייה שכך עשה משה:

פשוט הוא לן. הדבר ברור שלא שימש משה בשבעת ימי מילואים אלא בחלוק לבן ולא בבגדי כהונה:

ותני לה. ותניא נמי הכי בברייתא כדר"א:

וכיון שלבש אהרן בגדי כהונה גדולה וכו'. משמע דמשה לא היה מלובש בבגדי כהונה גדולה דאם כן הוה ליה למתני וכיון ששימש אהרן בכהונה גדולה בבגדי ל"ל אלא ללמדך על משה שלא שימש בבגדי כהונה גדולה:

מה טעמא. כלומר מנא ליה:

כי היום ה' נראה אליכם. ולא אמר סתם כי ה' נראה אליכם אלא מחמת עבודת אהרן ה' נראה ולא מחמת עבודתו:

עשירית האיפה. היא מנחת חביתין שהכהן הגדול מקריב בכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב מיבעיא ליה איך היתה נקרבת ביום השמיני למילואים:

חצייה קריבה. לא הקריבו אלא בין הערבים דבבקר לא היה אהרן עדיין כהן הגדול או דלמא מקריבו מחצית בבקר ומחצית בין הערבים כבשאר הימים:

ופשיט מן מה דכתיב ויבא וגו'. ותנינן בת"כ מלמד שלא בא אלא ללמדו על מעשה הקטרת ואס"ד דאף בבקר היו מקריבין מחצית החביתין א"כ היה צורך שילמוד עמו גם ענין עבודת עשירית האיפה שהיתה ביום חינוכו:

א"ר תנחום ברבי יודן. לעולם שלימה היתה קריבה ולא קשיא א"כ ה"ל לתנא למיתני שנכנס עמו ללמד גם עשירית האיפה דלא נכנסי עמו לפנים אלא ללמדו על עבודות שאינן נוהגות בחוץ והיינו קטרת אבל הקרבת המנחה שנוהג בחוץ כבר למדו בהיותו בחוץ:

מילואים מה היו. מיבעיא ליה מה היו דינם של קרבנות המילואים כקרבן יחיד הואיל ולא באו אלא לחנך אהרן או כקרבן ציבור שבאו לחנך המשכן שהוא לכל ישראל א"נ חינוך אהרן עצמו היה לצורך כל ישראל:

ופשיט מן מה דכתיב ויסמכו וגו'. שמעינן דקרבן יחיד הוא דאין קרבן ציבור טעון סמיכה כדתנן במנחות:

ופריך והתני. מילואים היו קרבן ציבור:

ומשני א"ר אידי. לכך קרי להו קרבן ציבור שציבור התנדבו הקרבנות ומסרו' לאהרן ובניו:

מילואים מאיכן למדו. מיבעיא ליה הא דכתיב במילואים ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים למאי מדמינן אותן הימים אם לקרבנות שנאכלין ליום ולילה א"כ אף במילואים היו צריכים לישב גם ליל שמיני שם ולא לילה הראשונה דשבעת הימים או למעשה בראשית מדמינן שהלילה הולך אחר היום והיו יושבים לילה הראשונה ולא האחרונה וכדמסיק ולא איפשיטא:

תמן תנינן. במנחות פ' שתי הלחם:

אלו מושכין. הלחם הפנים ועד שלא יגביהו אותן מן השלחן אלו מניחין:

ה"ג שנאמר לפני תמיד רבי יוסי אומר אף אלו נוטלין ואלו מניחין אף זה היתה תמיד מתני' דר"מ אר"י מודה ר' יוסי שאם פירקו את הישנה בשחרית וסידרו את החדשה בין הערבים שאין זו תמיד ואר"י מישיבת וכו'. וה"פ ר' יוסי סבר אפילו אלו נוטלין ואח"כ מניחין הלחם על השלחן מ"מ מיקרי תמיד שאין הכוונה אלא שלא יהיה השלחן יום או לילה בלא לחם ות"ק דר"י ר"מ:

צריך שימסור יום ללילה ולילה ליום. שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים וכתיב בתריה ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ש"מ שלא היו יושבים על פתח א"מ כל היום וכל הלילה אלא שהיו משלימין ובאו בסוף היום וישבו עד מקצת הלילה ובאו בסוף הלילה וישבו עד מקצת היום והיינו יומם ולילה דכתיב בקרא ה"ה הכא גבי לחם הפנים נמי בעינן שימסור יום ללילה ולילה ליום:

מכיון שמסר יום ללילה דיו. ואינו צריך להיות עליו לחם אלא בסוף היום ואם יהיה השלחן בלא לחם כ"ג שעות הרי זה תמיד:

מה אר"ח בר יוסף בישיבת אהרן ובניו במילואי'. מיבעי' ליה איך סובר ר"ח בר יוסף במילואים אם היו צריכין לישב כל היום וכל הלילה או לא:

ופשיט מה. אם התם גבי לחם הפנים דכתיב תמיד סובר שאם מסר יום ללילי' דיו כ"ש מילואים דלא כתיב בהו תמיד דסגי במסירת יום ללילה:

אשכחת אמר. נמצאת אומר:

ה"ג ע"ד דר"י היה שם י"ד עמידות וי"ג פירוקין. ע"ד דר"ח בר יוסף היה שם שבע עמידות וששה פירוקין. וה"פ לר"י דאמר שבאו בסוף היום וישבו מקצת הלילה והלכו להם וכן עשו בבוקר נמצא שהיה בכל ערב עמידה ופריקה וכן בכל בקר חוץ ביום השביעי לא היתה פריקה ולדעת ר' חייא לא היה בכל יום אלא עמידה אחת ופריקה אחת וביום השביעי היתה עמידה ולא פריקה:

העמידו ומשחו ופירקו. שנאמר ויהי בחדש הראשון בשנה השנית הוקם המשכן ודרשינן שהוקם מאיליו וכתיב ביום כלות משה להקים את המשכן משמע שמשה הקימו וקשיין קראי אהדדי אלא ודאי שאף ביום השמיני העמידו משה ופירקו אח"כ בו ביום הוקם מאליו:

שהקמת הלילה פסולה לעבודת היום. דאל"כ למה פירקו ביום השמיני אלא משום דהקמה הראשונה היתה בלילה כשאר הקמות ולכך הוצרך להקימו שנית לעבודת היום:

אשכחת אמר וכו'. נמצאת אומר לדעת ר' יוחנן לשיטת ריב"י דהקמת הלילה היתה פסולה לעבודת היום צריכין לומר שהיה בכל יום ג' הקמות וג' פירוקים העמדה אחת קודם אור היום כדי לסמוך ישיבתן באהל מועד מן הלילה ליום והעמדה שנית לעבודת היום והעמדה ג' לסמוך היום ללילה ולר' חייא בר יוסף היו ב' עמידות בכל יום א' קודם היום לסמוך הלילה ליום ואחת ביום לעבודת היום:

ה"ג ע"ד דר"י כריב"י היו שם כ"א עמידות וכ' פירוקין ע"ד דר"ח בר יוסף כריב"י היו שם ארבע עשרה עמידות וי"ג פירוקין:

מנין לפירוקין. דלמא כיון שהעמידו ביום הראשון שוב לא פירקו:

ביום שכלו הקמותיו. ש"מ שבימים הראשונים הקימו ופרקו כל יום וה"ה כשלא היה צורך בהעמדתו פרקו אפי' בו ביום:

כאשר עשה וגו'. ללמד דבעי פרישה לדורות והיינו ביה"כ וכדאמרי' לעיל:

ופריך ולא כבר תניתה. לדרש זה לעיל בפירקין:

ומשני חדא בשם ר"י וכו'. אחת תני דר"י אמר כן ואחת דרשב"ל אמר כן:

בשמיני וכו'. ביום השמיני איכא דתני דאף ביום השמיני נמשח המשכן ואיכא דתני דלא נמשח בשמיני וכן פליגי תנאי אם נפרק המשכן ביום השמיני או לא:

פשט הוא כן. פשיטא לן דמ"ד שנמשח בשמיני סובר נמי דנתפרק בשמיני ומ"ד דלא נמשח סובר נמי דלא נתפרק:

דכתיב וימשחם. דקרא יתירא הוא דכתיב ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אותו ויקדש אותו ואת כל כליו ואת המזבח ואת כל כליו וימשחם ויקדש אותם וקשיא וימשח אותו דרישא ל"ל דוימשחם דסיפא אמשכן נמי קאי אלא ללמדך שמשח המשכן כמה פעמים:

ומשני מעלה אני עליכם כאילו. היה המשכן חסר משיחה והקמתו היא כאילו משחתם אותו:

ה"ג שבעת ימים תכפר על המזבח. משמע שבכל יום היה מעמידו מחדש דאל"כ כפרה למה בכל ז' הלא היה די בכפרה אחת:

ומשני כפרה שהיא בדם. דהיינו שהיה מזה על המזבח כל ז' ימים:

כהדא דתני. כהא דתניא:

על זה ועל זה. על כהן שהיו מפרישין ליה"כ ועל הכהן שהיו מפרישין לפרה:

היו מזין עליו. כל ז' ימי הפרישה מכל פרה ופרה שהיו שם מימות משה שהיו בותנין למשמר תמן האפר בחיל כדתנן במסכת פרה:

כדי שיכנסו המים. של אפר פרה תחת הדם שהיו מזין על אהרן ובניו בז' ימי המילואים שנא' ויז על אהרן וגו' וכתיב ז' ימים ימלא את ידם כל ז' עשה להם כחק יום הראשון:

ותחת השמן המשחה. שסובר ר' יוסי שנמשחו ג"כ בכל יום מז' ימי המילואים:

פירש בן בתירה. דלכך היו מפרישין אותו מאשתו ולא היה נכנס לבית אחר תמיד של. בין הערבים וישמש ויטבול שעה אחת קודם שקיעת החמה ויעריב שמשו וינוח בלשכתו שהרי אהרן נמי היה לן במחנה לויה בשעה שהיה המשכן מפורק משום דחיישינן שמא יבא על אשתו נדה ויהא טמא שבעה דבועל נדה כנדה ויהיה נדחה מלעשות עבודתו ביום הכפורים:

ופריך וישראל חשודין על הנידות. בתמיה וכל שכן דכהן הגדול אינו חשוד על כך:

ומשני כיי וכו'. דחיישינן לכי האי דתנינן התם בפרק שני דשבועות:

אמרה לו נטמאתי. עכשיו ופירש מיד בקושי האבר חייב אלא יעמיד עצמו בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש בלא קישוי וחיישינן שמא יפרוש בקושי:

אשכחת אמר. נמצאת אומר דאיצטרך לדבן בתירא דחיישינן לטומאת נדה ואיצטרך לדר"י דילפינן פרישה ממילואים:

מ"ד. כלומר למאי דאמר:

וישן לו בלשכה. והוה דומיא דמילואים וכדפרישית לכך צריך לטעמא דבן בתירא:

וישן לו בתוך ביתו. ולא יכנוס למקדש כלל:
אף היא גזרה גזרו עליה. שלא יאמרו כה"ג חבוש בבית האסורים אבל מן הדין לא היה חייב במזוזה שאינה דירת קבע:
פרט לשערי הר הבית והעזרות. שאינן שעריך המיוחדין לך אלא קדש הם:
לרבות. שערי הר הבית והעזרות שחייבין במזוזה דבכלל שעריך הן שאתה נכנס ויוצא בו:
מ"ד פרט ר"י. דסובר כל שאינו דירת קבע פטור ממזוזה:
ופריך יאות אר"י. שפיר קאר"י שאינן מיוחדין לך ומ"ט דרבנן דמחייבין הא לאו בית דירה הן:
התיב ר"י בר' בון. לסיועא לרבנן:
בשעריך לרבות שערי מדינה. ולא פליג ר' יהודה אע"ג דאינן בית דירה אלא ודאי הטעם לפי שבהן נכנסין לבית הדירה דהיינו בתי העיר וחצירות והכא נמי בשערי עזרה לפי שבהן היו נכנסין לבית דירה דהיינו לדירת הכה"ג וסברי דירת שבעה ימים שמה דירה:
חולדת המולים. נקיקים וחורים שבתוך הגבעות:
חולדת. כמו חור שחררוהו חולדות הדרים בארץ:
המולים. הם גבעות כמו מליא בנצא בב"ב:
חלון שהוא ד' על ד'. אמות:
ומניפים לרבוניהם. שיושבים שם העבדים בימות החמה להניף רוח לאדוניהם בחדר המקרה:
לולין. בנין שמגדלין שם אווזים ותרנגולים:
אלו ע"ג אלו. ואין בחללן ד' על ד':
הן דו דרס וכו'. לפי שכולן סמוכין על האסקופה התתתונה מצרפן כאילו הן אחת וחייבין במזוזה:
דהוה עביד וכו'. שהיה נעשה על דעת דכל החכמים:
לשכת בולווטים. לשכת שרים היו קורים אותה:
פראידתן. פקידי המלך שיד המלך היתה בם להחליפן בכל שנה כרצונו והוא פירוש למילת פלהדרין:
מילא עבידא. טעם לדבר שמתחילה היו קורין אותה בולווטין ואח"כ פלהדרין:
בראשון. במקדש ראשון:
שהיו משמשין. בכהונה גדולה כה"ג בן כה"ג אם היה ראוי לכך ולא היו מתמנים לשם ממון:

שימשו בו. כל ימי בניינו לא יותר מח"י כהנים גדולים:
בדמים. שהיו נותנים למלך:
ומהן. משנות עמידת בית שני שימש שמעון הצדיק ארבעים שנה ולא נותר לכל הכהנים כי אם ש"פ שנה:
ומחוקיהן כסף. שהיה לו להביא המדות גדושות אלא כדי שלא יפלו המעות מהן בדרך שלחן מחוקות ומה שהיה חסר מפני המחוק היה מביא בפני עצמו מצאתי ול"נ ומחוקיהן היינו הכלי שמוחקין בו המדה נמי היתה של כסף כמו המדה:
כפה הסיח את המנורה. משל הוא אתא חמרא ובטש לשרגא אף כאן המרבה בשוחד הוא מנצח חבירו:
מצאנו שלא חרב הבית וכו'. בבבלי יליף להו מקרא:
וכן בשני. דמסתמא עון אחד לשניהם:
מבזים את המועדות. שלא היו עולים שם לרגל שאלקנה הוצרך לסבב ערי ישראל להדריכם שיעלו לרגל:
ומחללין את הקדשים. כדכתיב גם בטרם יקטירון החלב וגו' עד כי נאצו האנשים את מנחת ה':
וכל ווסת טובה. כלו' כל מדות טובות היו בהן:
דלמא. מעשה והיו יושבין רבי זעירא וכו':
הוון אמרין ביותר. קשה שנאת חנם מג"ע ועכו"ם וש"ד:
ובשני לא נבנה. עדיין שחטא דור החורבן האחרון חמור מן הראשונים:
הראשונים עשו תשובה'. כלומר לעולם דשוים הם אלא דלכך נבנה לראשונים בזמן קצר לפי שעשו תשובה:
הראשונים נתגלו עוונם. לא היו מכסים פשעיהם:
ונתגלה קיצם. לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם:
ה"ג השניים לא נתגלה עוונם ולא וכו':
דורות האחרונים כשרים מן הראשונים. או לא:
עידיכם הבחירה יוכיח. בנין הבית עד לכם בדבר שהראשונים נבנה להם אחר שבעים שנה ואחרונים כבר בגלות זמן רב:
אבותינו. בחטאם העבירו את התקר' שלא התריב נבוכד נצר אלא התקרה של בה"מ והשאיר היסודות שנאמר ויגל את מסך יהודה:
פעפענו את הכתלים. שבחרבן בית שני החריבו גם היסודות כדכתיב ערו וגו' וקאמר אנו פעפענו לפי שכל דור שלא נבנה בימיו כאילו הוא החריבו:

מה מייחדין ליה עימי'. מי מייחדין כהן זה שמפרישין תחת כה"ג עם הכה"ג או לא:
א"ר חגיי משם. שהיה מבבל:
דאין מייחדין עמו. דחיישינן שהוא יקטלנו מחמת איבה:
אותו. כתיב גבי עשירית האיפה ביום המשח אותו ולא כתיב ביום משחו מכאן שאין מושחין שני כהנים גדולים כאחד:
מפני איבה. לכן אין מושחין שנים דחיישינן לשנאה שתהיה ביניהם:
עבר זה ושימש זה. פי' עבר הראשון מחמת פסול שאירע בו ושימש השני ואח"כ עבר פסולו של ראשון והרי שניהם עומדים. דינם:
הראשון כל קדושת כהונה עליו. וחוזר לעבודתו:
לא לכה"ג. לשמש בשמנה בגדים ולא לכהן הדיוט לשמש בארבעה:
עבר ועבד. השני בשמנה בגדים עבודתו כשרה דהא כה"ג הוא אלא דאסרו חכמים משום איב' אבל בארבעה פסול לכ"ע דה"ל מחוסר בגדים:
עבודתו של מי. מיבעי' לי' אם אירע פסול בכה"ג והשני משמש תחתיו ביה"כ משל מי מביאין הפר של יה"כ:
שאירע קרי. מקרה שנטמא ע"י אחת מטומאות אבל קרי ממש אי אפשר לומר דתנן באבות שלא אירע קרי לכה"ג ביה"כ מעולם:
ה"ג פר ואיל וכו'. וכ"ה בהוריות ול"ג שעיר דשעיר של יה"כ לא בא משל כה"ג:
וידע המלך מה שאלו. שסובר בן אילם שיהיה כהן לעולם והראשון יעבור:
אלו. ל"ג וכ"ה במגילה:
שהוסע. שהעבירו מלעבוד עוד בכה"ג אלא שהראשון חוזר לעבודתו:
צינורא של רוק. טיפה מן הרוק של המלך ניתז על בגדיו ורוק עכו"ם מטמא כרוקו של זב:
ואימרת חלוקי. שפת חלוקה:
כל כבודה וגו'. אשה צנועה ראויה לצאת ממנה כהן גדול הלבוש משבצות זהב:
יכול יהא משוח מלחמה מביא עשירית האיפה. דכתיב גבי עשירית האיפה והכהן המשיח תחתיו אימא במשוח מלחמה משתעי קרא ל"א אם הביא משוח מלחמה עשירית האיפה יהא כשר כי היכא דמכשרי' מרובה בגדים או כהן שעבר וכפי' זה משמע בת"כ:
את שבנו עובד תחתיו. כגון כה"ג שנאמר לכהן תחת אביו מלמד שהבן קודם לכל אדם אם הוא ממלא מקום אבותיו:
שאין בנו עובד תחתיו. שאין גדולת משוח מלחמה ירושה לבנו אחריו אע"פ שהוא ראוי:

שבעת ימים וגו' מבניו. אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקדש דקרא יתירה הוא אלא ללמד מי שראוי לבא אל אהל מועד ביה"כ הוא שיהא בנו תחתיו יצא משוח מלחמה שאינו בא לפני ולפנים אין בנו תחתיו:

מנין שהוא מתמנה כה"ג. דסד"א כיון שהוא משוח מלחמה אינו ראוי לבא אל אהל מועד לשרת בקדש לעולם:

נגיד היה עליהם. היינו כה"ג ופנחס היה משוח מלחמה בימי משה:

כד הוה בעי מקנטרה. כשהיה רוצה לקנטרו שילמוד גם עתה בהתמדה כמו שעשה בילדותו:

א"ל לפנים עמו. כלומר ועכשיו נשכח ממנו:

בימי זמרי מיחה. לכך כתיב גבי פנחס לפנים היה ה' עמו לפי שבימי זמרי קינא קנאת ה' צבאות אבל בימי פילגש בגבעה לא מיחה בידם:

מניין שהוא נשאל בשמנה.בגדים כשיוצאין למלחמה ונשאל באורים ותומים:

אלא לגדולה של אחריו. שאינו חשוב ככה"ג והיינו משוח מלחמה אף הוא ילבש שמנה:

ומנין שהוא עובד. עבודה בבית המקדש בשמנה בגדים:

עמך הייתי. כשא"ר יוחנן דין זה ולא אמר עובד בשמנה אלא נשאל בשמנה:

ה"ג בכמה הוא עובד. ול"ג ובמה נשאל:

בדין היה שיהא עובד בד'. כדין כהן הדיוט:

ראינו כהן גדול. שהעולם סוברים שהוא כה"ג לפי שלובש ח' כשהוא נשאל:

וטועין מבפנים לחוץ. בתמיה וכי אפשר לטעות בכהאי גוונא:

ומשני וכי ר"ט שהיה אביהן של כל ישראל. בחכמה לא טעה בכיוצא בזה:

בין תקיעת הקהל. שתוקעין ביום הקהל:

תמימים ולא בעלי מומין. נאמר כאן הכהנים ונאמר להלן וזרקו בני אהרן הכהנים מה להלן תמימים ולא בעלי מומין אף כאן כן:

אקפח את בניי. מצטער היה על תורה המשתכחת ומקלל את עצמו:

אקפח. לשון כריתה:

מה ת"ל. שאם לכפרה עצמה הרי כבר אמור שתהיה באהרן:

מניין לרבות כהן אחר. שיעמוד תחת אהרן:

ומרובה בגדים. כגון כהנים גדולים שבבית שני שלא היה להם שמן המשחה מניין:

כהן אחר המתמנה. כגון זה דתנן במתני' שמתקינין תחתיו שלא נתרבה בבגדים ולא נמשח:

וכפר הכהן. מכל מקום:

ה"ג **במה הוא מתמנה**. וכ"ה במגילה וה"פ כהן שמתקינין תחתיו במה הוא מתמנה:
הדא אמרה. זאת אומרת שממנין זקנים בפה וא"צ לסמוך ידיו עליו:
ה"ג **חזור בך וכו' ונעשך אב"ד**. משמע שבחזרה לחוד הוא נעשה אב"ד:
ותמות. גם האשה אחרת שהתקינו תחתי':
קשייתה על דרבנן. תיקשי ליה נמי על הרבנן דאמרי שמתקינין כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול א"כ אין לדבר סוף:
ומשני קרי מצוי. ועשו לה תקנה ולאו דוקא קרי אלא ה"ה כל הטומאות מצויות:
והא אשכחנן דר"י אמר. דמיתה נמי מצויה הלכך קאר"י דאף אשה אחרת מתקינין לו:
ה"ג הדא ההיא דתנינן ר"י אומר וכו':
תמן תנינן. גיטין פ"ג:
נותנו לה בחזקת שהוא קיים. ולא חיישינן למיתה והכא אתה אומר מיתה מצויה:
ומשני תמן ביחיד. התם בגיטין אף אם תעשה האשה שלא כדין אין תקלה אלא ליחיד אבל כאן אם תמות אשתו של כה"ג תבא תקלה לציבור שיעבוד ביוה"כ כהן אחר שאינו ראוי כל כך כמו הכ"ג:
ופריך והא אשכחן דר"י מחמיר אף ביחיד. וחייש למיתה:
שופר. תיבה שהיו נותנים בה מעות להקריב ממנו קיני' והם תורים ובני יונה א' לחטאת וא' לעולה:
ויקדש מאתמול. לר"י פריך דאמר מתקינין לו אשה אחרת דמשמע בהזמנה בעלמא מתקינין ולמה לא קאמר דיקדש אשה אחרת בעי"כ:
ומשני וכפר בעדו ובעד ביתו. אמר רחמנא ולא בעד שני בתים:
לא נמצא. במה שהוא מקדש ביה"כ אשה כקונה קנין בשבת דאסור ואפי' בי"ט אין מקדשין כדתנן בביצה פ"ד:
א"ל משום שבות. הא דאין מקדשין אינו אלא שבות ואין שבות במקדש:
הלין דכנסין מרמלין. אותן שנושאין נשים אלמנות בע"ש:
צריך לכונסן מבע"י. דהיינו צריך לייחד עמה אחר החופה קודם שבת שבייחוד זה קונה אותה ואם יתייחד עמה או יבעלנה בשבת תו לא היה כקונה קנין:

הלכה ב

מתני' **הוא זורק את הדם**. של תמידין כדי שיהא רגיל בעבודה ביה"כ:
ומטיב את הנרות. מדשנן מן האפר של פתילות שכבו:
ושאר כל הימים אם רצה. להטיב ולהקריב כל קרבן שירצה מקריב ואין אנשי המשמר יכולין לעכב על ידו:

מקריב חלק בראש. ראש הוא להקטיר ולהקריב כל חלק שיבחר:
ונוטל חלק בראש. בחלוקת הקדשים נוטל מנה יפה שיבחר לו:
גמ' **ופריך ואינו טמא משום הזייתו**. בתמיה הא קיי"ל טהור שנפלה עליו הזייה טמאתו וא"כ הכהן שהוזה עליו כל שבעה אפשר לו לעבוד כל שבעה הא בעי כל יום הערב שמש בשביל ההזייה:
משהיה מקריב קרבנותיו כלומר סמוך לערב היו מזין עליו:
היך עבידא. היכי דמי נוטל חלק בראש:
עור זה שלי. אע"פ שאין שם אלא עור אחת נוטלה:
ופריך הכא הוא נסיב כולה. גבי עור נוטלה כולה:
וכא הוא נסיב פלגא. והכא גבי חלות ולחם הפנים אינו נוטל אלא המחצה:
כאן לקרבן יחיד. נוטל כולה אבל לקרבן ציבור אינו נוטל אלא המחצה:
היך עבידה. היכי דמי כלומר קשיין אהדדי דבברייתא קמייתא משמע דר' מחמיר ובבתרייתא משמע דר' מיקל:
היה שם עור א'. רבנן לקולא ורבי לחומרא לכה"ג ואם היה שם הרבה עורות רבנן לחומרא דסברי לעולם [אינו] נוטל אלא עור א' ורבי לקולא דסובר לעולם נוטל המחצה:
וכהדא וכו'. כהא דבולי ואסטרגי היה להן חוב ליתן מתנה כתר מלכות למלך והיה כתוב בכתב המלך בולי ואסטרגי יתנו הכתר:
בולי ואסטרגי. עשירים ושרים ואסטרגי הם עשירים ביותר:
קריבו. לשון דורון ל"א לשון משפט כמו ויקרב משה את משפטן והראשון נ"ל:
אין בולי בכלל אסטרגי. בתמיה:
וליידא מילא. ולאיזה דבר פי' המלך ואמר בולי ואסטרגי אלא כוונתו שאלו יתנו המחצה ואלו המחצה:
מביא נ' בכלי א' וכו'. דפלגינן המאה לשנים:
ולא אמר בכמה כלים הוא מביאן. נמי היה הדין כן שמביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד:
וליידא מילא. ולאיזה דבר אמר בשני כלים אלא לחלק ואפילו הכי תני עלה דאם הביא ששים בכלי א' וכו' יצא ש"מ דאפשר לפרש דלאו פלגא קאמר דאם לא כן אפי' בדיעבד לא יצא דהא לא קיים נדרו וא"כ קשיא איך מפקינן ממונא מספיקא:
מכיון שעד ששים. עשרונות יכולין לבלול בבת אחת בכלי אחד אמרינן מסתמא כיון לקרבן גדול הלכך אם הביא ששי' בכלי א' יצא אבל במילי אחרינא אמרינן ודאי כוונתו מחצה לזה ומחצה לזה:

לא צורכא דלא. לא נצרכא דאיכא למיפרך אלא אי הוה תני בברייתא אם אמר הרי עלי ששים וכו' ואם הביא ארבעים בכלי אחד וכו' יצא הוא דהוה קשיא שפיר מאי טעמא יצא דאי לקרבן גדול קמיכון ה"ל להביא כולן בכלי אחד:

אשכח. ברייתא דתני בה אמר הרי עלי ס' וכו' ואם הביא מ' בכלי א' וכ' בכלי אחד יצא וקשיא לרבי. וכי למידין מידת הדין. היינו דיני ממונות וכ"ה בביצה פ"ה:

מעישרון. שהוא איסורא:

אשכח תני. מצא תנא דהוא יליף ממונא מעשרון:

ובלבד שלא יביאם בג' כלים. הני מאה עשרונות אע"ג דאינו יכול להביא בכלי א' דיותר מששים אינו יכול לבלול בכלי א' אמרינן מסתמא היתה כוונתו בב' כלים אבל בג' כלים לא יביאן א"נ בנודר להביא ששים קאמר דאע"ג דאם הביא בב' כלים יצא אם הביא בג' כלים לא יצא:

אפילו בכמה כלים. אם הביא יצא:

מתלבש בכליו. בח' בגדים:

לא היה עושה. הכה"ג כן שיהא מקריב קרבנות היום ומתלבש בח':

אלא בשבתות וי"ט. מפני כבוד היום:

הציץ מרצה. כשהוא על מצח ושל כה"ג אבל אם אינו על מצחו אינו מרצה:

אפי'. כשהציץ מונח בזוית מרצה:

מ"ד הציץ מרצה על מצחו. דוקא טעמו מדכתיב והיה על מצחו תמיד משמע דוקא עודהו על מצחו הוא דמרצה:

מן הדא דיה"כ. שאינו על מצחו בשעת עבודת לפני ולפנים דאינו נכנס בבגדי זהב ואפ"ה מרצה אם באו בטומאה דקיי"ל כל קרבנות צבור הקבוע להן זמן באין בטומאה:

מסייע לר"י בר' בון. דאמר בכל יום היה כה"ג מתלבש בכליו כדי לרצות על קרבנות ציבור. מסייע לר' עוקבה. דלא היה מתלבש בכל יום ואפ"ה מרצה:

הלכה ג

מתני' **וקורין לפניו**. כל ז' הימים:

בסדר היום. פ' אחרי מות:

אישי. אדוני:

שיהא מכיר. מתבונן בבהמות העוברות לפניו לתת אל לבו הלכו' סדר היום. בחכמה ובמראה. יהא גדול משל אחיו א"כ מי מוקמי' כ"ו שלא למד:

גמ' **כאן**. במקדש ראשון לא העמידו אלא ע"פ התורה כהנים מהוגנים:

מבפנים. לשערי המזרח או חוצה לו:

אין תימר מבפנים. א"כ אף בעיה"כ היה טובל טבילה א' ולא היו ביה"כ אלא ד' טבילות יתירות שהרי א' מאותן טבילות שטבל ביה"כ היא הטבילה שטבל בכניסתו לעזרה:
כיי. כי האי דתנינן לקמן פ"ג:
כולהן מחמת יה"כ. כל הה' טבילות היו מחמת יה"כ:
בלא כך אינו זקוק להערות. בתמיה וכי בלאו הכי לא היה צריך להתעורר עליו הרי עיקר כפרה בשעיר:
אשכח. תנא דתני פר ושעיר היו מעבירין לפניו:

הלכה ד

מתני' **לא היו מניחין אותו לאכול הרבה**. אפי' מן המאכלים שאינן מביאין לידי חימום:
גמ' **לא חלב וכו'**. שכל אלו הדברים מביאין את האדם לידי טומאת קרי:
קונדיטין. יין מעורב בדבש ופלפלין:
אעפ"כ. כלומר אע"פ שהיו משמרין אותו היה צריך לעזר אלוה ממעל שישמרנו מכל טומאה:
ופריך ולא מן הניסים שנעשו בבה"מ. הי' שלא ראה הכה"ג קרי ביה"כ ולמה היו צריכין לשמרו כל כך:
על שם לא תנסון. כלומר דלכתחלה אין סומכין על הנס:
כאן בראשון. הא דתנן שלא ראה הכה"ג קרי מעולם היינו במקדש ראשון ומתני' במקדש שני:

הלכה ה

מתני' **מסרוהו זקני ב"ד**. שקראו לפניו בסדר היום:
לזקני כהונה. ללמדו חפינת הקטרת שנא' ומלא חפניו קטרת סמים ועבודה קשה היתה:
בית אבטינס. הם היו עושין את הקטרת כותשין אותן ומערבין סממנים:
והשביעוהו. שלא יהא צדוקי לתקן מבחוץ ולהכניס בפנים:
הוא פורש ובוכה. מפרש בגמ' ע"ג שער המים היתה. לשכת בית אבטינס וסמוך ללשכתו דהיינו לשכת פרהדרין היא היתה סמוכה ללשכת בית אבטינס:
גמ' **הוא פורש**. ובוכה שנחשד. לצדוקי:
שצרכו לכך. לחשדו דאמר מר החושד בכשרים לוקה בגופו:
יקטיר בחוץ. בהיכל ע"ג אש:
ויכניס מבפנים. שהיו דורשין כי בענן אראה על הכפורת כי בענן הקטרת יבא ואז אראה על הכפורת ואין הדבר כן שהרי הכתוב אומר ונתן את הקטרת על האש לפני ה':
עד שעמד אותו האיש. על עצמו אמר כן:

יצא חוטמו. ומקלחת תולעים שהחוטם ראשון לאיברים לכנוס שהיא בולטת:
וכמין פרסת עגל. דהיינו רגל מלאך שחבטו שנאמר ורגליהם רגל ישרה וכו':
היא דפרה היא דסוכה וכו'. אותו הצדוקי שעשה מעשה הצדוקים בפרה שאומרים במעורבי שמש נעשית הוא נמי הצדוקי שעשה מעשה הצדוקים בניסוך המים והוא העושה מעשה הצדוקים ביה"כ לתקן מבחוץ ולהכניס מבפנים:
אי דפרה וסוכה. היה צדוקי אחד ודיה"כ היה כהן אחר:
או דפרה ויה"כ. היה כהן אחד ודסוכה כהן אחר וכדמסיק:
מאן דאמר. ביום הכפורים לא באו ימים קלים עד שמת איכא למימר תלתיהון עבד דבין יום הכפורים לסוכות שרף הפרה ובסוכות מת ברגימת האתרוגים:
וכמין פרסת עגל יצא מתוך מצחו. משמע שמת מיד בצאתו מבית קדשי קדשים ובסוכה נמי תנן ורגמוהו כל העם באתרוגיהן אם כן בסוכה מת וע"כ לומר ששנים היו:
שטימאתם בית אלקינו. כדכתיב אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד:
בו ביום. שרגמו את הצדוקי באתרוגיהן:
נפגמה קרן המזבח. בזריקת אתרוגיהן:
גוש של מלח. חתיכה עבה של מלח:
שלא יהא נראה כפגום. כלומר לא שיהא כשר לעבודה בסתימה זו אלא שאין כבודו של מזבח שיהא נראה כפגום ולא היה אפשר לתקן לגמרי. שהרי בי"ט היה:
קרן. אבן אמה על אמה ברום אמה על כל קרן של המזבח:
ויסוד. היינו אמה כניסה ראשונה:
אפי' אותן שכתוב בהן ודמות פניהם וגו'. והן המלאכים וא"כ מהיכן בא המלאך לפנים לחבטו:
בשעה שהוא נכנס כדררכו. ומקיים מצות העבודה כתקונו הוא דאסור לכל אדם להיות שם אבל זה שלא עשה כתיקונו מותרים להיות שם:
אם לפני בשר ודם עושין כן. לתקן מבחוץ ק"ו לפני הקב"ה:
מעלה עשן. עשב שגורם לעשן לעלות כמקל וגם הוא מרבה עשן:
ת"ל וכסה ענן הקטרת. ש"מ שהוא נותן בו דבר שמעלה עשן כענן:
ה"ג אר"א בר"ש ולא ימות ה"ז עונש כי בענן אראה על הכפרת ה"ז אזהרה יכול וכו':
קודם למיתת בני אהרן. ובעון זה שלא נתנו בו מעלה עשן מתו:
יכול שניהן. העונש והאזהרה כאמרו אחרי מיתת בני אהרן:

אלא אראה. דמשמע לעתיד אלמא כשנאמר המקרא הזה עדיין לא נראה ואס"ד לאחר מיתתן נאמר הרי כבר נראה בו ביום שנאמר ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם:

הלכה ו

מתני' **אם היה חכם דורש**. בדבר הלכה כל ליל יה"כ שלא יישן ויראה קרי:
ואם. תלמיד הוא ולא חכם שיודע להבין ולשמוע דבר הלכה ואינו יודע לדרוש דורשין לפניו:
באיוב ובעזרא. שהן דברים המושכים את הלב לשומען ואין שינה חוטפתו:
גמ' **במשלי ובתהלים**. קראו נמי לפניו:
מפני. שפירושן מוציאין את השינה:
מה ניתני. איך תני במתני' קבוטר בריי"ש או בלמי"ד:
והוה. רב עומד ומתפלל ולא היה יכול להפסיק והראה לו באצבעו הגדול שכפפו כמין ריי"ש וידעו שתנן קבוטר:

הלכה ז

מתני' **פרחי כהונה**. בחורים שמתחיל שער זקנם לפרוח קרויין פרחי כהונה:
באצבע צרדה. אצבע הסמוכה לאגודל ולשון צרדה צרתה דדא כלומר צרתה של הגודל הסמוכה לה:
עמוד. על רגליך והפג אחת על הרצפה של שיש להסיר חומם שצונן הרגלים מסיר השינה:
והפג. לשון הסרה:
גמ' **בפה**. שמניח האצבע בפה ונשמע קולו למרחוק:
ביד. שמחבר אצבע הסמוכה לאגודל בחזקה ושומטה ומכה על כפו ונשמע הקול:
מתניתא. בריתא פליגי על ר"י דתניא לא היו מעסיקין עמו בנבל וכנור אלא בפה היו משוררין לפניו וקשיא לר"י:
נעימה. והיינו הזמר השייך לקול הזה שלכל כלי שיר יש זמר בפני עצמו כמפורש בתהלים וקאמר התנא דזמר השייך לאצבע צרדא היו אומרים בפה:

הלכה ח

מתני' **תורמין את המזבח**. תרומת הדשן שהוא חותה מן הדשן במחתה בפעם אחד בין רב בין מעט ובלבד שלא יפחות ממלא קומץ ונותנו במזרחו של כבש ונבלע שם במקומו והיא היתה תחלת העבודה בשחרית:

סמוך לו. סמוך לקריאת הגבר לפני קריאתו או לאחריו:
ביה"כ. תורם מחצות משום חולשא דכה"ג:
וברגלים. דנפישי ישראל ונפישי קרבנות ורב הדשן במקום המערכה וצריך להעלות הדשן מן המערכה למקום שבאמצע המזבח ששמו תפוח והיו משכימין מן האשמורה הראשונה שהוא שליש הלילה:
ולא היתה קריאת הגבר מגעת. ברגלים עד שהיתה העזרה מליאה מישראל המביאים קרבנותיהן להקריבם מיד אחר תמיד של שחר:
גמ' **לא מסתברא**. אלא דניתני במתני' ביה"כ מאשמורה הראשונה וברגלים מחצות:
שלא יבאו לידי צמאון. שאין הכהנים עוסקין ביה"כ באיברים ופדרים שמונחים ע"ג האש כי אם עד אשמורה הראשונה שמתוך שיעבדו אצל אש המזבח יבואו לידי צמאון ויה"כ אסור בשתייה אבל ברגלים ליכא למיחש להכי די בחצות:
תחלת עבודה של מחר היא. ואע"פ שנעשית בלילה צריך לקדש ידיו ורגליו טרם שיתרום הדשן:
מן הכיור המשוקע במים. שלא יהיו מימיו נפסלים בלינה וס"ל כל שאינן למעלה כל הלילה אינן נפסלים בלילה:
הדרן עלך שבעת ימים

פרק ב

הלכה א

מתני' **בראשונה כל מי שרוצה לתרום**. כל כהן שהיה מאותו בית אב ורוצה לתרום הדשן שחרית תורם ולא היה פייס בדבר:
ובזמן שהן מרובין. הבאים לתרום זה אומר אני תורם וזה אומר אני תורם זה היה משפטם:
רצים ועולים בכבש. המזבח שהיא ל"ב אמה אורך:
וכל הקודם. לכנוס לתוך ד' אמות עליונות של כבש הסמוכות לראש המזבח זכה לתרום וזהו גורלם:
ואם היו שנים שוים. בכניסתם אין אחד מהם זוכה לתרום אבל מעתה כולן באין להטיל גורל ומהו הגורל הממונה אומר לכולם:
הצביעו. הוציאו אצבעותיכם כל אחד יראה אצבעו כדמפרש בגמ' אחד או שנים. מפרש בגמ' ואין מוציאין אגודל במקדש. מפני הרמאים כשיקרב המניין לכלות ויביט למי יכלה יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם וימהר המנין לכלות בו

והממונה לא יבין לפי שאדם יכול להרחיק האגודל מן האצבע הרבה ונראין כאצבעות משני בני אדם:

ארבע פייסות היו שם. ד' פעמים ביום היו נאספים לפייס ובגמרא מפרש למה לא היו מפיסין על כולם בבת אחת:

גמ' **ולמה לא קבעו פייס לתרומת הדשן**. קודם שאירע תקלה במרוצתם:

איתא חמי. כל זה מן הקושיא בוא וראה השתא לשחיטה שהיא כשרה בזר תקנו פייס כדתנן לקמן כ"ש תרומת הדשן שאסורה לזר שהיה להם לתקן פייס:

חזר ר' מנא. ותירץ שחיטה לפי שאינה כשרה אלא ביום כדכתיב ביום זבחכם תקנו לה פייס אבל תרומת הדשן שכשירה כל הלילה אם נתקן לה פייס לא ישכימו לבוא על הספק משא"כ במרוצה כל אחד סובר שהוא יקדים את חבירו:

מאי חמית מימר כן. מה ראית לומר כן שתהא תרומת הדשן כשירה כל הלילה:

ומשני כל הלילה והרים. דכתיב על מוקדה כל הלילה וכתיב בתריה והרים את הדשן משמע דאדלעיל קאי דכל הלילה והרים את הדשן:

זר שתרם. את הדשן מעל גבי המזבח:

עבודת מתנה שנאמר ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת עבודת מתנה ולא עבודת הרמה שמסלק מעל המזבח כגון תרומת הדשן:

לכל דבר המזבח. לרבות עבודת סילוק:

עבודות שהכהן מתחייב עליו. כלומר אפילו כהן חייב עליו אם עשאו בחוץ דמשום שחוטי חוץ אף זר חייב עליהן מיתה משום זרות אם עשאן בפנים ואע"ג שעל כולן מוזהר הזר מ"מ מיתה אינו חייב אלא על אלו:

ואתיא.הא דרב כרשב"ל מדלא קחשיב הרמת הדשן:

אפילו לתרומת הדשן. זר חייב עליה מיתה:

חתה גחלים. בתוך המחתה ולא הוציאן לחוץ היינו פלוגתא דר"י ורשב"ל:

הוציא שאר הדשן. לאחר שהרים את המחתה היינו נמי פלוגתא דר"י ורשב"ל דהא נמי עבודת סילוק היא:

אתיא. הא דאמרינן דבהוצאת הדשן נמי פליגי:

כמ"ד אחרים. הא דכתיב בהוצאת הדשן ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן היינו אחרים פחותים מהראשונים מיהו צריך כהן כשר ש"מ דעבוד' היא וזר חייב עליה:

ברם כמ"ד. אבל למ"ד אחרים לרבות בעלי מומין דכשרים להוצאת הדשן א"כ לאו עבודה היא ולכ"ע זר פטור ובבבלי מפורש דרבנן ור"א פליגי בה:

הוא זר וכו'. מאי שנא זר מאי שנא בעלי מומין:

זר שסידר המערכה. של עצים חייב שהיא עבודה תמה דליכא בתרה בסידור המערכה מידי:
ובלבד. בסידור שני גזרי עצים שנאמר בהן כהונה אבל שאר סידור לא מחייב:
להצתת אליתא. להצית בהן אור למערכה גדולה:
אליתא. קסמים דקים:
ובכלי שרת. שיהא לבוש בגדי כהונה ארבעה אם כהן הדיוט הוא ובשמנה אם כהן גדול הוא:
בני אהרן הכהן. וכל מקום שנאמר בני אהרן הכהן בכיהונם משמע בגדי כהונתם:
וכי עלת על לב. מאחר שלמדנו מדכתיב והאש על המזבח תוקד בו שיהא בראשו של מזבח כלום הוצרכנו למקרא הזה להטעינו כהן וכי תעלה על לב שהזר קרב למזבח והלא נאמר אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו:
שלא תהא אלא בראשו של מזבח. וכהונה דכתיב בהאי קרא לגופיה איצטריך שנתינת אש צריכה כהן ולא יטילנה זר ויזרקנה למזבח:
התיבון והא. תניא כתיב והאש וכו':
מחלפא שיטתיה דר"י. קשיא דר"י אדר"י:
תמן הוא מצריך כהן כשר. א"כ עכ"ל דאינו בראשו של מזבח דאס"ד שהוא בראשו של מזבח ל"ל קרא שתהא בכהן כשר פשיטא וכי זר קרב על גבי המזבח:
וכא. והכא הוא אינו מצריך קרא לכהן כשר דהא יליף מוהאש דבעינן שתהא בראשו של מזבח וממילא שמעינן דבעינן כהן כשר:
מה את ש"מ נאמר בראש המזבח. כלומר אי לאו קרא ונתנו בני אהרן הכהן הוה מוקמינן האי קרא דעל המזבח למילי אחריני כי היכא דמוקמינן על המזבח אחרינא דכתיב בהאי קרא לדרשא אחרינא ל"א מה את ש"מ מהא ליכא למשמע דנאמר בראש המזבח וזר הוה אפשר לומר בראש המזבח ואפילו זר דהא רבי יהודה לית ליה הך סברא דאין זר קרב לגבי מזבח ולשון זה נראה:
תרם. הדשן והפריחתו הרוח אם יוצא ידי הרמה או לא היינו פלוגתא דר"י ור"ח:
בפריחה האחרונה. כשפרח כל הקומץ מע"ג המזבח נתכפרו הבעלים והשיריים מותרים לכהנים:
משיאחוז האור ברובו. א"כ הכא לא יצא ידי הרמה:
מה ברובו. מיבעיא ליה באיזה רוב קאמר ר"י שצריך שיאחז בו האור אם ברוב כל הקומץ סגי או דלמא ברוב כל קורט וקורט בעינן ולא מהני רוב הקומץ:

תרם חציה. דסובר אין קמיצה פחותה מב' זתים ותרומת הדשן נמי בקמיצה וקאמר דאם תרם שני פעמים בכל פעם כזית היינו פלוגתא דר"י וריב"ל:
והקטירו אפי' שומשמין. כשיעור שומשמים לחוד עד שהקטיר הכל יצא ה"ה ה"נ בתרומת הדשן יצא:
מתני'. דפ' הקומץ לא משמע כן דתנן הקטיר קומצה פעמיים כשרה דמשמע דוקא פעמיים חציו בראשונה וחציו באחרונה ולא פעמי פעמיים:
משני זתים. הלכך האי דתני במתני' פעמיים דוקא נקט שתהא בכל הקטרה כזית ולא פחות דאין הקטרה פחות מכזית:
מעתה. שאין קמיצה פחותה מב' זתים א"כ כהן שאין ידו מחזקת ב' זתים פסול לעבודה דכיון דהוא פסול לקמיצה פסול ולא נזכר זה במומי הכהנים:
בין בימין בין בשמאל. כשר:
או מחטאת ביד. דכתיב גבי מנחה קדש קדשים היא כחטאת כאשם וקאמר אי מחטאת יליף לה אפילו ביד כשרה דהקטרת קומץ במקום זריקה היא וזריקת חטאת ביד שנאמר ולקח הכהן מדמה באצבעו מיהו בימין דוקא דכל מקום שנאמר אצבע אינו אלא ימין:
או באשם. ואי מאשם יליף בכלי נמי כשר דלא כתיב בו אצבע מיהו ימין בעינן דתניא גבי אשם זרק בשמאל פסול דכל מקום שנאמר כהונה אינה אלא ימין:
קיבל. הדם בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו וכשר:
אם בשמאל הוא מחזיר. הדם לזרקו על המזבח כ"ש שכשר להחזיר לימין וליתן לכלי שיקטיר ממנו למזבח:
בזך. כף שהקומץ בתוכו:
א"ר לא אם. תני אדם ברייתא דבשמאל כשר ר"א בר"ש הוא ששנה אותה:
דתני ראבר"ש אומר. מנחה אינה צריכה קידוש בזך אבל למ"ד דבעי קידוש בזך לא מהני חזרה לימין משום דהוה כדם שנשפך מצואר בהמה ע"ג הרצפה ואספו שפסול אבל אי לא בעי מתן כלי ה"ל כדם שנשפך מכלי ע"ג הרצפה ואספו שכשר:
דתנינן תמן. בפ"ג דמנחות:
שלא בכלי שרת. שלא קידש קומץ בכלי שרת דבתחלת מנחה ודאי לא פליגי דבעי כלי:
מאי כדון. מעתה במאי פליגי:
רבנן. דמצרכי כלי שרת להקטרה מצרכי נמי ימין וה"ה הרמת הדשן בעי ימין:
ותמיה אני. איך מדמין האמוראים הרמת הדשן להקטרת הקומץ הא לא דמיא אלא לקמיצה:

שזו בהרמה. תרומת הדשן וקמיצה בהרמה שצריכה שיעור כדלקמן וכיון דקמיצה לכ"ע דוקא בימין א"כ אף תרומת הדשן דוקא בימין:
והרים. כתיב והרים את הדשן אשר תאכל האש:
אלא בששייר. שצריך לשייר מן הדשן ע"ג המזבח שלא יטול כולו:
אין אכילה אלא בכזית. וצריך שיהא בדשן כזית:
היה בכולו כזית. שלא היה דשן ע"ג המזבח יותר מכזית היכי ליעביד:
יכול עצים. דוקא דשן העצים ולא דשן הקרבנות א"נ יכול שירים גם דשן העצים שהרי האש אוכל והעצים והעולה ועצי המערכה:
ת"ל. את העולה שאף מה שתאכל האש מן העולה ירים:
אי עולה. אי הוה כתיב את דשן העולה ה"א אפילו איברי העולה ירים:
ת"ל אשר תאכל האש. ללמד שלא ירים אותם עד שיתעכלו ותאכלם האש:
חותה מן האוכלות הפנימיות. מן הגחלים שבאמצע הדליקה לאחר שפנה שאינן נאכלין לצידי המזבח:
ויורד. למטה לארץ:
קידם עצים לאש. שסידר תחלה המערכה ואח"כ הצית בהן את האור:
סידר עד שלא תרם. כלומר או שסידר המערכה קודם שתרם הדשן:
ה"ג משחיל ונותן מפרק ותורם. וה"פ משליך עצים ונותן האש תחילה מפרק המערכה ותורם תחילה דסידרן מעכב:
חילפיי. שם חכם:
קומץ. של היום שנתן ע"ג מערכת לילה דהיינו קודם שסידר המערכה של היום א"נ קומץ ואימורין של אמש שהיו מונחים ע"ג המזבח שאינן נפסלין בלינה:
ופריך ולא מתני' היא. דאין מקטירין דבר קודם לתמיד של שחר כ"ש קודם המערכה של שחרית שהיא העבודה הראשונה דיום:
ומשני מתני' אינה אלא למצוה. דאין מקדימין וכי קמיבעיא ליה לעכב אם הוא פסול בדיעבד:
ציץ מהו שירצה על טוומאת ידים. מי אמרינן חמירי דברי סופרים מדברי תורה או לא א"נ טומאת ידים היינו שלא קידש ידיו ורגליו מן הכיור:
ידים מהו שיפסלו משום יוצא.אם יצא מן המקדש אם צריך לקדש ידיו ורגליו שנית או לא א"נ בהושיט ידיו חוזר למקדש קמיבעיא ליה:
ופריך ולאו. ברייתא מפורשת היא שאינן נפסלים משום יוצא:
ניטמאו. ידיו בדבר שאין טומאתו מן התורה כגון פיגול ונותר שמטמאין את הידים:

יצא. הכהן מן המקדש א"נ יצאו ידיו אינן נפסלים משום יוצא ואין צריכין קידוש שני:
ומשני ואתיא כמ"ד וכו'. מהא לא תפשוט דהך ברייתא אתיא כמ"ד לינה אינה פוסלת בידים הלכך גם יציאה אינה פוסלת:
מה צריכה ליה. כי קמבעיא ליה למ"ד לינה פוסלת בידים אם גם יוצא פוסל בהם או לא:
משום מחוסר זמן. כגון שהקדים לקדש ידיו ורגליו קודם עמוד השחר:
ופריך ולאו מתני' היא. דתניא קידש ידיו היום דהיינו קודם עמוד השחר לצורך היום דאי מאתמול נפסלין בלינה:
תחלת עבודה של מחר היא. אע"פ שתורם בלילה צריך לקדש ידיו ורגליו ואינו יוצא בקידוש של אמש:
מן הכיור המשוקע במים. שבערב היו משקעין הכיור למטה שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה וקאמר שאסור להגביה הכיור בלילה דא"כ נפסלין מימיו אלא צריך לטבול כשהכיור למטה א"נ מלתא באנפי נפשה היא שצריך לטבול מכיור המשוקע שלא נפסלו מימיו:
מכיון שמסר יום ללילה דיו. כיון שהיה הכיור תחלת הלילה למטה שוב אינו נפסל בלינה דתחלת הלילה גורמת הפיסול וכהן שתורם הדשן טובל בכיור למעלה א"נ מכיון שהיו מקודשים מתחלת היום ללילה תו לא צריך:
משהוא מגביה. הכיור בלילה לתרומת הדשן מיד הוא משקיעו דעמוד השחר הוא העושה לינה ואם הוא למעלה כשעולה עמוד השחר פסול:
אינו צריך לקדשן בלילה. אם לא הסיח דעתו:
צריך לקדשן ביום. שסובר רבי שהלינה פוסלת בקידוש ועמוד השחר הוא העושה לינה:
כל ג'. כלומר ג' ימים שיותר מכאן אי אפשר לו לעסוק בעבודה בתמידות שלא יישן בינתיים:
אבל בתחלת עבודות. שהפסיק בין עבודות דאתמול לדהיום צריך קידוש וקשיא דר"ח בר יוסף כמאן אי כר' האמר לינה פוסלת בעמוד השחר ואי כראב"ש אפי' בלילה אין צריך קידוש:
ומשני רחב"י. מפרש לברייתא:
אבל בתחלת עבודות צריך לקדשן. כביום מיהו אם קידש בלילה אפי' לשירי עבודות כגון הקטר חלבים ואימורים תו לא צריך לקדשן ביום:
ה"ג דברי ראב"ש וכו':
שאין הלינה פוסלת בידים בשירי עבודות. ואפי' למחר יכול לעבוד בקידוש של היום ורחב"י כתרוייהו ס"ל:

ה"ג פתר מתניתי' קידש ידיו ורגליו ביום אינו צריך לקדשן בלילה בשירי עבודות בלילה צריך לקדשן ביום. וה"פ אע"פ שקידש בלילה לעבודה צריך לקדשן ביום דעמוד. השחר עושה לינה:

ה"ג אפי' עסוק בעבודה כל ג' וכו':

בין בתחלת עבודות וכו'. ור"י כרבי:

כך אין הלינה פוסלת בכיור. שאם המים למעלה כל הלילה אינן פסולות לראב"ש:

שאין הלינה פוסלת בידים. ומדלא קאמר שאין הלינה פוסלת ברחיצה ש"מ דבכיור פוסלת:

הכיני. הא כן היא מתפרשת הברייתא:

ובלבד מיום ללילה. אבל אם מסרו יום ללילה דיו והידים העוסקין בעבודה תמיד כמסר ויום ללילה דמיין:

מה בין וכו'. מיבעיא ליה הני ד' אמות דמתני' אהייא קאי אם אד' אמות התחתונות דכבש או ד' אמות העליונות הקרובות לגבי מזבח איירי מתני' מן מה וכו'. כלומר ת"ש ממתני' מעשה שהיו שנים שוין רצין ועולין בכבש. עכ"ל שהיו שוין באמצע הכבש ורצין לד' אמות העליונות הקרובות למזבח ש"מ לגבי מזבח תנן:

הוציאו אצבע. היינו הצביעו וכדפרישית במתני' מהו אין מונין. מי אמרינן דאין מונין כל עיקר אפי' א' משום קנס או דלמא אין מונין לו אלא א' אבל לא היתירות:

ארבע. אם הוציא ד' אצבעות:

הממונה. על רצועות המלקות:

מכה אותו בפקיע. כמין חבל תלוי במקל כרצועה שהב"ד מלקין בהן אלא שהיא מופסקת בראשה לרצועות דקות:

ובטל הפייס. מפני שאירע בו דבר קלקלה וכדאמרינן בעירובין:

אין אומרים ממי במקדש. פי' לא היו אומרים ממי מתחיל הגורל אלא הממונה היה מגביה מצנפתו של א' מהן וידעו שממנו מתחיל הגורל ולא אמר בשם ממי מתחיל שהיה נראה כבזיון לשאר כהנים:

ופריך וחש לומר וכו'. וניחוש שמא הממונה על הפייסות יוציא שהוא רואה אוהבו או קרובו הסמוך לזה שנוטל המצנפת יוציא מספר קטן כדי שבו יגמור המנין ויעבוד הוא:

ומשני כמין קובליים היו עושין. כמין שלשלת כזה ולא היה יכול לעמוד על מניינן. א"נ בעיגול סביב סביב כמה פעמים היו עומדים שא"א לעמוד על סכום מניינן עד שיספרם אחת לאחת:

מהלך לימין לשמאל. מיבעי ליה כשמתחיל המניין אם הוא פונה לימינו או לשמאלו:

אומר לזה שעל ימינו. זכה אף אתה במחתה שהקטרת צריכה שני כהנים אחד שמוליך הקטרת להיכל ומקטירו ואחד שחותה הגחלים מעל מזבח החיצון ומכניס להיכל ונותן על מזבח הפנימי להקטיר הקטרת ש"מ שהממונה פונה לימין:

הכיני לשמאל הפייס היה מהלך. כן היא נשמע ממנה שלשמאל הפייס מהלך נמצא זה שקודם לו דהיינו שכבר עבר עליו המניין הוא הזוכה:

מוטב שיזכה זה שעבר עליו הפייס ב' פעמים. שהיה הממונה אומר מנין גדול יותר ממה שהיה שם כהנים נמצא זה שאצל הזוכה מימינו כבר עבר עליו המנין שני פעמים וזה שלשמאלו לא עבר עליו אלא פעם אחת ש"מ שלשמאל היה הפייס מהלך:

על מעלת האולם. בהר הבית היו אולמות הרבה שבנה שם הורדוס:

אנו מהיכן נתחיל למדוד אם מהיכל או מעזרות. וכונתו היתה להרבות בבכייה שודאי לא שייך כאן הבאת עגלה ערופה שהרי נודע מי הכהו:

שרון וכו'. התחיל כל העם לבכות:

אני כפרתכם. מיתת בני יכפר עליכם:

לגנאי. שהיה שפיכת דמים כל כך קלה בעיניהם עד שטהרת כלים היתה חמורה להם ממנה:

כדי לעשות פומפי לדבר. לכך היו מפיסין ד' פעמים ולא הכל בפעם אחת כדי לעשות פרסום לדבר שנאמר בבית אלקים נהלך ברגש:

א"ר. תדע שהיו מוסיפין בדבר הפייס כדי לעשות פרסום שהרי הכהן המדשן את מזבח הפנימי היה נכנס בלא"ה להיכל וגם הוא היה יכול לדשן את המנורה ולמה נכנסו ב' כהנים אלא כדי לעשות פרסום לדבר:

תמן תנינן. בתמיד פ"ג:

הניח הכוז על מעלה שנייה. לאחר שהטיב חמש נרות ומשתחוה ויצא:

ונטל הכוז ממעלה שנייה. לאחר שהטיב שתי נרות נטל הכוז ויצא ולא עשה הכל בפעם אחת אלא כדי לעשות פרסום לדבר:

כוז. הוא כלי שנותנין בו דשן המנורה:

ולמה היה נכנס לקטרת שני פעמים. כה"ג ביה"כ נכנס תחלה להקטיר הקטרת בבית קדשי הקדשים ואח"כ נכנס להוצאת כף ומחתה ולא היה עושה הכל בפעם אחת אלא כדי לעשות פרסום לדבר והר"ש יפה הגיה ולמה היה נכנס להטבה שני פעמים ולא משמע הכי לפי המסקנא:

רשב"ל אומר דבר תורה הוא. לחלק ההטבה שהרי כתיב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ה"ק חלקהו לשני בקרים ולא משום פומבי:

ופריך מה עבד לה ר"י. הא דאורייתא הוא:
ומשני עובד להטיב ומקטיר. הכי קא קשיא ליה למה נכנסו שני כהנים א' להטבת הנרות וא' לקטרת הא בכהן אחד היה סגי הוא ייטיב את הנרות והוא יקטיר הקטרת אלא ודאי כדי לעשות פומבי:

הלכה ב

מתני' **מי שיחט**. את התמיד:
הראש והרגל. של ימין בכהן אחד ושני הידים בכהן שני:
העוקץ. הוא הזנב והרגל של שמאל בכהן שלישי:
החזה. הוא השומן הרואה את הקרקע וחותכין אותו מכאן ומכאן בלא ראשי צלעות:
והגרה. מקום שהוא מעלה גרה והוא הצואר ובו מחוברים קנה הריאה והכבד והלב. והחזה והגרה בכהן רביעי:
ושני הדפנות. בחמישי. והקרבים בששי:
והסולת עשרון למנחת נסכו של תמיד בשביעי:
והחביתים. חצי עשרון למנחתו של כהן גדול שקריבה עם התמידים בכל יום שנאמר מחציתה בבקר ומחציתה בערב וסמיך ליה על מחבת בשמן תעשה לכך קרוי חביתין:
והיין. ג' לוגין של ניסוך לכבש התמיד:
י"ג כהנים זוכין בו. בפייס זה כא' י"ג עבודות הכהנים המנויות כאן:
דרך הלוכו. בחייו היה קרב התמיד הראש והרגל החזה והגרה ושתי הידים ושתי הדפנות העוקץ והרגל:
גמ' **מניין לדישון המזבח פנימי**. כלומר מניין שהיו מדשנין מזבח הפנימי:
אינו צריך. האי אל מקום הדשן מיותר דאם לקבוע מקום למוראת העוף להיכן יזרקנו אינו צריך דהא כבר כתיב אצל מזבח:
אף הוא דרש אצל המזבח. כלומר ואם ללמד על תרומת הדשן של מזבח החיצון שיניחנה אצל המזבח במזרח כבר למדנו בגזרה שוה נאמר כאן אצל מזבח ונאמר בתרומת הדשן ושמו אצל המזבח מה כאן במזרח אף להלן במזרח והאי אל מקום הדשן למה לי אלא ללמד על דישון מזבח הפנימי:
מניין. שדישון מזבח הפנימי אסור בהנאה דתנן במעילה פ' וולד חטאת שלאחר הדשן לא נהנין ולא מועלין בה משמע דקודם הדשן מועלין ופריך מנא לן:
אל מקום טהור. כתיב בפר כהן משיח והוא מיותר אלא ללמד שיהא מקומו טהור כלומר נקי בלי הנאה:
אל מקום הדשן. כתיב נמי בפר כהן משיח וקאי על מזבח החיצון:

שיהא מקומו לעולם. שלא יזיזנו ממקומו לתשמיש לפי שהוא אסור בהנאה:
והזה עליו והקטיר. עליו במזבח הפנימי כתיב בפ' אחרי מות והזה עליו ודרשינן לקמן בפ' הוציאו לו עליו ולא ע"ג גחלים ולא ע"ג אפר אלא ע"ג זהבו ובקטרת נמי כתיב והקטיר עליו בעינן נמי שלא יהיה ע"ג אפר ולא ע"ג גחלים הלכך צריך שיטול הדשן:
מניין. לדישון מזבח הפנימי שהוא אסור בהנאה:
ק"ו **אם דשון מזבח החיצון אסור**. שנאמר אל מקום הדשן כ"ש דשון מזבח הפנימי שהוא חמור ממנו שאסור בהנאה:
קטרת שכבת הוממה. אם כבה הקטרת לאחר ששלט בו היא נעשית כבעלת מום ואין מחזירין אותו ע"ג המזבח:
ואפילו בקרטין. גרעין א' שהומם נמי דינו הכי:
שאין כתיב אוכלו. דכתיב אשר תאכל האש ודרשינן בפ' המזבח מקדש שמחזיר עיכולי עולה היינו דוקא במזבח החיצון אבל קטרת שמקריבין על מזבח הפנימי אין מחזירין עיכולו:
פתילה. של מנורה שכבתה פסולה וצריך לסלקה:
מה מיד. מיבעיא ליה אם צריך לסלקה מיד:
צריך שיהא מיצן. להוציא כל השמן שבה כיון דמקפיד שלא תהא המנורה בלא נרות א"כ להוציא כל השמן שבה שיהא די שמן לפתילה האחרת שנותן בתוכה:
שמן מהו שיהא צריך דישון. כשמדשן המנורה אם מדשן נמי השמן:
שמן צריך דישון. דבעינן שיהא בתוכו שמן שיהו דולקים כל הלילה ולא יותיר בה שמן:
מעתה. שאתה אומר דבעינן שיהו הנרות דולקות כל הלילה א"כ נתנו חכמים שיעור חצי לוג לכל הלילות אם הוא מספיק ללילי טבת הארוכים בלי ספק שיהא בו מותרות בלילי תמוז א"נ דייק דעכ"ל שגם השמן היה מדשן דאל"כ בתמוז לא הוה צריך ליתן בו שמן אלא א' לשנים או לג' ימים לפי שיעור חצי לוג ללילי טבת הארוכים:
דתנינן תמן. בשקלים פ"ה:
בן בבי. היה ממונה על הפקיע:
שהיה מזייג הפתילות. היה גודל הפתילות להמנורה ובלילי תמוז היה עושה אותן עבות ביותר כדי שיתבער כל השמן שבנר ומתחלה שיערו חכמים בפתילות בינונית:
ופריך הכא את אמר מטיב ואח"כ מקטיר. דתני תתלה בפייס השני מי מדשן את המנורה ובפייס השלישי חדשים לקטרת בואו והפיסו:
והכא. ובפ"ק תנן הוא מקטיר את הקטרת ומטיב את הנרות משמע קטרת ברישא והדר נרות וקשיין אהדדי:

תמיד. סדר התמיד דר"ש איש המצפה היא דפליג אחכמים ומשנתינו שנוייה גם בסדר תמיד:
ולא כולה. לאו כל סדר התמיד כר"ש איש המצפה אתיא:
אלא. דברים דקשיא להו לחכמים לסתמא אהדדי הוא דאמרי' דתמיד כר"ש אתיא אבל שאר סתמא אתיא נמי כרבנן:
מדות. סתם מתני' דמס' מדות אתיא כראב"י:
ולא כולה. לאו כל מדות כראב"י אלא הסתמות דקשיא להו לרבנן:
בהטיבו את הנרות יקטירנה. מעיקרא מטיב ואח"כ מקטיר:
מערב ועד בקר. לא יהא שם עבודה אחרת אלא זו דהיינו הטבת הנרות ואס"ד דהקטרה בתר עבודה נמצא שיש אחריה עבודה:
אלא מי שזכה בשחרית. איש איש שזכה בעבודה:
הזכה זכה לעצמו. סיומא דברייתא הוא שאין הכהן הזוכה יכול לומר לחבירי אני נותן עבודה שזכיתי בה:
תיפתר. תפרש לברייתא דאיירי בשבת ולכך צריך פייס חדש בין הערביים למשמר הנכנס שבשבת המשמרות מתחדשות ומשמר שעבד שחרית אינו עובד בין הערביים:
לא גזרו על שני גזירין בשחרית. שתהא בשני כהנים אלא כהן הזוכה בתרומת הדשן סודר לשני גזירין שחרית:
מתני' אמר הכן. כלומר מתני' נמי דייקא:
ה"ג בכל יום תמיד קרב בתשעה בין הערבים באחד עשר שנים בידם שני גזירי עצים. וה"פ מדתנן בין הערבים בי"א ואס"ד דאף בשחרית שני גזירי עצים בשני כהנים ליתני אף בשחרית בי"א:
ר' שמי. פריך למה לא מצריכין אף בשחרית לשני גזירים שני כהנים וקס"ד דפריך מנ"ל דלא גזרו על שני גזירין בשחרית:
א"ר מנא. מאי קא קשיא ליה לר' שמי וכי לא שמע שכך אר"י ור' יוסי דייק כן ממתני' וחזר. ר' מנא ואמר ודאי דשמע ר' שמי כן מר"י אלא כאדם ששומע דבר מרבו ויודע שכן הלכה אלא דקשיא ליה טעמא מאי לא גזרו על שני גזירין בשחרית ובבבלי בפרקין מפרש ליה מקרא דדוקא בין הערבים בעינן שני כהנים ולא בשחרית:
ה"ג כדרכו בי"ג ובחג ביד אחד צלוחית של מים הרי י"ד בין הערבים בט"ו שנים בידם שני גזירי עצים ובשבת בט"ו שנים בידם שני בזיכי לבונה של לחם הפנים ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים הרי ט"ז:

תביאנה. גבי מנחת חביתין כתיב תביאנה תפיני מנחת פתים תקריב ריח ניחוח וקאמר תביאנה משמע מיד כשיכול להביאן יקדים להביא אותן וקמ"ל שיקדים החביתין למוספין:

תקריב. משמע מ"מ תקריב אותן וקמ"ל שיקדימו הנסכים לחביתין:

איתּ תניי תני. איכא תנא דתני החביתין קודמין לנסכים וקאמר דלא פליגי:

מ"ד שהחביתין קודמין נסכים. היינו לנסכי יין שהחביתין לאישים ונסכי יין אינן לאישים אלא יורדים לשיתין ומ"ד שהן לאחר הנסכים היינו לאחר נסכי סולת שהיו מקריבין עם התמיד שהן קודמין לחביתין:

אע"פ שזה לאישים וכו'. שנסכי סלת אינן אלא לאכילת מזבח ולא לאכילת אדם וחביתין נמי לאכילת המזבח אפ"ה נסכי סולת קודמין שהן קרבן ציבור וחביתין קרבן יחיד שאינן אלא משל כה"ג:

זה תדיר. חביתין תדיר שקרב בכל יום משא"כ בזיכין שאינן קרבין אלא בשבת:

בזיכין ויין. מיבעיא ליה בזיכין ונסכים מי קודם:

ולא מתניתא היא. מאי קמיבעיא ליה הא תנן במתניתין בשבת בי"א שנים בידם שני בזיכי לבונה וקחשיב ליין בסוף כולם כדתנן במתני' א"כ אס"ד דיין קודם לבזיכין מ"ש דקחשיב לבזיכין בהדי תמיד של שחר הא לא היו נעשין עמו:

כאן לקרבן יחיד. כי קמיבעיא ליה לקרבן יחיד שמביא לבונה לנדבה ויין לנסכים איזה מהן קודם ומתני' דתני בזיכין קודם ליין היינו בקרבן ציבור:

כיני מתני'. כן היא מתני' אליבא דבן עזאי הראש והרגל וכו' וכדפרישית למתני' והקטרת את כל האיל המזבחה. שיהא נראה כאילו האיל כולו בשלמות הראשון שם ע"ג המזבח:

ופריך הראש והרגל. לבן עזאי אמרינן דמקריב תחלה ראש ורגל א"כ אין דרך הילוכו בחיים:

א"ר מנא. ודאי כך דרכה של הבהמה כשהיא פושטת ראשה אף היא עוקרת רגלה:

הלכה ג

מתני' **חדשים לקטרת**. כך היו מכריזין בעזרה מי שלא זכה כל ימיו בקטרת יבא ויפיס:

חדשים גם ישנים. מי שזכה בפייס פעמים אחרות ומי שלא זכה בו מעולם יבוא ויפיס:

מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. כשהיו מוליכין האיברים מבית המטבחים לא היו מוליכין אותו למזבח אלא נותנין אותן מחצי כבש ולמטה במזרח ומפיסין פייס אחר מי מעלה אותן ממקום הנחתן למזבח והיו עושין כן משום ברוב עם הדרת מלך:

גמ' **מתני' אמרה כן**. הרי מפורש תנן הכי במתני' ולמה לי דר' חנינה:

ומשני א"ר חנינה וכן למחתה. אף במחתה לא שנה בה אדם:

מתניתה אמרה כן. בברייתא תניא הכי:
שני כהנים היו מתברכין בכל יום. וכיון שאף זה שזכה במחתה נתברך ממילא ידעינן שלא שנה בה אדם מעולם כי היכא דלא שנה אדם בקטרת מפני שמעשרת:
ולא הניחה. ידו להקטיר הקטרת:
ופועל ידיו תרצה. אם ידיו בשלימות אפשר שיקויים בו ברך ה' חילו דהיינו ע"י הקטרת דלעיל מיניה דהא יקרא ברך ה' חילו כתיב ישימו קטורה באפך וכתיב בתריה ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה:

הלכה ד

מתני' **תמיד קרב**. משעת הולכת איברים ואילך קחשיב:
עצמו בכל יום בתשעה. ה' לאברים וא' לקרבים ואחד לחביתין ואחד לסלת ואחד ליין:
בחג. שצריך שני נסוכין א' של יין וא' של מים:
ביד. כהן אחד צלוחית של מים:
בין הערבים. שבכל יום שנים בידם שני גזירים להוסיף על המערכה להרבותם:
הבשר בחמשה. כאיברי התמיד:
הסלת. שני עשרונים היו ושני כהנים:
בד"א. דבעינן כל הני כהנים לכל בהמה:
אם רצה. כהן יחידי להקריב את הכל:
הפשטן וניתוחן. של יחיד ושל ציבור שוין שכשרין בזר:
גמ' **וערכו**. הכהנים יכול מאה או מאתים כהנים יעסקו בעריכה דוערכו הכהנים רבים משמע:
כל ששמועו מרובה ושמועו ממועט. כגון כאן שמשמע כל הכהנים שישנו שם משמע נמי שני כהנים ואין אנו יודעין כוונת המקרא:
תפשת מרובה לא תפשת. שאומרים אליך הבא ראיה וטול:
תפשת את הממועט תפשת. אם אתה תופש את המועט אין מוציאין אותו מידך שהמועט בכלל המרובה הוא א"נ תפשת מרובה לא תפשת שמא היה לך לתפוש המועט ותפשת שלא כדת אבל במועט תפישתך תפישה שהרי המועט בכלל המרובה הוא:
תני ריב"ב. בא ללמוד ממנהג העולם כשאדם רוצה למדוד דבר מודד במדה שיש לה גבול שיכול לידע בה כמה מדתו אבל אם מודד במדה שאינה כלה לא יגיע אל תכלית כוונתו שהרי אף לאחר המדידה אינו יודע כמה הוא כך אנחנו אומרים שכוונתו המועט שהיא המדה שיש לה סוף:
א"ר נחמיה. נלמוד מדרך המקראות שלא באו לסתום אלא לפרש:

אם אומר ימים. דכתיב גבי זבה ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים אם נפרש ימים עשרה עדיין אין אנו יודעין אם האמת כן דאפשר לומר עוד ימים רבים מאלה עד אין מספר:
וכשאתה אומר. שכוונת הכתוב לתפוש המועט דהיינו ימים שנים פתחת שבא הכתוב לפרש ימים שכים:
אם מרובין הן. אי אפשר לומר ימים הרב' דאי ימים מרובין משמע אם כן למה לי רבים אלא ודאי בימים שנים איירי קרא:
רבים. נוסף על ימים יום א' והוא התחלת הריבוי:
יכול רבים עשרה. והוא סוף הריבוי שכל המספר כלול במנין עשרה:
אמר ימים. כלומר כתיב ימים וכתיב רבים מה ימים אינן אלא מספר הממועט והן שנים אף רבים אינן אלא מספר הממועט:
יכול שנים וג'. דמימים מרבינן שנים ומרבים מרבינן שלשה בפני עצמו ונימא דחמשה ימים בעינן:
ומשני וכי נאמר ימים ורבים. שנדע שהן נפרדים זה מזה והלא כתיב ימים רבים וחד מפרש לחבריה שהרבים יהיו מרובין על הימים א' והרי הן שלשה:
וערכו בני אהרן. בא לפרש מנין שתשעה כהנים עוסקין בתמיד וקאמר דכתיב גבי בן הבקר וערכו בני אהרן יכול מאה:
תלמוד לומר. גבי צאן וערך הכהן אותם דמשמע לשון יחיד דכהן אחד עורך הרבה חתיכות:
הא כיצד. יתקיימו שני כתובים הללו:
כהן א עורך שני איברים. נמצא שני הכתובים קיימים שהרבה כהנים עסוקים בו וכהן א' עוסק בשני איברים:
עשרה. השנויים במשנתינו והיינו חמשה כהנים:
וא' בקרביים. שהקרביים הם הרבה וצריכין כהן אחד:
נמצא הטלה. של תמיד:
עולה בששה.כהנים וסולת וחביתין ויין בשלשה הרי כאן תשעה:
הכהנים. ה' דהכהנים לרבות כהן שהוא קרח שכשר מן התורה ואינו פסול אלא משום מראית העין ודלא כתנא דפרק ד' דבכורות דסובר דמן התורה פסול ואיזהו קרח כל שאין לו שיטה של שער מקפת מאזן לאזן ובת"כ הגירסא לרבות הקרבים מיהו בבכורות בבבלי הגירסא כמו ששנוי כאן:
והלא בבן הבקר הכתוב מדבר. לר"ע פריך הא האי קרא וערכו בבן הבקר כתיב ומנ"ל לרבות לתמיד שהוא כבש שטעון ששה ותו הא בן הבקר כ"ד כהנים בעי כדתנן במתני'

וכאמר להלן. בצאן וערך הכהן אותם על העצים אשר על האש אשר על המזבח ובתמיד של שחר הכתוב מדבר דאיזהו דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח הוי אומר בתמיד של שחר אף וערכו דכתיב גבי בן בקר בתמיד של שחר מדבר:

אינו צריך. לקרא אלא טעמא אחרינא אית ביה:

ממשמע שנאמר וערכו. שפיר ילפינן שנים אלא דלמא בני אהרן להוסיף. עוד אחד על השנים והכהנים נמי אתי להוסיף אחד וכשאתה נותן מאלו כהן אחד לקטרת שהוא קודם לתמיד של שחר נמצא דסגי בשלשה כהנים להעלות האיברים למזבח.:

ולמה איל וכו'. כלומר ותו קשיא למה איל בי"א:

אלא כדי לעשות פומפי. פרסום לדבר א"כ אף בתמיד כן ולא מקרא יליף:

על שם בבית אלקים נהלך ברגש. כלומר בבני אדם הרבה:

ואת דריש וכו'. כלומר למאי צריך הך קרא וערכו לפר של יחיד דבבית אלקים נהלך ברגש לא מוקמינן אלא לקרבנות ציבור:

הדרן עלך בראשונה

פרק ג

הלכה א

מתני' **אמר להם הממונה**. הוא הסגן הוא הממונה:

צאו וראו. על מקום גבוה שהיה להם במקדש:

זמן השחיטה. שהשחיטה פסולה בלילה שנאמר ביום זבחכם:

הרואה. זה שעלה לגג:

ברקאי. האיר והבריק השחר:

האיר פני כל המזרח. זמן זה אחר ברקאי דאמר ת"ק:

עד שבחברון. אותן העומדים למטה שואלין אותו הגיע האור לחברון:

והוא אומר הין. מפרש בגמ' ברקת. לשון ברק שהניצוצות יוצאין מן הרקיע ל"א מהו בורקי ברקת דהוה תני במתני' הרואה אומר בורקי בורקת וכ"ה בבבלי במתני' הרואה אומר ברוק ברקאי:

גמ' **תמן**. בבבל מפרשים שמאיר האור:

ופריך ועד אחד נאמן. בתמיה ואיך סמכו על הרואה הזה לחוד:

ה"ג שנייא היא הכא שאת יכול לעמוד עליו. וה"פ שאני הכא דמילתא דעבידא לגלויי היא שהרי בשעה מועטת יראה גם האור למטה:

ופריך וחש לומר. וניחוש שמא בתוך שהוא נכנס ויוצא יהיה האור. וא"א לעמוד עליו ולעולם הוא משקר:

ומשני חכימא היא מילתא. ניכר הדבר גם למטה באותה שעה או אח"כ בשעה מועטת אם היה האור נראה בשעה ההיא למעלה ואינו אלא גילוי מילתא:

אמר עד אחד וכו'. כלומר מכאן אנו למידין אם אומר עד א' שנולד התינוק בשבת מלין אותו בשבת הבאה על פיו אע"פ שאינו אלא עד א':

חשיכה וכו'. וה"ה אם אמר עד אחד שנולד חשיכה מ"ש והרי הוא בן תשעה ואילו נולד בשבת הוה בן שמנה שאסר לטלטלו בשבת כדתניא בפרק רבי אליעזר דמילה סומכין על העד אחד ומטלטלין אותו בשבת הבאה ומ"ש עם חשכה לאו דוקא אלא ה"ה בשאר ימות השבוע אלא איידי דאירי ברישא בשבת תני סיפא במ"ש על פום מלויתא. ע"פ הנשים המלוים את היולדת וההולכים עמה א"נ ע"פ אור הנראה בראשי ההרים כמו מליא בנצא הנזכר בבתרא:

איבריתא דזיהרא. ניצוצות של אור השמש שהוא ודאי לילה ושרי לטלטל:

על סוסיתא. מקום גבוה ואפילו לא הגידו אלא הנשים סומכין עליהן מצאתי ול"נ דסוסיתא היינו שהשמש מגולה שזהו סימן שהוא לילה כמו מן הסיסין שפירשו פקעיות של שתי א"נ שהשמש מזהיר ודמיא לסאסאה דשבלתא:

ולמה הוא אומר האיר עד שבחברון והוא אומר הין:

ומשני בא להזכיר זכות אבות. ששם האבות נקברים:

הלכה ב

מתני' **ולמה הוצרכו לכך**. לעלות לגג ולראות:

עלה מאור הלבנה. צמח תואר הלבנה סמוך לשחרית:

ודימו. וחישבו:

והוציאוהו לבית השריפה. כשהבינו שנשחט בלילה:

והורידו כה"ג. מילתא באפי נפשה היא ואדלעיל קאי לאחר שהשיב הרואה הן הורידו כה"ג לבית הטבילה שהיה טעון טבילה קודם שישחוט התמיד:

מסיך את רגליו. כינוי לנקבים גדולים ולשון מיסך כמו אילן המיסך על הארץ לפי שהצריך לנקבים גדולים כורע על ברכיו ומכסה גופו את רגליו וכן בשאול כתיב ושם מערה ויבא שאול להסיך את רגליו:

גמ' **ופריך מאור הלבנה וכו'**. כלומר מי מצי למיחלף בין מאור הלבנה למאור החמה הרי מאור הלבנה מתמר ועולה זקוף כמקל ומאור החמה מתפשט לכאן ולכאן על פני כל המזרח:

עד כדון וכו'. כלומר ותו בשלמא בסוף החדש ניחא דחיישו לכך שהלבנה צומחת בסוף החדש סמוך לעלות השחר אלא בתחלת החדש שאין הלבנה צומחת סמוך לעלות השחר למה עשו כך ומתני' משמע שעשו כן בכל יום:

מאילת השחר. משעה שכוכב נוגה מאיר והוא כוכב המאיר לשחר עד שיאיר המזרח והיינו עלות השחר ממש והוא כשיעור מהלך ד' מילין:

אדם. בינוני שמהלך ביום י' פרסאות הולך מזמן עלות השחר עד האיר המזרח ד' מילין:

ופריך מן סדום לצוער ד' מילין. בתמיה והא ה' מילין הן וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה:

היה מקדר לפניהן הדרך. היה משוה להן הדרך ומה שצריכין להלוך עתה על ההרים הוא מאריך הדרך אבל הדרך הישר והשוה אינו אלא ד' מילין:

כמו וכמו. דהוה מצי למכתב כמו השחר עלה וכתיב וכמו ללמד דבזמן אחר דדמיא לעלות השחר יצאו ואיזהו הוי אומר זה האיר המזרח ועד הנץ החמה:

מ"ד שהוא כוכב. המאיר השחר טועה דהא לפעמים הוא מקדים ופעמים הוא מאחר ואי כוכב הוא הוה ליה עת קבוע לצאת כשאר הכוכבים:

מאי כדון. אדלעיל קאי למה הוצרכו לכך הא ליכא למטעי בין מאור הלבנה למאור החמה ועוד בתחלת החדש מאי טעמא א"נ ה"פ אם כן דעלות השחר אינו כוכב אלא מאי הוא והראשון נראה:

כמין תרין דקרנין דנהור. כמין שני ניצוצות או עמודים של אור העולים מן מזרח הן מאירין בעולם כמאור החמה:

דלמא. מעשה שהיו ר"ח הגדול ור"ש בן חלפתא מהלכין בבקעת דבית ארבל בסוף הלילה:

בר ר'. כמו בריבי כלומר אדם גדול:

כך היא גאולתן של ישראל. כמו שהשחר מאיר מעט מעט תחלה אילת השחר ואח"כ עלות השחר ואחר כך האיר המזרח ואחר כך הנץ החמה ואחר כך השמש בצהרים כך היא גאולתן של ישראל מעט מעט ולא הכל בבת אחת:

כי אשב בחשך ה' אור לי. והדבר ידוע מי שיושב בחשך אם יביט באור הגדול פתאום יעורו עיניו אלא צריך לפתוח תחלה לו אור קטן ואחר כך יוסיף מעט מעט עד שיוכל לסבול אור גדול:

כך בתחלה ומרדכי ישב וגו'. מביא חמש מקראות נגד חמשה זמנים הנזכרי' למעלה שהאור מאיר עד נכון היום ומצאתי טעמים אחרים וזה נראה לי:

להפליג. לשהות:

ה"ג ומסיכה לא שעה קלה היא שנייה היא מסיכה ושעשו אותה כהפלגה. וה"פ דקשיא ליה א"ה דלשעה אינו צריך טבילה למה תנן דמיסיך את רגליו טעון טבילה ומשני שאני מסיכה שעשו אותה כמפליג דהא צריך להסיח דעתו כדי לעשות צרכיו:

תני ישן. אפי' בבית המקדש טעון טבילה דאי בחוץ למקדש פשיטא וכי גרע מהפליג:

ופריך וישן. במקדש דתני דטעון טבילה למה לי הא אי אפשר לישן במקדש:

לא היתה ישיבה בעזרה. שנאמר לעמוד לשרת וכתיב העומדים שם לפני ה':

אלא למלכי בית דוד. שמצינו בהן ישיבה שנאמר ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי ומי ביתי וגו':

תיפתר. תפרש לברייתא שישן בסמיכה ולא ישב:

והא כתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה'. לרבי שמעון בן לקיש פריך איך קאמר רבי שמעון בן לקיש דאפי' למלכי בית דוד לא היתה ישיבה:

יישב עצמו בתפלה. הא דכתיב וישב היינו שהיה מיישב ומכוין דעתו לתפילה:

הלכה ג

מתני' **לעבודה**. לאו דוקא דאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול כדמפרש בגמרא:

בקדש. לשכת בית הפרוה:

חוץ מזו. הראשונה שאינה באה חובה ליה"כ דהא כל יומא נמי איתא אבל טבילות הבאות חובה ליה"כ כתוב בהן במקום קדוש בעניינא דאחרי מות:

גמ' **כיני מתני'**. כן היא פשטא מתני' דאין אדם נכנס לעזרה ולעבודה אבל האמת:

לא סוף דבר. לאו דוקא לעבודה אלא אפי' שלא לעבודה רק שנכנס לעזרה טעון טבילה ל"א שלא לעבודה גמורה כגון למתן בהונות ולסמיכה:

מה מקום לטבילה זו. שטובל הטהור קודם שנכנס לעזרה:

מה אם בשעה שהוא נכנס מקדש לקדש. פי' שהכהן גדול פושט בגדי זהב ולובש בגדי לבן:

טעון טבילה. כדתנן חמש טבילות וכו':

מחול לקדש. זה שהוא ופושט בגדי חול ולובש בגדי קדש כ"ש שטעון טבילה:

ופריך לא צורכה אלא וכו' מחול לקדש יהא טעון טבילה. בתמיה וכי שמעינן כן מהאי ק"ו אדרבא נידוק איפכא דוקא מקדש לקדש טעון טבילה כדי שיהא היכר בדבר א"נ כיון דשניהם קדושים חמירא קדושתייהו ובעי טבילה משא"כ המשנה מבגדי חול לקדש:

א"ר שמי וכיני. וכן הוא הק"ו:

מה אם מקדש לקדש שאינו ענוש כרת. אם נטמא בפנים ויצא דרך ההיכל אינו ענוש כרת:

מחול לקדש שענוש כרת. אם נכנס מחול לקדש בטומאה אינו דין שטעון טבילה:

ופריך אפי' מקדש לקדש נמי יהא ענוש כרת. אם נטמא בהיכל ונכנס לפנים נמי חייב כרת אע"ג שכבר עמד במקום שענוש כרת:

כיי. כי האי:

דתנינן תמן. בפ"ב דשבועות:

השתחוה. לאחר שנטמא במקדש או ששהה בכדי השתחוייה חייב קרבן טומאה כ"ש אם נכנס מהיכל לפנים בטומאה דענוש כרת:

עד כדי. שיאמר המקרא הזה ויכרעו וגו':

מוסיף עד והודו לה' כי טוב. דכתיב בסיפים דהך קרא ויכרעו וגו':

עד כי לעולם חסדו. שהוא סוף הפסוק:

אלא מפני טבילת סרך. אין כאן חובה מן התורה אלא לסרך ולתפוש בשם טבילה כדי לעלות על לב שאין טבילה אלא לטמאים ויזכור אם יש טומאה ישנה עליו ושכחה ויפריש מלבא לעזרה היום עד שיערב שמשו אחר הטבילה:

תמן תנינן. ברכות פ"ג:

המשמשת. המטה שראתה נדה לאחר ששימשה צריכה טבילה אם באת להתפלל כדין בעל קרי:

ר"י פוטר. אע"ג דמעיקרא בת טבילה היתה:

מה חלק ר"י. דהכי תנן התם זב שראה קרי ונדה שפלטה שכבת זרע והמשמשת שראתה נדה צריכין טבילה ור"י פוטר קס"ד כי פליג ר"י אירישא דוקא פליג דת"ק מצריך טבילה משום סרך טומאה דלמא שכח שהיה בעל קרי קודם הזיבה ואז ודאי צריך טבילה ומיבעיא ליה מאי טעמו דר"י אי משום דלא חייש לסרך טבילה או דלמר טעמא דר"י דאין טבילה זו מועלת שהרי עדיין טומאה חמורה עליה:

מה נפק מינה. כלומר מאי בינייהו:

ראה קרי. קודם הזיבה איכא בינייהו וה"ה דהוה מצי למימר המשמשת שראתה נדה איכא בינייהו אלא דניחא ליה לפלוגי ברישא:

דבר תורה היא. בטבילה זו חייב שהרי אינה משום סרך שכבר נתחייב בה מקודם זיבה:
מועיל הוא שהוא טובל. בתמיה הא ודאי אינו מועיל ואינו צריך טבילה:
ומשני כהדא דתני וכו':
הדא אמרה. זאת אומרת דטעמו דר"י לאו משום דלא ס"ל חששא דסרך טבילה אלא משום דטבילה אינה מועלת ובסיפא נמי פליג ר"י:

הלכה ד

מתני' **סדין של בוץ**. כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ לפי שהוא רגיל לשמש בכל השנה בבגדי זהב:
ונסתפג. ונתקנח מתעטף באלונטי' של בגד לספוג מים שעל בשרו:
וקידש ידיו ורגליו. מן הכיור שצריך לכל חליפות בגדי היום קדוש לפשיטה וקדוש ללבישה וטבילה ראשונה זו שהפשיטה של בגדי חול היא לא הוצרך קדוש ידים ורגלים על הפשיטה:
קרצו. מפרש בגמרא:
ומירק אחר. וגמר כהן אחר השחיטה לפי שאין קבלת הדם כשרה אלא בכה"ג וצריך למהר ולקבל:
על ידו. בשבילו א"נ על ידו אחריו וסמוך לו כמו ועל ידו החזיק בספר עזרא:
גמ' **עד שישחוט בו שנים וכו'**. אין הכ"ג נותן לכהן אחר לגמור השחיטה עד ששחט הוא שנים או רוב שנים שהוא הכשר שחיטה:
מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא דקתני הביאו לו את התמיד קרצו דמשמע שחתכו לשנים:
ה"ג בא בא:
נכוסה. קרץ הוא לשון שחיטה:
וחורנא אמר נסוחה. ואידך קאמר שהוא לשון עקירה ממקומו כדכתיב ונסחתם מעל פני האדמה:
מן הדא. מהא דתנן הביאו לו את התמיד קרצו שהוא לשון שחיטה:
מ"ד נסוחה. שפי' מגליינא שהוא מגלה אותן מאדמתם ילילף ליה מדכתיב מחומר קורצתי גם אני שפירושו מחומר נבדל גם הוא:

הלכה ה

מתני' **קטרת של שחר כו'**. מפרש בגמ' אסטניס. שגופו מצונן וקר:
מחמין לו חמין. מעיה"כ:
ומטיילין. ביה"כ לתוך חקק בנין בית טבילתו:

שתפיג. להסיר צנתן במקצת כמו מפיגין טעמן:
גמ' **יקדים דבר שנאמר בו בבקר בבקר**. והיינו עצים שנאמר ובער עליה עצים בבקר בבקר:
ופריך מעתה אפי' לדמו. של תמיד יקדים סידור שני גיזרי עצים:
תעשה. את הכבש הא' תעשה בבקר שיהיו עשיותיו קודם לשאר עשיות והיינו סידור שני גיזרי עצים:
וכתיב בקטרת בבקר בבקר. שנאמר והקטיר עליו אהרן קטורת הסמים בבקר בבקר:
מה כן קיימין. ולמאי איצטריך הך קרא אם להקדים הקטרת לאיברי התמיד והלח כעצים הן. איברי התמיד לא שייך בהו עשייה ואינן אלא כנותן עצים ע"ג המזבח ומהיכי תיתי לן לומר דקודמין לקטרת:
אלא כי. איצטריך קרא להקדים קטרת אפי' לדם התמיד:
עצים מכשירין. ומתקנין את הקטרת להקטירו עליהם:
הכי גרסינן איתא חמי דם קודם לעצים וקטרת קודם לדם ותימר הכין. וה"פ קשיא ליה בוא וראה דקאמר דם קודם לעצים דכתיב תעשה וקטרת קודם לדם דכתיב בבקר בבקר ואיך קאמרת דעצים קודם לקטרת אם כן על כרחך דם בתר עצים:
א"ר הילא לא. אין הדבר כן שהעצים קודמין לקטרת שאינן מכשירין וכדמסיק לפיכך איצטריך הך ברייתא לאשמועינן דקטרת קודם לדם:
הוון בעיי מימר. סברוהו למימר שהכשר הקטרת הן הגחלים לפיכך אמרו שהעצים קודמין ואמר רבי אלעזר מעלה עשן הוא המכשיר הקטרת אי נמי סברוהו למימר הגחלים הן המכשירין ועצים למערכה גדולה אזלי ולא לקטרת:
ונאמר בנרות מערב ועד בקר. שתהא הטבת הנרות העבודה האחרונה שבערב:
ופריך מעתה יואחר אף הקטרת. מנסכי ערבית ובמתני' תנן ושל בין הערבים בין איברים לנסכים:
תעשה. כמנחת הבקר וכנסכו תעשה מה מנחת הבקר קטרת קודמת לנסכים אף מנחת בין הערביים קטרת קודמת לנסכים:
הכא. לעיל גבי דם התמיד של שחר אמרת דדרשי' תעשה להקדים דם התמיד לקטרת והכא את אומר דמתעשה ילפי' לאחר:
תמיד של שחר בכלל מאוחר היה. דלא כתיב גביה אלא חד בבקר:
והוה ר' זעירא. משבח ליה לר' הילא וקרי ליה בניה של התורה כדכתיב אם לבינה תקרא וי"מ לשון בניין כמו אל תקרי בנייך אלא בונייך והראשון נ"ל:
עששות של ברזל. חתיכות עבות כמו עשת שן:

ופריך ולא נמצא כמכבה ביה"כ. שהמים מכבים הברזל:
שאין אבות מלאכות ביה"כ. בתמיה וכי סובר ר"י שאין כל אבות מלאכות האסורות בשבת אסורות ביה"כ:
אלא ר"י ור"ש אמרו דבר א'. כי היכי דסובר רבי שמעון מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אף ר"י סובר כן:
ופריך לא כן סבר מימר וכו'. לא כן אר"י בפ' במה מדליקין דף י' ע"א גבי המכבה את הנר דר"י פוטר בכולן חוץ מן הפתילה ואר"י ר' יוסי ור"ש אמרו דבר א' דטעמא דר' יוסי מפני שיש לו צורך בגוף הפתילה ולדבריך הל"ל דשלשתם אמרו דבר א':
ומשני אלא מיסבור סבר ר"י שאין תולדת האש כאש. שהברזל שנתחמם מחמת האש אין המכבה אותו חייב עליו כמכבה את האש:
ופריך אלא כיני וכו'. אף דנימא דפליגי בתולדת האש אם היא כאש מ"מ מודה מיהא ר' יהודה דאיסורא מיהא איכא לכבותו:
ויחם לו חמין. מעי"ה דליכא שום איסורא בעולם:
טעמא דהאי תנא. כלומר טעמא דר"י דלא ניחא ליה בחמין שלא יאמרו ראינו כה"ג טובל במים שאובין שהחמין שאובין הן:

הלכה ו

מתני' **הביאוהו לבית הפרוה**. לטבול טבילה שנייה עם שאר כל הטבילות במקום קדוש:
רבי מאיר אומר. פשט תחלה ואח"כ מקדש:
בגדי לבן. כתונת ומכנסיים מצנפת ואבנט שכל עבודות פנימיות היו בהן ועבודות חיצונים כגון תמידין ומוספין היו בבגדי זהב שהוא משמש בהן כל השנה ובין כל חליפה וחליפה היה טעון טבילה ושתי קדושי ידים ורגלים מן הכיור:
בשחר. בגדים שלובש הוא מפשתן של מדינת פילוסיא שהוא חשוב ומעולה:
ובין הערבים. ובגדים שלובש להוצאת כף ומחתה:
הנדיון. מארץ הודו:
גמ' **מ"ט דר"מ**. דכתיב ופשט את בגדי הבד ורחץ בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו וגו' והאי ורחץ היינו קידוש ידים ורגלים ושדינן האי ורחץ אפשיטה ואלבישה דבעי קידוש לאחר פשיטה דומיא דקידוש דלבישה שהוא לובש ואח"כ מקדש לכ"ע אף פשיטה פושט ואח"כ מקדש:
מה לבישה מקדש. לאחר שלבש אף קידוש דפשיטה כשהוא לבוש מקדש:
ע"ד דר"מ רחיצה חולצת. בתמיה דקס"ד דלר"מ פשט וקידש ורחץ וקידש ואח"כ לבש וקשיא ליה וכי רחיצה בלבד תהא חציצה בין שני הקידושין:

ורחץ ולבש וקידש. וכדתנן במתני' אחת פשוט ואחת לבוש. כלומר בין הקידוש שבפשיטה בין הקידוש שבלבישה שניהן לבגדים שלובש תחת הראשונים הן דסובר ר"מ לכל לבישה דבגדי קדש בעינן שני קידושין ולר"מ קאמר ליה ונמצא דמתני' דלעיל דלא כר"מ דתני פשט ירד וטבל וכו' ולא הזכיר אלא קידוש א' ולר"מ כיון דבגדי קדש לובש צריך שני קידושין:

לבא. לעתיד:

אחת לבא ואחת לשעבר. קידוש דלבישה הוא לעתיד לבגדים שלובש וקידוש דפשיטה לבגדים שפשט ורישא כר"מ נמי אתיא:

שתיהן לבוש. ל"ג:

הכל מודים בקידוש ראשון שהוא לבא. לצורך לבישת בגדי קדש דלפשיטת בגדי החול ודאי שאינו צריך קידוש:

ה"ג מה טעם והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורותם. בקידוש כתיב ודריש הכי דבר המעכב בזרעו כהנים הדיוטים דהיינו קידוש הראשון שבשעת כניסה נוהגת בכל הכהנים מעכבת באהרן ביה"כ דהא חוקה כתיב:

שהוא לשעבר. לבגדים שפשט דלבגדי חול שלובש אינו צריך קידוש:

מתניתא אמרה כן. שקידוש האחרון לפשיטה:

ר"י אמר. אמר קרא ורחץ בשרו במים ולבשם שינה הכתוב בלבישה לעכב דכתיב ילבש ולבשם ולהכי כתיב הכא עיכובא למעוטי עיכובא דחוקה דלא קיימא אהאי קרא דאיירי ברחיצה ולבישה אלא אשאר דברים האמורים בפרשה וללמדך שאין קידוש ידים ורגלים מעכב:

ודכוותה לבישה מעכבת ואין קידוש ידים ורגלים מעכבת. ל"ג:

ה"ג בד שיהו כפולים. וה"פ תניא בברייתא מדכתיב בד בבגדי כהונה ילפינן שיהו כפולים אע"ג דבד לחודיה משמע כמו מלבד ה"ק בגדים שנאמר בהן בד צריכין שיהיו של בוץ ובבוץ כתיב שש משזר דילפינן מיניה שיהו חוטין כפולין ששה:

וקיימינה. ואוקימנא דברייתא זו אתייא דלא כר' יוסי דבסמוך:

לא נחת. לא ירד לבית המדרש אח"כ קם עם ר"ז וא"ל מה חידוש היה בבית המדרש היום: ה"ג א"ל בד שיהו כפולים וכו':

שתי כתנות לכל א' וא'. דכתנות לשון רבים משמע וכדמסיק ושמעי' שיהו כפולין:

למאה בני אהרן תעשה כתנות. כלומר אכתונת דעלמא קאי ובהרבה כהנים משתעי קרא אבל לכהן אחד אין עושין אלא כתונת אחד הרי דלר' יוסי לא בעינן כפולין:

בד שיהו חדשים. כך שנוי בברייתא ודריש הכי שיהו כשעה שהיה בבדי פשתן:

ופריך אם ללמד דחדשים דוקא בעינן אבל שחקים פסולים והא תנן ולבשם אפי' שחקים:
במחלוקת. הך ברייתא שנויה במחלוקת דרבנן ורשב"ג והא דדרשינן שיהו חדשים לאו למעוטי שחקים אלא שלא נשתמש בהן להדיוט מעולם כרשב"ג ודלא כרבנן:
עור שעיבדו לשם קמיע. ושלאי לשם מזוזה אפ"ה כותבין עליה מזוזה דמזוזה אינה צריכה עיבוד לשמה:
רשב"ג אוסר. דבעי עיבור לשמה וה"ה לענין בגדי קדש פליגי וכדמסיק:
הוינון סברין. היינו סוברין הא דפליגי ת"ק ורשב"ג היינו להדיוט כלומר למזוזה אע"ג דמצוה נינהו מ"מ צורך הדיוט הוא אבל לצורך גבוה כגון לבניין בה"מ ובגדי כהונה כ"ע ל"פ דבעינן לשמן:
מן מה דתני וכו'. מוכח דפליגי נמי לגבוה:
צריך שתהא חציבתן בקדש. דהיינו לשם קדש:
ובקדש יחצבו. כלומר אע"ג שהתחיל לחצוב לשם קדש לא מהני עד שיהא כל מעשיהן לשם קדש:
במחלוקת היא. הך ברייתא כרשב"ג אבל רבנן פליגי וסוברין דאבני קדש ובגדי קדש אין צריכין חציבה ואריגה לשמה וכדתניא באידך ברייתא:
מותר להשתמש בו הדיוט. דהזמנה לאו מילתא היא. שמעינן מיהת דאע"ג דנשתמש בו להדיוט מותר אח"כ לגבוה ופליג אברייתא דבד דבעינן שיהו חדשים:
ופריך והתני העושה כלי לגבוה אל ישתמש בו הדיוט. והך ברייתא כרבנן דלרשב"ג מאי אירי' העושה לגבוה הא כל כלי גבוה היו אסורין להדיוט מעולם וקשיא לברייתא קמייתא דתני עד שלא נשתמש לגבוה מותר להשתמש בו הדיוט:
ר' חנניא וכו' עד ר' חונה ל"ג ליה וכפל ענין הוא:
תיפתר. הא דתנן העושה כלי לגבוה אל ישתמש בו הדיוט היינו שנעשה הכלי מתרומת הלשכה לפיכך אסור להדיוט:
כלי שרת. הנעשים לגבוה מאימתי הן קדושין:
מיד. אפי' את"ל דבעלמא הזמנה לאו מילתא היא גבי הקדש גבוה שאני דאיכא הזמנה בפה בקדשי מזבח וקדשי בדק הבית:
או בשעת תשמיש. בשעה שנותנין בהם דברים קדושים:
ה"ג כאחד הן קדושין ומתקדשין. וה"פ בתמיה וכי אפשר שיתקדש ומקדש:
ניחא של משה וכו'. בשלמא בשל משה לא קשיא שהם נמשחו בשמן המשחה ומשיחתן מקדשתן כדכתיב וימשחם ויקדש אותם:
ברם של שלמה. אלא בכלים שעשה שלמה קשיא וכי כאחת הן קדושין ומתקדשין:

ומשני בכניסתן לארץ. היו נותנין מתוך של משה לכלי של שלמה. ובזה נתקדשו שמה שניתן לתוכו כבר נתקדש בתוך כלי משה:

ופריך לא היה שם של משה. כגון בעלייתן מן הגולה וכי כאחד הן קדושין ומתקדשין א"נ ה"ק ואם א"א שלא היה שם של משה אין לבטל בשביל כך עבודת המזבח והראשון נראה:

ומשני בעלייתן מן הגולה. היו נותנין מתוך של שלמה לתוך כלים החדשים והן מתקדשין:

ופריך לא היה שם של שלמה. ע"כ לומר שכא' הן קדושין ומתקדשין:

אסורים בהנאה דגמר שם שם מעגלה ערופה דבמת כתיב ותמת שם מרים ובעגלה ערופה וערפו שם העגלה מה ע"ע בהזמנה אסורה בהנאה אף במת הזמנה מילתא היא:

לשם חי. לכשימות יקבר בו:

ולשם מת. שכבר מת:

לפני מטתו של מת. מפני צערו רוצה לאסור על עצמו ממונו:

אסור בהנייה. דמת תופס ד' אמות ונחשב כאלו הוא על המת עצמו:

ופשט ורחץ ולבש. הטיל הכתוב ורחץ בין ופשט ולבש ליתן רחיצה לפשיטה ורחיצה ללבישה:

במקום שאינו טעון טבילה. כל ימות השנה הבא לעבוד אין טעון טבילה מדברי תורה אלא מדברי סופרים לזכור טומאה ישנה:

טעון קידוש. דכתיב בבואם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח ירחצו:

מקום שטעון טבילה. ביה"כ לכל חליפות בגדים:

מה לבישה בקידוש. דנפקא לן בק"ו מטבילה:

לא מסתברא אלא. למידרש ההיקש בהיפך:

מה פשיטה בקידוש ידים ורגלים. שנא' ופשט ורחץ אף לבישה בקידוש:

ופריך ואין שני של פילוסין. כלומר הגרוע שבפילוסין טוב הוא כמו הטוב שבהנדוין ולמה קאמר שלבש בין הערביים הנדויין דוקא כדי שיהיה חילוק בין שחרית לערבית היה ראוי ליקח השני של פילוסין וחילוק גדול ביניהן ועדיף מן הנדויין:

ומשני משום מילה דשמעה פרוטי. התנא קא משמע לן דבר בפרוטרוט דאפי' הנדויין שרי וכל שכן השני של פילוסין:

תמן תנינן. במנחות פרק ט':

הראשון שבראשון. השמן הראשון היוצא מן הזית הראשון כלומר מן הגבוה שבעצי זית:

אין למעלה ממנו. ליכא דעדיף מיניה והוא הראוי להקדים שנאמר ממבחר נדריך:

השני. שבזית ראשון והראשון שבזית השני שוין:
ופריך וכי אין השני שבראשון. עדיף מהראשון שבשני ואיך קאמר שהן שוין:
משום מילה. דשמעה פרוטי. מפרש דבר הברור דלענין מנחות הראשון שבשני והשני שבראשון שוין ולא אמרינן דהואיל וראשון הוא יקדימנו קא משמע לן דשוין וממילא ידעינן דמצוה להקדים השני שבראשון:
מאי כדון. ומאי טעמא של ערבית גרוע משל שחרית:
בד ד' פעמים. שיהא מן המובחר שבבד:
שהיה. בשרו נראה מתוכה כאלו הוא ערום:
מילא את הכתונת מים. ונסתמו הנקבים גם כהה בו הלבנונית והזכות שהיה בו ולכך סבב את המזבח שבעה פעמים כדי שייבש מיד מחום המערכה שבגדי כהונה המטושטשין פסולין לעבודה:

הלכה ז

מתני' **ראשו לדרום ופניו למערב**. בדין היה שיהיה ראשו להיכל ואחוריו למזבח אלא שמא יטיל גללים וגנאי הוא להראות בית הרעי שלו לצד המזבח לפיכך היה ראשו לדרום וזנבו לצפון דהכי שפיר טפי ואמצע גופו בין האולם ולמזבח ועוקם ראשו שיהיה פניו למערב:
והכהן עומד. אחוריו למזרח:
גמ' **עד כנגד כל המזבח**. בצפון שהן ל"ב אמה. שהמזבח ל"ב אמה מקום זה קרוי צפון לשחיטת קדשי קדשים אבל שלא כנגד המזבח לצד מערב ולצד מזרח אע"פ שהוא צפון העזרה אינו צפון לשחיטה דבעינן על ירך המזבח כדכתיב ושחט אותו על ירך המזבח צפונה:
מכנגד בית החליפות וכו'. שרוחב האולם עודף ט"ו אמה לצפון וכנגדו לדרום ומשך אותו עודף אינו אלא עשר אמות ממזרח למערב ואותו עודף קרוי בית החליפו' שהיו בהן כ"ד חלונות חלון לכל משמר ששם גונזי' סכינים של קדש וסכין קרי חילף בלשון ערבי:
ה"ג ועד כותל העזרה הצפוני. וה"פ ואויר שבין צפון כותל העודף לבין כותל העזרה:
אר"י לא מצאנו שחיטה כשרה בזר. ל"ג ליה:
ה"ג בכל אתר הוין תניי זורק חוץ מפרה הוון תני שוחט. וה"פ בכל מקום תני שזורק פסול בזר אבל שחיטה כשרה בזר אבל בפרה תיתני אפילו שחיטה פסולה בזר:
לא מצאנו. בשום מקום דשחיטה פסולה בזר אפילו בקדשי פנים וכ"ש פרה דקדשי חוץ היא:

מה הזייה לא הוכשרה באשה כבאיש. דכתיב ולקח אזוב וטבל במים איש טהור איש ולא אשה:

אף שחיטה לא הוכשרה באשה כבאיש. וכיון דשחיטת אשה כשרה בכל הקדשים ופסולה הכא ה"ה שחיטת זר פסולה כאן:

ופסולה באשה. אף אתה אל תתמה על השחיטה אף ע"ג דפסולה באשה כשרה בזר:

א"ל תמן. גבי הזיי' לא כתיב כהן:

וליידא מילתא. ולאי זה דבר כתיב איש להכשיר הזר דמסברא איש ואשה שוין אלא ודאי למעט אשה:

ברם הכא. אבל כאן בשחיטה כתיב ושחט אותה לפניו ואי ממעטין אשה ע"כ לומר דאאלעזר קאי וכי היכא דממעטינן מיני' אשה ממעטינן נמי זר ואי מכשרינן זר דדרשינן שיהא אחר שוחט ואלעזר רואה א"כ אשה נמי תיכשר:

צריך כהן. שנאמר ושחט אהרן את פר החטאת אשר לו וכתיב חוקה בסוף הפרשה לעכב:

ופריך ולמה לא אמר. דגם שעיר של יום הכפורים צריך כהן:

דו קריא וכו'. דהא קרא כתיב ושחט את שעיר החטאת וגו' והביא את דמו וגו' מה הבאת דמו לפנים דוקא בכהן אף שחיטה בכהן ל"א משני כיון דכתיב בקרא ושחט והביא לא איצטריך ר"י לאשמועינן דשעיר צריך כהן בשחיטה:

ובשנייה. בוידוי שנייה שמתודה על פרו כדלקמן פ' טרף בקלפי וי"מ בשנייה אנא בשם כפר נא וכו':

ואומר. בשעיר המשתלח עוונות תחלה ואחר כך פשעים ואח"כ חטאים:

המרדים. העושה להכעיס:

הוא חוזר ומתודה וכו'. בתמיה אם על זדונות ימחלו לו א"צ לבקש שוב על השגגות:

אלא מכיון וכו'. משה התפלל כשיתוודו על העונות ועל המרדים יהיו לפניך כשגגות:

ששה בשני וידויים שהתודה על הפר:

וג'. בוידוי השעיר:

וא' בגורלות. ואומר לה' חטאת:

הקרובים. העומדים סמוך לכה"ג בשעה שמזכיר השם היו נופלין על פניהם:

הרחוקים. לא נפלו על פניהם ואלו ואלו אומרים בשכמל"ו:

אלו ואלו. כלומר אפי' הקרובים לא היו זזים מבית המקדש עד שנשכח מהם השם המפורש ולא ידעו מה שמעו:

זה שמי לעולם. כתיב חסר וקרינן לעלם שיהא נעלם מרוב בני אדם:

בראשונה. היו הכהנים גדולי' אומרים השם המפורש בקול רם:
משרבו הפרוצין. שהיו משתמשין בו אע"פ שלא ידעו אותו על בוריו א"נ שהיו מחללין יה"כ והיו כותבין אותו מיד כששמעו:
ושמעתיו. לשם בן י"ב שהיה הכה"ג מבליע אותו. בנעימות שמנעימים שאר הכהנים היה הכה"ג מבליע אותו שלא ישמע ובשאר ימות השנה איירי א"נ בשם בן ד' איירי ביה"כ ובנעימה שהיו הכהנים מנעימים בשכמל"ו היה מבליע אותו:
מקלל. לבנו בשם המפורש ומת:
אמר. הפרסי שהפסיד שני דברים שהלך בנו וגם אחד שמע ממנו השם המפורש:
אמר. ר' איניוני לר' חנינא בא ואמסור לך השם המפורש:
עאל. נכנס בנו של ר"ח תחת המטה לשמעו גם הוא והיה הבן מתעטש ושמע ר' איניוני קולו אמר מה אתם נוהגין כאן מנהג רמאות זיל לא אמסרנו לא לך ולא לברך והי"מ פי' בהיפך וכאשר פירשתי נ"ל:
חד. רופא היה בציפורי:
ומאן דרגיל ליה ומי שבקי בשם המפורש אינו יכול לאכול וליהנות מן בני אדם דצריך קדושה יתירא א"נ שמא יבא לידי קטטה עמהם ויקללן בשם:

הלכה ח

מתני' **בא לו למזרח**. חוזר לאחוריו לצד מזרח סמוך לפתח שלא היו מכניסין השעירים להגריל אלא שיהיו בתוך חלל העזר' כדכתיב והעמיד אותם לפני ה' אבל לא לקרבן כ"כ לצד ההיכל עד שהוא בא לשוחטו והיו מקריבין אותו כדתנן לקמן הביאו לו את השעיר שחטו וכו':
לצפון המזבח. כלומר משוך מכנגד המזבח לצד צפון שיהא כנגד אויר שבין מזבח לצפון דאע"ג דלא שחיט ליה הכא מ"מ כל מעשיו טעונים צפון:
וקלפי. כלי עץ חלול:
של אשכרוע. ברוש והוא מין עץ חשוב:
בן גמלא. יהושע בן גמלא כשנתמנה בכהונה גדולה עשאן של זהב:
בן קטין. כה"ג היה:
עשה י"ב דד. ליציקת המים:
מוכני. גלגל לשקעו בבור שיהו מימיו מחוברים בבור ואינן נפסלין בלינה:
נברשת. מנורה:
שפרשת סוטה כתובה עליה. ולא יצטרך להביא תורה לכתוב ממנה פרשת סוטה:
נקנור נעשו נסים לדלתותיו. שם האיש נקנור ונס שלו מפורש בגמ' גר"ש. גרס שם:

גמ' **בהלכתא עיליתא עד מקירו וכו'**. פי' גמרו של ברייתא זו בהלכה העליונה וכוונתו על הא דלעיל דף י"ז והמעתיקים הם שקצרו הברייתא:
הסגן אומר. לכהן גדול בגורל של יום הכפורים אישי כהן. גדול הגבה ימינך:
הסגן בימינו. כשנכנסים להגריל או בשאר ימות השנה כשהולך הכה"ג:
הניף הסגן בסודרין. וידעו הכהנים שהתחיל המנסך לנסך וידברו בשיר שאין אומרים שירה אלא על היין:
אחז הסגן בימינו. כשהכה"ג מקריב היה עולה בכבש והסגן בימינו וכשהגיע לחצי הכבש [אחז] הסגן בימינו. והעלהו:
עד שהוא נעשה סגן תחלה. כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה:
אבדו מהו לעשות תחתיהן של זהב. או של אשכרוע דוקא:
ייבא כהדא. אתיא כהא דתנן מעלין בקדש ולא מורידין והאי העלאה היא שעושין אותן של זהב:
ויעשו דדין זה ע"ג זה. דבמתני' משמע שהיו השנים עשר דד בהיקף הכיור ופריך ולמה לא עשאן בשני סדרים דזה הוא נוי טפי:
כיום מרובה של תמיד. הני שנים עשר דד נעשו כדי שיקדשו בבת אחת שנים עשר כהנים העוסקין בתמיד בשבת שבתוך החג שהוא יום המרובה כדאמרינן לעיל בפ"ב ואלו היו בשני שורות לא היו יכולין לקדש בבת אחת אע"ג דתני לעיל י"ג כהנים לא עשה דד לשוחט שהשחיטה כשרה בזר:
העליון משום כלי וכו'. שהכיור היה כשני כלים חלק העליון בפני עצמו וחלק התחתון בפני עצמו והעליון היה נפחת לתחתון וקאמר בשלמא בעליון היו יכולין לקדש דלאו כלי הוא כיון שנפחת אלא התחתון וכי אין בו משום שהוא אויר כלי בתמיה וכיון דכלי הוא אינו ראוי לקידוש דסובר המקשה דקידוש ידים ורגלים לכהנים בכל יום וקידוש ראשון דכה"ג ביה"כ צריך להיות כעין מקוה ולא מתוך כלי כדלקמן בפ' טרף בקלפי:
והיו רגלי. הכיור שבדרום פחותים כרמונים שהוא שיעור לבטלו מכלי:
הים. שעשה שלמה:
בית טבילה לכהנים הוא. היה כשר לכהנים לטבול בו:
והים וכו'. כלומר כדכתיב והים לכהנים לרחצה בו ושמעי' דלא בעינן כלי:
ופריך ולאו כלי הוא. ואיך כשר לטבול בו דהא אין טובלין בכלים שנאמר אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור מקוה דומיא דמעיין שאין בו תפיסת ידי אדם:
ומשני אמת המים. היתה נמשכת לתוכו ע"י רגליו שבדרום שהיו נפחתים כרמונים לבטלו מתורת כלי:

מקום שאוגרין בו דמו של טלה. והוא מזרק שמקבלין בו דמו של טלה ולשון נוטריקין הוא אגר טלה:

מקום שאוגרין בו דמו של פר. מזרקי' לדם הפר ודריש אלף כמו ואלפיך שהוא פר בן בקר ולפי שדמו של טלה מועט היה של זהב ודמו של פר מרובה משל טלה לכך היה של כסף:

אלו הסכינים. שכן הוא בלשון ערבי א"נ שמחלפין מחיים למיתה:

כי האי דתנינן תמן. מדות פ"ו:

קונביתא. הוא כעין מנורה אלא שהוא בעיגול והיינו כמו אלו שאנו קורין לאמפ"א:

תרגם. אונקלס לקבל למפר"ס והוא כמו למפו"ן שלנו:

שבשעה שהיתה החמה זורחת. עלה נברשת:

היו הניצוצות. הן זהרורין שהחמה זורחת מן המזרח ונוטה על פתח ההיכל שהיא לצד מערב:

והיו יודעין שזרחה החמה. והגיע זמן ק"ש כותיקין שקורין עם הנץ החמה:

אל"ף בי"ת וכו'. כלומר ראשי תיבות של פרשת סוטהאבל לא כל התיבות דאין כותבין תורה מגילה מגילה:

ככתב שכאן. על הטבלה כן כתב במגילה של סוטה:

לא מעובה וכו'. הכתב של המגילה לא עב ולא דק מהכתב שעל הטבלא אלא בינוני:

ומשני פתר לה כאלף שכאן וכו'. כלומר הכתב שבמגילה היה ככתב שעל הטבלא לא עב ולא דק אלא בינוני:

נקנור. שם איש שהלך להביא דלתות לשער המזרח שבעזרה מנחשת מצרים ונעשו לו ניסים כדמסיק:

והטילוהו בים. להקל ממשאן:

ובקשו להטיל עוד שני. שעדיין לא עמד הים מזעפו:

וגייפו. וחיבקו להדלת השני:

והיה בוכה ומתאבל. על הראשונה שאלו מסר גם עליה נפשו לא היתה נאבדת ממנו:

ללמינה של יפו. לנמל של עיר ששמה יפו:

כי האי דתנינן תמן. בפרק ב' דמדות:

כל השערים שהיו שם. בבית המקדש נשתנו להיות של זהב כשהעשירו:

מצהיב. ומאיר יותר משל זהב:

הלכה ט

מתני' **בן לוי**. כלומר מן הלוים:

פרק. הכרעת קול נעימה:
על מעשה הכתב. קושר ד' קולמסין בד' אצבעותיו וכותב שם בן ד' אותיות כאחת ו"ה רמז לענין היחוד שלם וסלוק השינוי משמו ית':
גמ' **וברדייתו**. לרדותו מן התנור:
היו מסיקין מבפנים. בתוך הדפוס שהיה הלחם בתוכו שכך שנינו במנחות ג' דפוסין היו שם נותנו לדפוס ועדיין היה בצק וכמין דפוס היה לה בתנור וכו' והיה הלחם דבוק מבחוץ לדפוס והיה נאפה יפה שהחום שולט בו משני עבריו שגם בתוך הדפוס היה אש:
ואלו. אנשי אלכסנדריאה לא היו בקיאין לרדותו מן התנור אם הוא דבוק חוץ לדפוס והיו דובקין אותו בתוך הדפוס הראשון ולא היה נאפה כל צרכו ונתעפש:
למענהו. לכבודו שלא יהא לחם שלחנו מנוול בעיפוש:
י"ב מנה היו נוטלים. כל יום מתרומת הלשכה:
שלא יהו אומרים ממעשה וכו'. וכתיב והייתם נקיים מה' ומישראל:
היתה מתמרת ועולה. היה העשן עולה זקוף כתמר ומתפשט בשמי קורה ואח"כ יורד:
היתה. מתפשטת מיד למטה בתחלת עליית העשן:
ממקום אחר. שלא ידעה מנהגם:
היה פוסק עמה שלא תתבשם. דהמדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין יוציא ויתן כתובה לכך התנו עמה קודם הנישואין:
לרבות כבודם. שלא ימצאו בקיאין זולתם:
נתמעט כבודם. בחרבן הבית:
וכבוד שמים נתרבה. הא אלקינו הא קשוט דאפילו לביתיה לא נסיב אפין:
על הכבוד המתוקן לצדיקים. בבנין דלעתיד:
הרי מעלה עשן לנגדי. ונזכרתי ע"י כן בחרבן הבית וגם בכבוד הצדיקים שנאמר בישעיה ועל כל מקרחיה ענן יומם ועשן וגו' ועשן זה ע"כ היה כמעלה עשן דאל"כ איך ישבו בחופה מפני העשן אלא ודאי שהיה העשן מתפשט למעלה חוץ לסכך:
המגילה הזאת. שכתובין בה סימני הקטרת איך להכירן וסדר פיטומו:
זלגו דמעיו. בזכרון החרבן אי נמי על שחשדו אותן שמעשיהן שלא לשם שמים וכדאמרינן לעיל בפ"ק גבי כה"ג נ"ל:
מצאו מתלא. טעם למה לא למדו לאחרים מעשיהן:
חוץ מבן קמצר. דלא נפקא מידי לעכו"ם אם כותב בפעם אחת או לא:
כי האי דתנינן תמן. שקלים פ"ה:
ר' חזקיה אמר. דר' סימון ורבנן פליגי למה לא מנה התנא אלא אלו:

כשירי כל דור ודור. כשירים שהיו כל ימי עמידת הבית:
משלך יתנו לך. כלומר לא משלהם הוא אלא מזונות קצובים לך מן השמים:
ובשמך קורין אותך. לא ידאג אדם לומר פלוני מקפח פרנסתי כי על כרחם בשם וקראוך לבוא ולשוב במקומך. ואין שכאה לפני המקום. שישלם לעושי רעה:
ואין אדם נוגע במוכן לך. משיגיע זמן מלכות לעמוד לא יתעכב אפי' רגע אחת:
הדרן עלך אמר להם הממונה

פרק ד

הלכה א

מתני' **טרף בקלפי**. חטף ולקח פתאום בחטיפה:
בקלפי. ששנינו למעלה וקלפי היתה שם ולמה בחטיפה כדי שלא יתכוין להבין במשמושו איזהו של שם ויטלנו בימין לפי שסימן יפה היה כשהיה עולה בימין:
והעלה שני גורלות. א' בימין וא' בשמאל והשעירים עומדים אחד לימין וא' לשמאל ונותן גורל שעלה בימין על שעיר של ימין ושעלה בשמאל על שעיר של שמאל:
לה' חטאת. שם המפורש היה מזכיר כדאמרינן לעיל בפ' אמר להם הממונה:
והן עונין אחריו. כשמזכיר את השם:
גמ' **לא סוף דבר קלפי**. לאו דוקא מקלפי היה צריך ליטול הגורלות אלא אפי'מסלים היה כשר:
כדי לעשות. פרסום לדבר שהיא כלי שלא היו צריכין לה במקדש לדבר אחר זולת גורל השעירים:
ופריך ויביא שני חוטין וכו'. למה דוקא גורלות והן שני חתיכות עץ שהיה חקוק על האחד לה' ועל השני לעזאזל וקשיא ליה מה לנו לחקוק השם יתן לתוך הקלפי חוט לבן וחוט שחור ויאמר זה לשם וכו':
שיהא ניכר שהוא לה'. ולפעמים אזל ליה הלבנונית או השחרות שבחוטין ואינו ניכר:
ופריך ויביא צרורות וכו'. שבהן ניכר השחרות והלבנות לעולם:
שיהא ניכר שהוא לה'. והרואה הצרורות אינו יודע איזהו לה' ואיזה לעזאזל:
ופריך ויכתוב. על הצרורות ולמה דוקא עשו של עץ ולא הכשירו כל דבר:
שיהא ניכר לעולם. וצרורות הם נשברים ואינן ניכרים:
הדא אמרה. זאת אומרת שהיה חקוק על הפתקאות תיבת לה' ותיבת לעזאזל דהא בעינן שיהא ניכר לעולם ואי בכתב לחוד לא סגי דפעמים שנמחק:

מה שזה מעלה. מקלפי של תחומין וזה מעלה מקלפי של שבטים כנגדו זכה אותו שבט באותו תחום:
באורים ותומים. וכל שבט ותחום שהיה עולה מקלפי היה בולט שם השבט והתחום באורים ותומים:
ובכספים. מי שעלה בחלקו סמוך לירושלים היה מעלה בדמים למי שחלקו רחוק וה"ה לשאר דברים:
לפני ה' אלו אורים ותומים. דע"י שמות קדושים המונחים בתוך החשן היו מחירים דבריהם:
לא היתה א"י מתחלקת לעולם. שהיה כל א' בורר לעצמו חלק יפה ולא היו מתרצים בהטלת הגורל:
ג' חינין הן. שנתן הקב"ה לישובו של עולם:
חן אשה בעיני בעלה. ואפי היא מכוערת נושאת חן בעיניו שאילולי כן לא היו נישאות וגם בעליהן לא היו מזדקקין להן:
חן מקום בעיני יושביו. אפי' הוא רע כדמצינו באנשי יריחו:
חן מקח בעיני לוקחיו. כי לולי זה היה בטל רוב המשא ומתן והוא צורך קיום העולם:
שהוא בושר בחלקו של חבירו. בוסר בסמ"ך פי' כל א' חלקו של חבירו מבוזה בעיניו ואינו חפץ בו. ובזה ומתרגמינן ובסר:
נגע בהן. בגורלות כשהן למטה בקלפי וקודם שהעלה אותן נתערבו ואינו יודע באיזהו עלה לה' ובאיזהו עלה לעזאזל:
אין השעירים כמצותן. ופסולין דהעלאה מתוך הקלפי מעכבת:
ומשהעלה. את הגורלות חוץ לקלפי ונתערבו אח"כ קודם שהניחן על השעירים כשרים דהנחה על השעירים אינה מעכבת:
ובעלייתו נגע בהן ונתערבו. ל"ג:
אמר. הכהן אם של שם יעלה בימיני יקדש זה שעל ימיני דבריו קיימין וזה שעל ימינו קודש דה"ז כמצותו וכן אם אמר אם של שם וכו' ה"ז קדש אע"ג דטפי ניחא ליה שיעלה בשל ימין אפילו הכי של שמאל קדש דהא מכל מקום אהני הגורל לקבוע שם:
לא יקדש אלא זה שעל ימיני או שאמר לא יקדש אלא זה שעל שמאלי:
לא קדש. שהרי לא אהני הגורל ולא מידי:
מפני מה. כלומר מאי טעמא לא קדש:
קובען בפה. מפני שאין קביעתן אלא בפה ולא בגורל ובקרא כתיב ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין קריאת השם עושה חטאת:

אמרה התורה. ונתן אהרן על שני השעירים גורלות:
גורלות של כל דבר. של כסף ושל זהב ושל עץ ושל אבן דה"א דבעינן דוקא של זהב דומיא דציץ קמ"ל דכל מילי כשר:
יכול יתן שני גורלות על זה וכו'. וה"ק קרא ונתן על כל אחד מהשעירי' גורלות:
ת"ל גורלות גורל א' לה'. מדלא הדר לכתוב גורלות לה' אלא גורל בא למעט שא"צ אלא גורל א' לכל א':
יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה וכו'. כדי לקיים גורלות ואיזה שירצה יעשה לשם:
תלמוד לומר גורל א' לה'. מדכתיב א' לומר שלא יתן על כל א' אלא א' של שם וא' של עזאזל:
ופריך ולא דא קדמייתא. כלומר ולאו אימעיט הא מדכתיב גורל דמשמע שלא יעשה אלא גורל א' של שם וא' של עזאזל:
ומשני כיני. כן היא הברייתא יכול שלא יעשה אלא גורל א' לה' וא' לעזאזל אלא שאף על פי כן יתן שניהם על כל א' כדי לקיים קרא כדכתיב גורלות ואותו שעלה עליו השם יהיה לה':
תלמוד לומר גורל א' לה'. דהאי א' מיותר ללמדך שלא יתן על השעירים יותר מגורל א':
קדש מלמטן ושם מלמעלן. שהיה כתוב יו"ד ה"א בסוף שיטה ראשונה וקדש (לה') [ל] בתחילת שיטה שנייה ונקרא יפה כמלך שהוא יושב על קתדרון שלו שהשם הוא למעלה מן הלמ"ד כזה ודכוותה גבי גורלות של יוה"כ היה כתוב גורל א' ל' מלמטה ושם מלמעלה:
אני ראיתיו ברומי. שנכנס לאוצר מלך כדאיתא במעילה במעשה דבן תלמיון:
ונתן אהרן. לכתחילה הנתינה באהרן אבל בדיעבד כשר אפי' אם נתן זר:
אם העלה זר.הגורלות מתוך הקלפי פסול:
ופריך קל וחומר. שתהא העלאה כשרה בזר ומה וכו':
(**ומשני**) **לא צורכא דלא**. לא צריכא למימר אלא בהיפך:
ה"ג נתינה שאינה מעכבת אם נתן זר כשר העלייה שהיא מעכבת אם העלה זר פסולה:
ואמר ר"י וכו'. כלומר וכן אר"י:
העלייה מתוך קלפי מעכבת עבודה שאין השעירין מתפרשין זה לשם וזה לעזאזל אלא ע"פ הגורל לפיכך צריך לראות איזה עולה בימין ויהא שעיר של ימין נקבע בו וכן בשמאל דכתיב עלה עלה תרי זימני:
אין נתינת הגורלות על שני השעירים מעכבת שאפילו לא הניחו עליו כשר שהרי הוקבעו בגורל:

קובען אפילו בפה. כלומר אף העלייה אינה מעכבת ואם יאמר הכהן זה לשם וזה לעזאזל הוקבעו בלא הגרלה שאין הגרלה מעכבת אלא שחיסר מצוה:
סברין מימר. סברוהו למימר לר"י יכול לקבוע אחד היום לה' ואחד למחר לעזאזל:
ה"ג על דעתיה דר"י לאיזה דבר נאמר גורלות. וה"פ כיון דקובען בפה למה נאמר גורלות. ומשני למצוה:
ואין השם. שקורא עליו בפיו עושהו חטאת וקשיא לר"י:
פתר לה. תפרש לברייתא זו במצליח בגורל ושל שם עולה בימינו הוא יודע שהחטאת מקובל ורצוי:
לא הגריל ולא נתוודה. על השעיר המשתלח כשר אלא שחיסר מצוה דכתיב והתודה עליו וגו' בבבלי משני תני לא הניח ולא התודה:
לה'. כתיב והשעיר אשר עלה עליו הגורל לה':
שיהא פסול משום מחוסר זמן. כגון ששחט אמו היום לחולה או שאינו בן שמנת ימים דבעינן שיהא ראוי לה':
ואתיא. הך ברייתא כי האי דאר"י שקובען אפי' בפה ואפילו קבע א' היום וא' למחר נמי כשר וקמ"ל קרא דבשעה שהוא קובע השעיר לעזאזל לא יהא מחוסר זמן אף על גב שלמחר ביום הכפורים לא יהיה מחוסר זמן בעינן שגם בשעת קביעת הפה לא יהיה מחוסר זמן:
ה"ג על דעתיה דר' ינאי לאיזה דבר נאמר לה' וחש לומר שמא יעלה לשם. וה"פ אלא לרבי ינאי ל"ל קרא תיפוק ליה אין קביעת השעירים אלא בגורל א"כ פשיטא דבעינן שלא יהא השעיר המשתלח מחוסר זמן דהא איכא למיחש שיעלה המחוסר זמן לשם:
פתר לה. תפרש לברייתא:
ברוצה להגריל. ואם יעלה המחוסר זמן לה' יחזור ויגריל בתחלה קמ"ל קרא דאסור לעשות גם שעיר המשתלח מחוסר זמן וה"ה דהוה מצי לשנויי דאיצטריך קרא בשכבר הגריל ואח"כ נעשה מחוסר זמן כגון שנשחטה אמו היום לחולה:
חייב. כרת משום שחוטי חוץ:
אר"ח. ולא פליגי:
ה"ג מ"ד חייב בשלא קרב השעיר הנעשה בחוץ מ"ד פטור בשקרב השעיר הנעשה בחוץ. וה"פ אם לא קרב השעיר הנעשה בחוץ כל א' היה ראוי להקריבו לחטאת של מוסף יום הכפורים האמורה בפ' פנחס ואם כבר קרב שעיר מוסף תו לא חזי לקבל בפנים ואין חייבין עליהן משום שחוטי חוץ וא"ת הא ראויין לשעיר הפנימי י"ל כוון דמחוסרין הגרלה שהיא מעכבת והיא כעין מעשה בגופן לא נקראים ראויין לפנים:

ר"ח. רצה לדמותן לפסח בשאר ימות השנה ששחטו בחוץ בין לשמו בין שלא לשמו דחייב הואיל וראוי לפנים שלא לשמו ה"ה הכא נמי אמרינן הואיל וראויין לשעיר הנעשה בחוץ:

ולא דמיא דא"ר מנא כו' תרווייהו אמרין. דשאני פסח שעבר זמנו דלא בעי עקירה אלא מאליו משתנה לשם שלמים:

ברם הכא. אבל כאן אינו נעקר שם שעיר הפנימי שהיה עליהן מתחלה שקנה אותן לשמו [אלא] ע"י השחיטה ולא אמרינן הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ:

מאי כדון. אלא במאי פליגי:

ה"ג מ"ד חייב סברין מימר אין הגרלה מעכבת מ"ד פטור סברין מימר הגרלה מעכבת. וה"פ כיון דאין הגרלה מעכבת מיד ראוי לפנים הלכך חייב ומ"ד פטור כיון דהגרלה מעכבת אין ראוי לפנים שהרי הן מחוסרי זמן ומעשה בגופן כדפרישית:

ופריך כלום יש כאן לשם. שראוי לפנים אלא אחת ולמה יהא חייב על שתיהן:

או זו או זו. כלומר באמת אינו חייב אלא אחת ל"א כיון דאו זה או זה ראוי לפנים ואינו ידוע איזה מהן חייב על שתיהן:

ופטור על של עזאזל. שאינו ראוי להקריב בפנים:

ששחיטתו של שעיר. אם שחטו קודם מתן דמו של פר בפנים פסול א"כ הרי הוא מחוסר זמן אם שחטו קודם מתן דמו של פר:

שחט את הפר. בחוץ עד שלא הגריל על השעירים מהו שיהא חייב ומיבעיא ליה אם מתקבל בפנים או לא:

השעיר מעכב את הפר. והיינו אם לא הגריל על השעיר מעכב שחיטתו של פר ש"מ שאם שחט הפר קודם הגרלה פסול:

הדא דתימא וכו'. כלומר לעולם אימא לך אין הגרלה מעכבת שחיטת הפר ודקשיא ליתני אין השעיר מעכב את הפר דודאי במתנת פנים שבין הבדים אין השעיר מעכב הפר:

אבל. הא דתני השעיר מעכב את הפר היינו במתנת פרכת שאין מזה מדם הפר על הפרכת עד שיזה תחלה מדם השעיר על בין הבדים:

היך עבידא. כמו היכי דמי:

הלכה ב

מתני' **לשון של זהורית**. צמר צבוע אדום:

כנגד בית שלוחו. כנגד שער שהוציאוהו בו:

ולנשחט. היה קושר לשון של זהורית כנגד בית שחיטתו כלומר בצוארו והשתא לא אתי לאחלופי בשעיר המשתלח שזה בראשו וזה בצוארו ותרווייהו בשחר שעירים לא מיחלפי שבאחרים לא היה לשון של זהורית קשור:

גמ' **של שעיר**. משתלח דבעי חלוקה כדתנן לקמן מה היה עושה חציו קשור בקרניו וחציו קשור בסלע היה משקלו סלע:

ושל מצורע. דלא בעי חלוקה די לו בשקל:

ושל פרה. דבעי כובד ליפול אל תוך שריפת הפרה בעי' משקל ב' סלעים:

אית דמפקין לישנא כלומר יש אומרים בלשון אחר של פרה בי' זוזין והיינו הך דסלע ד' זוזין וב' סלעים ומחצה הן י' זוזין:

הלכה ג

מתני' **ממרס**. מגיס ומנער ומערב בו שלא יקפה כשישהא עד שיעשה עבודת הקטרת על הרובד הרביעי. כל הרצפה עשויה שורות שורות טבלאות אבני שיש וכל שורה ושורה קרויה רובד וקס"ד דעל שורה רביעית שמפתח ההיכל ולפנים קאמר:

וחותה. את הגחלים ומניח את המחתה עד שיחפון בחפניו את הקטרת ויתן לתוך הכף ואח"כ יכניס כף ומחתה לפנים:

גמ' **כיני מתניתא**. כן היא מתני' על הרובד הרביעי שבעזרה. היה מניחו דאלו בהיכל היה אסור לממרס לעמוד בשעת הקטרה דלפני ולפנים דכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד:

שחט. הפר בחוץ חייב כרת משום שחוטי חוץ וזה ל"צ לאשמועינן אלא משום סיפא תני ליה:

חפץ. הקטרת בפנים ולא חפן תחלה בחוץ פטור דחפינ' שבחוץ אינה אלא למדה בעלמא ויותר נראה דה"ג חפן בחוץ פטור וטעמו לפי שאינו גמר עבודה:

חתה. הגחלים מע"ג המזבח ונכנס לפני ולפנים והקטיר ואח"כ נשפך דם הפר הואיל וההקטרה היתה בהכשר כשרה ויביא פר אחר ויכניס דמו לפנים אבל א"צ הקטרה שנית:

עד שלא הקטיר. כלומר אבל אם עד שלא הקטיר נשפך הדם הרי החתיית גחלים בפיסול לחתות שנית לאחר שישחוט הפר וה"ה אם הקטיר לאחר שנשפך דם הפר צריך הקטרה שנית:

להביא פר אחר ולהכניס דמו. מיד מבלי שיקטיר שנית אי אפשר שאני אומר דלמא קודם הקטרה נשפך הדם והיתה הקטרה פסולה וצריך להקטיר שנית לאחר שישחוט הפר דאל"כ ה"ל שלא על הסדר דבעינן תחלה שחיטת הפר ואח"כ יקטיר הקטרת:

ה"ג והוא צריך לחות בתחלה ולחות בתחלה אין את יכול וכו'. וה"פ ולהקטיר שנית לאחר שחיטת הפר השני נמי אי אפשר שאני אומר משהקטיר נשפך הדם והיתה הקטרה הראשונה בכשרות וחייב על הקטרה השנייה מיתה משום אל יבא בכל עת אל הקדש שהרי ביאה יתירה היא:

ופריך ובטלו העבודות. בתמיה א"כ בטלו עבודות יה"כ. ומשני אשכחת. תנא שאמר דלפעמים בטלו עבודות יה"כ והיינו בענין זה שנשפך הדם וספק קודם הקטרה ספק לאחר הקטר' שא"א לעשות כל העבודות שלאחריה דה"ל שלא על הסדר:

שחט. הכ"ג את הפר ומת מהו שיכנוס אחר בדם הפר ששחט הראשון:

בפר. בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר ודרשינן בפר אבל לא בדמו של פר דאם שחט ומת אין המשמש תחתיו נכנס באותו דם לפנים אלא צריך להביא פר אחר ולשחטו:

אפי' בדם. הפר נכנס תחתיו:

מילתיה דריב"ל וכו'. מדברי רבי יהושע בן לוי מוכח דס"ל אפילו בדם הפר וכדמסיק:

מהו שיכנס. כהן המשמש תחתיו לפנים בקטרת שחפן הראשון ונתן לתוך הכף או דלמא צריך לחזור ולחפון:

מה צריכא ליה. כלומר ע"כ לא קמיבעיא ליה אלא בחפינה שנאמר מלא חפניו דמשמע חפניו של זה ולא של אחר:

ברם הכא. אבל כאן דלא כתיב בדמו אלא בפר משמע אפילו בדם הפר דאס"ד דס"ל בפר ולא בדמו של פר א"כ פשיטא דה"ל קטרת פסול שהרי חפן קודם שחיטת הפר:

הלכה ד

מתני' **בכל יום**. כשחותה גחלים ממערכה שנייה של קטרת להכניס על מזבח הפנימי לקטרת שחרית וערבית:

חותה בשל כסף ומערה בשל זהב. ואינו חותה בשל זהב שחתיית גחלים שוחקת הכלי ומחסרו והתורה חסה על ממונן של ישראל:

והיום חותה בשל זהב. שלא להטריח על כה"ג לערות מכלי אל כלי:

כבדה. שהיה דופנה עבה:

והיום ארוכה. מפרש בגמרא:

גמ' **כיי וכו'**. הא דתנן במתני' בכל יום חותה בתוך של ד' קבין ומערה בתוך של ג' קבין אתיא כי האי דתנינן בתמיד נתפזרה לו קב גחלים היתירה:

מכבדה לאמה. סילון של מים העוברת בעזרה ויוצאה לנחל קדרון:

פסכתר. סיר של נחשת:

שלא לייגעו. כיון שכל עבודות יום הכיפורים אינן כשרות אלא בו:
אמה גמודה. אמה קצרה כדי שיתן ידו למטה מזרועו ותהא זרועו מסייעתו:
והיום היה בה נרתיק. סביב ידה של מחתה לאחוז בה שלא יכוה משום דכלי מתכות שחם מקצתו חם כולו ולפיכך היה צריך היום נרתק יותר משאר ימות השנה לפי ששהו הגחלים במחתה זמן מרובה עד לאחר שגמר כל המתנות ואח"כ הוציא אותה:
ופריך ואינו חוצץ. הנרתק הזה בין היד למחתה:
ומשני אר"י וכו'.קובעו להנרתק במסמורין וה"ל כגופו של מחתה:
טובוי דו בבייתיה. כלומר טוב הוא מי שיש לו ממנו בבית:
טובוי דו בלווייתיה. וטוב הוא למי שיש לו כשהוא מהלך בדרך והזהב הזה מלווהו ונ"מ למיבעי עליו רחמים י"מ ול"נ שהזהב הזה סגולתו שמטיב ומאיר עיניו של אדם לכך טוב הוא בבית וטוב הוא פשיטא להולך בדרך שדרך ממעט מאור עיניו של אדם:
שמכניסין אותו לאור. כלומר אע"פ שמצרפין אותו אינו נחסר ממנו כלום. ה"ג מעשה במנורה במקדש שהיתה יתירה על מנורה שעשה משה במדבר דינר זהב והכניסוה לכור פ' פעמים ולא חסר האש. ממשקלה כלום:
ופריך ויאות. בתמיה וכי כך הוא הא עינינו רואות כשנותנין זהב בכור באש הוא נחסר:
ומשני עד דלא יקום וכו'. כשעדיין לא קם הזהב על ברירותיה שלא נצרף כל צרכו נחסר ממנו אבל בשכבר נצרף כל צרכו לא חסר ממנו כלום אפי' מכניסין אותו לאש כמה פעמים:
שהיה מכסיף כל הזהבים שהיו שם. כשהחנות נפתח למכור אותו סוגרין שאר החנויות המוכרין שאר זהב:
ה"ג וכתיב ואת כל הבית צפה זהב ואת אמר הכין. וה"פ קשיין קראי אהדדי כאן קאמר כל הבית צפה זהב וכאן אמר בכסף לטוח קירות הבית:
אלא. לזהב קרא כסף שמכסיף את כל הזהב:
דומה לאש. שבוער בגפרית:
לשם. מקומו הוא נקרא. כדכתיב וזהב מאופז:
וטחים. את הזהב בבצק כדי שיאכלו אותו ודרך הנעמיות לבלוע המאכל בלא לעיסה. והן מצרפין את הזהב בזפק שלהן. דוקלטינס. מלך רומי היה:
משקל גורדינון. הוא דינר היוצא בגרד:
כיי. כי האי דתנינן תמן במסכת מדות פ"ג:
וגפן של זהב. שהיה עושה פירות של זהב:

הלכה ה

מתני' **פרס**. חצי מנה:

מוסיף מלא חפניו. שמכניס לפני ולפנים לבד מפרס של שחרית ושל ערבית הניתן על מזבח הפנימי:

והיום דקה מן הדקה. זו שהיה מכניס לפני ולפנים היה מחזיר ערב יה"כ למכתשת ושוחקה הדק:

בכל יום הכהנים. העולים למזבח עולים בשפת מזרחו של כבש שהמזרח הוא לימין העולה דאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהא אלא דרך ימין למזרח:

והיום. כה"ג משום כבודו להראות חשיבותו שהוא כבן בית והולך במקום שהוא חפץ מה שאין שאר הכהנים רשאין לעשות:

גמ' **פטום הקטרת**. כתישת הסמנין ותקין הקטרת נקרא פטום וכן המבשם והממלח כל הבשמים בקרא פטום מרקחת מתרגם הירושלמי מפטים:

הצרי. שרף הנוטף מעצי הקטף וכל מידי דמנטף מן העץ נקרא שרף וקורין גומ"א:

והצפורן. מין עשב שחלק כציפורן:

חלבנה. גלמ"א והוא שרף אילנות בערי יון ואע"פ שריחה רע מנאה הכתוב עם שאר סמני קטרת:

מור. הוא הדם הצרור בחיה שבהודו ובו מתבשמין בני אדם וי"מ שהוא מין עשב או אילן שריחו נודף:

וקציעה. קידה:

שבלת נרד. סם אחר הוא ודומה לבית יד של שבלת:

וכרכום. הוא שקורין זפרא"ן:

קלופה. קליפת עץ וקורין לו בערבי קשר סליכה:

ה"ג נמצאת אומר שס"ח מנים היו שס"ה כנגד ימות החמה מחציתו בבקר ומחציתו בערב:

ושלשה. מנים היתירים היו להקטרת הקטורת. ביה"כ:

הדא היא. דתנן במתני' והיום מוסיף מלא חפניו וכדפרישית במתני' כרשינה. עשב ששמו כך:

יין קפריסין. יין שבא ממקום ששמו קפרוס וחזק הוא מאוד:

חמר חיור. יין שאינו לבן מכל וכל ולא אדום:

ה"ג יין עתיק. שהוא ישן וחזק:

רובע. הקב:

מעלה עשן. עשב שמעלה עשן עד שהוא מתמר ועולה כמקל:
אף כיפת הירדן. וורד שגדל על שפת הירדן:
פסלה. דכתיב כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה':
חייב מיתה. כי עייל ביה"כ דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש ולא ימות בזאת יבא אהרן וגומר וכי מעייל קטרת חסר ביאה ריקנית היא וחייב מיתה ואם הביא גם קטורת שלימה עמה חייב על שהקטיר קטרת חסר:
רשב"ג. לפרושי אתא:
שפין. מושחין:
מפני שהיא נאה. יותר אחר ששפין אותה בבורית כרשינה:
מפני שהיא עזה. ואין ריחה נודף אם אין שורין אותה ביין קפריסין:
והלא מי רגלים יפין לה. לצפורן לשרות בו:
אלא שאין מכניסין ריח רע לעזרה. ופטום הקטרת היה צריך להיות בעזרה וגם כל המכשירים היו נעשין בעזרה:
היה אומר. הממונה לשוחק:
היתה פסולה. היינו בשאר ימות השנה דאינו חייב מיתה אלא ביה"כ שנכנס לפני ולפנים:
לא נתן לתוכה מלח. דמדאורייתא בעי קטרת מלח דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח א"נ מדכתיב ממולח טהור קדש וכיון שלא נתן בו מלח ה"ל ביאה ריקנית וחייב עליה מיתה ביה"כ:
ה"ג או שלא נתן לתוכה מעלה עשן חייב מיתה. שנאמר כי בענן אראה על הכפורת:
ועובר משום הכנסה יתירה. חייב משום ואל יבא בכל עת אל הקדש שנכנס שלא לצורך ועיין בת"י דף כ"ב בד"ה ותיפוק ליה וכו':
אינו יכול לעמוד בריחה. שהיה נודף ריח טוב ממנה ביותר פיטמה חציים. מחצית הסמנין דהיינו קפ"ד מנים:
שלשים ורבעים. אם פטם שליש או רביע ממנה לא שמענו אם הוא כשר או לא וי"מ לא שמענו ופיטום ההוא פסול:
כמדתה היתה כשרה. כל שהיה כמדתה לכל סממנן אפי' מנה אחת הצריך לכל יום כשרה:
ודא דאת אמר. והא דאמרת פיטמה לחצאין כשרה היינו נמי שנותן מכל סממן לפי ערך אבל אם נטל מאחד מסממנים יותר מחציו ומשני פחות מחציו עד שהוא קפ"ד מנים פסול:

אחת לששים. או לשבעים שנה לא היה צריך (לפנים) [לפטם] אלא חצי שיעור משום דמותר דששים או שבעים שנה סלקי לחצי קטרת פעמים לס' ופעמים לע' שנה לפי שאין כל החפניים שוות:

הדא היא. והיינו דתנן במסכת שקלים פ"ד מותר הקטרת מה היו עושין בה שנתותר כל שנה מהג' מנים של יה"כ:

הקטיר כזית בחוץ. הוא דחייב אבל בפחות מכזית פטור:

פחות מכזית בפנים פטור. קס"ד דבדיעבד אפי' מקטיר פחות מכזית כשר ופריך ר"ז וכו' נפטרו הציבור בפחות מכזית ידי חובתן. א"כ אף המקטיר בחוץ אפי' פחות מכזית יהא חייב דהא מתקבל בפנים הוא:

מן מה דתני. תנא הקטיר כזית שלם בחוץ הוא דחייב שמעינן פירושן הא דתני פחות מכזית מבפנים פטור היינו דוקא אם השלים אח"כ החלק השני החסר מזה אבל אם לא השלים חייב:

לפי שנאמר. בקטרת של כל ימות השנה ושחקת הדק א"כ ל"ל דקה ביה"כ:

אר"י. הא דתנן במתני' כה"ג מקדש ידיו ורגליו מן קיתון של זהב היינו בשאר קידושין שמקדש בו ביום אבל קידוש הראשון צריך שיהיה מן הכיור:

מתניתא. ברייתא פליגא על ר' יונה שמכשרת כל הכלים המקודשים לקידוש ידים ורגלים:

פתר לה. הא דכשרים כל הכלים היינו לכה"ג ביה"כ ולקידוש האחרונים אבל קידוש הראשון בעי כיור:

הכיור והכן מעכבין. וקס"ד מעכבין העבודה וטעמו שאם אין שם כיור וכן אינו יכול לקדש רגליו מתוכו ואין כאן עבודה דבעינן שיקדש ידיו ורגליו מן הכיור:

מקומן מעכב. שהכיור מעכב הכן שאם אין כיור אין כן ואם אין כן אין כיור ל"א אם אין הכיור וכנו במקומן פסול לקדש בשאר כלים אבל אם יש שם כיור וכן אף שאר כלים כשרים לקדש ולשון זה נראה עיקר:

הלכה ו

מתני' **בכל יום היה שם**. במזבח החיצון:

ארבע מערכות. של עצים שמבערים עליהם האש ובגמרא מפרש להו:

גמ' **קיומי אש**. שאם אין אש של מערכה גדולה מתגבר מוסיפין עליו מזה:

איכול איברים ופדרים. שלא נתעכלו מבערב כגון שלא ניתנו ע"ג המערכה או ניתנו ולא הספיקו להתעכל:

זו קטרת. מערכה ליטול ממנו גחלים להקטיר עליהן קטרת שבהיכל:
ולית לרבי יוסי מערכת עיכול איברין. דסבירא ליה דמהדרין להו למערכה גדולה שנאמר אשר תאכל את העולה אם אינו ענין לתחלתו שנאמר על מוקדה תנהו ענין לסופה:
ולית לר' יהודה אף מערכת קיום האש. דלא צריך לזה מערכה דכהנים זריזין הן:
מה מקיים רבי יהודה כלומר מאי עביד ר"י בקרא דאש תמיד דמוקמינן למערכת קיום אש:
אש שאמרתי לך תהא תמיד. והיינו של מנורה שנאמר בה להעלות נר תמיד:
לא תהא אלא. מאש שעל מזבח החיצון:
ושורפין אותן בפני עצמן. ע"ג המזבח:
מה את ש"מ. איך שמעינן ממתני' שדוחה את השבת:
והיום. ביה"כ חמש וכי היכא דדוחה יה"כ דוחה נמי שבת:
דבר שאינו מעכב דוחה.וכי שריפת איברין ופדרין שאם אינן נשרפין אינן מעכבין הקרבן ודוחין את השבת:
עידי החדש יוכיח שאינן מעכבין הקרבן שהרי לפעמים יבואו אחר הקרבת הקרבן של בין הערבים או בזמן הזה ואפ"ה דוחין את השבת א"נ אם אינן באים להעיד והחדש מעובר אין כאן קלקול דאתם אפילו מזידין ואפ"ה דוחין שבת:
דתנינן תמן.ספ"ק דר"ה:
מנין. שמוסיפין מערכה לקטרת של יה"כ:
מה ת"ל אש. דכתיב ולקח מלא המחתה גחלי אש:
שהיא בטילה ע"ג גחלים. שיהיו הגחלי' מרובין משלהבת ואלו במערכ' גדולה או בשאר מערכות היה אש הרבה:
יכול עוממות. כהות שעלה האפר עליהם:
יכול שלהבת. ואדמעייל לגואי הוה גחלת:
ת"ל ולקח גחלי אש. משעת לקיחה יהיו גחלים:
מן הלוחשות הללו. שהן בוערו' והאש ניכר עליהם:
אין לחם הפנים נפסל בשעת מסעות כשנוסעין ישראל במדבר ומפרקים המשכן ונושאים השלחן עם הלחם אין נפסל הלחם ביוצא:
אף בנסיעתם אינו נפסל. משום יוצא אם הלחם על השלחן:
כבתוך המחנות אע"פ שנסע כבתוך המחנות הוא ואינו נפסל משום יוצא:
השורף קדשים בחוץ. אפילו בשעת מסעות לוקה דבעינן בקדש באש תשרף:
וקדשים נדחין בשעת מסעות. ונפסלין ביוצא:

טמאים. פרושים וכו'. כלומר אע"ג דאין מחנות לענין קדשים אפ"ה המחנות קדושים וזבין משתלחין חוץ למחנה לויה ומצורעין חוץ למחנה ישראל:
תדירא וכו'. מרגלא דבר זה בפומיהון דרבנן:
נסתלקו הפרוכת. בשעת מסעות:
הותרו המחיצות וכו'. ופליג אדרבי יוחנן:
הכי גרסינן תמיד אפילו בטומאה לא תכבה אף במסעות בשעת מסעות מה היו עושין לה היו כופין עליה פסכתור דברי ר"י מתניתא מסייעא לרבי יוחנן רש"א אף בשעת מסעות וכו'. וה"פ מדכתיב אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה דריש רבי יהודה דתמיד משמע אף בשעת מסעות לא תכבה וקרינן ביה תמיד והיינו כריב"ל כיון שהלחם הפנים על השלחן בשעת מסעות קרינן בהו לחם הפנים לפני תמיד ואינן נפסלין ביוצא וסיפא דברייתא דהיינו דברי ר"ש מסייעין לרבי יוחנן דסובר דבשעת מסעות היו מדשנין אותה דבשעת מסעות לא קרינן ביה תמיד א"כ אף בלחם הפנים לא מיקרי תמיד ונפסלין ביוצא:
פסכתר. כלי נחשת:
לא היה בגד ארגמן נשרף. בתמיה א"כ עכ"ל שהיו מדשנין את המזבח:
מה עביד לה ר"י. הרי היה בגד ארגמן נשרף, ומשני פסכתר היו כופין. ע"ג האש ואח"כ פרשו עליו בגד ארגמן:
ודשנו את המזבח.דמשמע שהיו נוטלין הדשן מעליו:
ומשני וירוון.האי מדשנין היינו שהיו משביעין את המזבח שהיו מניחין עליו איברים ופדרים ואש אף בשעת מסעות שיהיה לו לאכול:
כיי. כי האי דאר"י בן פזי הא דכתיב ואכל ושבע ודשן היינו.לשון שביעה יתירה אף ודשנו את המזבח נמי לשון שביעה יתירה היא:
הדרן עלך פרק טאף בקלפי

פרק ה

הלכה א

מתני' **הוציאו לו**. מלשכת הכלים. וכך היתה מידתה. כמדתה בחוץ כך מדתה בפנים מה בחוץ חופן בחפניו ממש ולא בכלי אף בפנים כשמערה הקטרת מן הכף לתוך חפניו לא היה מערה בכלי עשוי כמדת חפניו אלא לתוך חפניו ממש א"נ וכך היתה מידתה מלא חפניו מצומצמין שלא יחסר ולא יותיר:
נטל את המחתה בימינו. מפרש בגמ' מהלך בהיכל. נכנס ומהלך בתוכו למערב:

שתי הפרוכת. פרופות מן הצפון לדרום אחת חיצונה ואחת פנימית:
וביניהן. אויר אמה:
גמ' **ופריך ולא כבר**. תני לעיל נטל את המחתה וכו' ואיך תני הכא הוציאו לו את הכף ואת המחתה משמע שלא היתה עדיין בידו כלל וכלל:
ומשני כיני מתניתא. כן היא מתניתין הוציאו לו את הכף ואת הבזך שבו היה נתון הקטורת לחפון מתוכו והתנא קורא לבזך מחתה:
מגיס. כלומר כף גדול כמו כף שמגיסין בו הקדרה:
הדא אמרה. זאת אומרת:
אין תימר. שהבזך כלי קדש הוא קשיא וכי דבר שקידש בכלי נפדה ואנן תנן בשקלים פ"ד שהנשאר מהשלשה מנים שלא החזיק חפניו היו נותנין לאומנין בשכרן אלא ודאי שהבזך כלי חול היה ומה שלא חפן נשאר חול:
דאיתפלגון. דפליגי ריב"ח וריב"ל:
פיטמה. לקטרת בכלי חול:
קדש היא. קדש תהיה לכם:
ה"ג שתהא הווייתה בקדש. שכל מעשיה לא יהיו אלא בקדש:
שתהא באה מתרומת הלשכה. אבל א"צ לעשותה בקדש:
דתנינן. בפ"ד דשקלים:
המקדיש נכסיו. וקי"ל סתם הקדשות לבדק הבית:
והיו בהן דברים ראויין לקרבנות ציבור. וכל המקדיש דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם הראוי לקרבן יחיד מוכרין אותו ליחיד והראוי לקרבן ציבור שאי אפשר להקריבו כך דצריך לקנותו מקופת הלשכה הלכך נותנין אותן לאומנין בשכרן:
ר' יוחנן אמר. הא דתנן והיו בהן דברים ראויין קרבנות ציבור היינו קטרת דאי בהמה הא תני לה התם והיא ראויה ליחיד כמו לציבור ואי יינות ושמנים וסלתות הא תני להו אלא קטרת דאינו ראוי אלא לציבור אלמא עושין קטרת מחולין ובחוץ וקשיא לריב"ח:
באומן של בית אבטינס. שהיה נוטל בשכרו מותר הקטרת שניתותר אלא שהיו לוקחין ממנו אח"כ ולא הספיקו ליקח עד שהקדישם ולעולם בקדש נעשית וכריב"ח:
מכתשת. ששחקו בה הקטרת היתה כלי שרת לקדש דכל מעשיה בקדש:
דבר שקדש בכלי שרת נפדה. בתמיה ואנן תנן נותנין אותה לאומנין בשכרן:
א"ל ולאו שמואל היא. כלומר מאן אמרה להך שמעתתא שמואל ושמואל הוא דאמר שהקילו במותר קדשים:
דאיתפלגון. דפליגי שמואל ור"י:

הותירו תמידין. שלקחי ממעות ציבור מתרומת הלשכה דתנן בערכין אין פוחתין ממשה טלאים מבוקרין בלשכת הטלאים וכשמגיע ר"ח ניסן לא היו מקריבין שוב קרבנות ציבור ממעות התרומה של אשתקד שנאמר חדש בחדשו חדש והבא קרבנות מתרומה חדשה ונמצא בכל שנה ושנה ד' טלאים בלשכת הטלאים ממעות התרומה הישנה והיינו שהותירו שלא הוצרכו להקריבן בשנה שעברה:

שמואל אמר נפדין כתמימין. להכשירן בשנה זו ומחללין אותן על מעות חולין ואותן המעות ילכו למותר התרומה הישנה שעושין מהן רקועי פחים ציפוי לבית קדשי הקדשים כדתנן בשקלים וכיון שיצאו לחולין חוזרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה ויקריבו בשנה זה ואע"ג שאין בהמת קדשי יחיד מתחללת בלא מום כדקי"ל מואם כל בהמה טמאה דאמר מר בבעלי מומין שינפדו הכתוב מדבר אילו של ציבור נפדין דלב ב"ד מתנה עליהן ובלא חולין אי אפשר לפדותן ממעות תרומה חדשה שאין הקדש מתחלל על הקדש:

נפדין כפסולי המוקדשין. וירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה דקדושת הגוף שבהן להיכן הלכה ואין מתחללין בלא מום:

הותירו שעירים. שקנו הציבור מתרומה הישנה כגון שעיר של ר"ח אדר שנאבד ונמצא בניסן:

אם עולה נפדית. להקריבה עולה אע"ג שאם מניחין אותה לרעות עד שיסתאב נמי דמיה נופלין לקיץ המזבח להקריב עולה אפ"ה נפדית להקריבה עצמה עולה:

לא כ"ש חטאת. שאם מניחין אותה שאינה קריבה אלא עולה:

ר"ז אמר ירעו. השעירים כמו העולות:

מקייצין בהן. בשעירים שנתותרו משנה לשנה:

את המזבח. כשהמזבח בטל מקריבין אותן לנדבת ציבור:

וקשיא יש חטאת קריבה עולה. דשעירי ציבור חטאת הן וקיץ המזבח עולות הן:

שנייא היא. שאני קרבנות ציבור שאינן נקבעין לשם מה שיהיו אלא בשחיטתן וכל זמן שהן חיים רשות ביד ציבור לשנותן למה שירצו:

תנאי ב"ד על המותרות. אפילו חטאת שיקריבו עולות אבל שאר חטאות של ציבור אין משתנין להיות עולות:

מבורץ. מבצבץ מכל צד ויוצא:

ת"ל בקומצו. שלא יקח יותר ממה שבתוך קומצו:

אי בקומצו. דדייקינן יכול בראשי אצבעותיו יקמוץ מעט וכל כמה דמחסר טפי מעלי:

הא כיצד חופה. שלש אצבעותיו על פס ידו ובמחבת ובמרחשת שהוא מיני טיגון שהן אפויות תחלה וחוזר ופותתן וקשה קמיצתן מלהיות מבורצת יותרמקמיצת מנחתהסלת שבירוצה נופלין מאלוהן צריך להיות מוחק בגודלו בירוצן של מעלה ובאצבע קטנה בירוצין של מטה:

תמן. גבי מנחה כתיב מלא קומצו ממנו וכתיב והרים ממנו בקומצו:

ה"ג והכא את אמר מלא חפניו. וה"פ גבי קטרת כתיב מלא חפניו ילפינן מלא מלא בגזרה שוה:

והכא. קטרת חסר פסול:

חפניים מהו שיעשה ככלי שרת לקדש. הקטרת שבחפניו אם הוא כאלו היה בכלי שרת ונפקא מיניה שאם נטמא שאין פודין אותו ולמ"ד שאין המכתשת כלי שרת קמיבעיא ליה א"כ אם נתפזרה מחפניו אי אמרינן ככלי שרת הן לא פסלה ואי אמרינן כצואר בהמה הן פסלה:

אחר מהו שיחפון וכו'. מי אמרינן מלא חפניו בעינן והא איכא או דלמא ולקח והביא בעינן דולקח אמלא חפניו קאי וליכא:

מהו שיעשה מדה לחפניו. אם עשה מדה המחזקת מלא חפניו מי ילפינן מלא מלא מקומץ מנחה ואין יוצאין בה או דילמא מלא חפניו והביא בעינן והא איכא:

בכל חפנים משערין. כשעושין כף עושין אותו גדול אף שחפניו של הכה"ג הוא קטן או היו עושין כף אחת כל פעם כפי השיעור של כהן העובד:

אין תימר חפניים הן ככלי שרת. דאמרי' מלא חפניו דוקא והקפיד' תורה על חפניו כמו שהקפידה בעבודות אחרות על הכלי שרת א"כ נפשטו האיבעיות כולן דחפן ומת אין אחר נכנס בחפניו דאחפניו קפיד קרא ואין אחר חופן ונכנס בחפניו דאדידיה קפיד קרא:

ה"ג ואין עושין מדה לחפניו. וכ"ש דאין משערין בכל חפניים דכל מדה שקבעה התורה בכלי שרת כגון רביעית ההין וכיוצא בה מעכבין:

ה"ג ועושין מדה לחפניו ומשערין בכל חפנים:

אפי' כבן קמחית. רבי ישמעאל בן קמחית כהן הגדול:

אפי' כבן גמלא. הוא יהושע בן גמלא כהן גדול:

שני זיתים. שיעור הקטרת הקומץ:

הילוך בזר. הולכה ע"י זר כשר דבהולכה לא כתיב כהונה בהדיא אלא מדאפקה רחמנא לקבלה בלשון הולכה:

מתניתא. דפ"ג דזבחים פליג על ר"י:

קיבל. הדם בימינו ונתן לשמאלו יחזירו לימינו וכשר:

ושמאלו לאו כזר הוא. בתמיה וקס"ד דימינו קרוב לגבי מזבח וה"ז מוליך משמאל לימין ואפ"ה כשר א"כ ה"ה הולכה בזר נמי כשר:

שהיתה שמאלו כלפי פנים. וכשהוא מחזיר לימינו הוא מתרחק מן המזבח ואין זה הולכה:

ואפילו תימר וכו'. לעולם שמאלו כלפי חוץ ואפ"ה לא תפשוט דהולכה כשרה בזר דשאני שמאל שהיא בעצמו של כהן ושאני הילוך בזר:

ה"ג שניא היא הילוך בזר שנייה היא הילוך ביד:

אר"ז פשיטת יד וכו'. בא לפרושי מ"ט שנייא הילוך בזר מהילוך ביד דפשיטת יד שמושיט משמאל לימין לא הוה כהילוך:

מתניתא. סיפא דמתניתין דלעיל קשיא לר"י דתנן נשפך הדם מן הכלי על הרצפה ואספו כהן כשר אע"ג שהלך הדם ע"ג קרקע ונתפשט לצד המזבח וה"ל הולכה בלא שום כהן וכי היכא דהולכה שנעשית מעצמה כשר ה"ה ע"י זר נמי כשר:

ה"ג תיפתר שהיה מתגלגל כלפי חוץ. פי' כשנשפך לא נתפשט לצד המזבח אלא נתגלגל להלן מן המזבח ונתרחק ואירי שנשפך במקום מדרון שאינו מתפשט אלא כלפי חוץ:

ה"ג ואפי' תימר כלפי פנים וכו'. פי' אפי' נאמר שנתגלגל לפנים ליכא למילף זר מיניה דשאני הילוך זר מהילוך מאיליו כגון הכא שהלך הדם מעצמו. אר"ז פשיטת יד עשו אותה כהילוך. מאיליו ולכך אם נתן בשמאלו יחזירו לימינו וכשר:

ואת הכף בשמאלו. אלמא הילוך בשמאל כשירה:

ומשני שנייא היא. שאני הכא שאי אפשר לעשות בענין אחר שהרי המחתה בימינו:

ופריך יתלה. הכף בזרועו הימיני א"נ יתלה המחתה בזרועו ע"י בית יד:

ומשני אינה דרך כבוד. של מעלה לילך לפנים וכף קשור בזרועו:

ויחליף. מיבעיא ליה אם החליף ונתן הכף בימינו והמחתה בשמאלו מהו:

סוברין בני הישיבה למימר אם החליף פסול:

ויחתי מיבעיא ליה אם נתן אח"כ המחתה מימינו לשמאלו מהו:

ופריך ואמר אוף תמן ויחתי. קשיא ליה א"כ למה תנן קיבל הדם בימינו ונתן בשמאלו יחזירו לימינו וכשר אפי' בלא חזרה יהא כשר כי היכי דמכשירין כאן כל שהיה בימינו פעם אחת:

ומשני תמן וכו'. כלומר דלא דמיין דהתם אפילו החתי מימינו לשמאלו פסול דה"ל הולכה בפסול וגבי דם כתיב הולכה משא"כ גבי המחתה:

אם הכניסן אחת אחת. שהכניס תחלה הכף ויצא והכניס המחתה שכיפר:

אלא שהוא עובר משום הכנסה יתירה. שלא התיר הכתוב לכנוס לפנים ביה"כ אלא ד' פעמים וזה שנכנס ה' פעמים חייב מיתה שעבר על ולא יבא בכל עת אל הקדש:
על איזה. מן הביאות הוא עובר משום ביאה יתירה על הראשונה או על האחרונה. אמר להן רבי יוסי אומרים. להכה"ג שיכנוס שנית עם המחתה כדי לעבוד עבודת היום:
ואת אומר הכין. שיהא חייב על השנייה אלא אינו חייב אלא על הביאה ראשונה שהיתה יתירה:
תמן תנינן. בפרק ב' דשבועות:
השתחוה וכו'. אם נטמא בעזרה והשתחוה או ששהה כדי השתחויה חייב:
על איזה מהן עובר. על מה ששיהה בעמידתו או על מה ששיהה אח"כ ביציאתו חייב שמה ששיהה בעמידתו לא מיקרי שהיה שהרי הותר לו לשהות כל כך זמן ביציאתו חוצה:
אלא על האחרונה. שהוא זמן ששיהה ויותר נראה לי לגרוס בהיפך חברייא אמרין על האחרונה א"ל אומר לו צא ואת אומר הכין אלא על הראשונה:
כהאי דתנינן תמן. פרק ד' דמדות:
טירוקסין. לשון יון חות ופנים כלומר דמספקא לן אי כלפנים או כלחוץ:
הדא אמרה מבפנים. דאי ס"ד מבחוץ הוה ליה למימר ארבעים וא' באמה דחלל ההיכל היה ארבעים אמה:
הדא אמרה מבחוץ. דאי סלקא דעתך מבפנים הוה ליה למימר. עשרים ואחת אמה אלא ודאי דחללא קחשיב כותלים לא קחשיב אלא מספקא ליה בקדושת כותל המפסקת אי הוה כלפנים או כלחוץ:
והבדילה הפרכת לכם. דסבירא ליה לרבי יוסי דפרכת היתה עביה אמה להשלים אמה טרקסין ורבנן סברי מתחלת עובי הפרכת צריך להיות קודש כדכתיב והבדילה הפרכת לכם משמע ממקום שמתחיל הפרכת הוא קדש ואע"ג דבמקדש הראשון היה אמה טרקסין התם שאני שהיה בבנין אבל במקדש שני שנעשה בפרכת צריך שיהיה דומיא דמשכן ואמה טרקסין מספקא לן אי מתחלת קדושתה דלפנים מתחילת עביה או מסופה. אי נמי סבירא ליה לרבי יוסי דאמה טרקסין כלפנים ומתחילת עביה הוה כלפנים וקאמרו רבנן מדכתיב והבדילה הפרכת משמע דהפרכת כולה הבדל היא:
בין קדש קדשים שלמעלן לקדש קדשים שלמטן. דס"ל ליה לרבי יוסי דאף למעלה בעלייה היתה פרכת תלויה כנגד פרכת שלמטה והכי מפורש בתוספתא בפירקין דרבי יוסי סובר שהיתה פרכת נתונה בעלייה כנגד אותה שלמטה שנאמר והבדילה הפרכת

לכם והכי פירושו בין בקדש הקדשים שלמעלן ובין בקדש הקדשים שלמטן היה הפרכת המבדיל בינו לקדש:

ופריך ולית לרבנן כן. בתמיה וכי לית להו לרבנן שהיה הפסק למעלה:

איתלן. שהיה הפסק דסברי דלאו הפרכת היה המפסיק אלא ראשי קורות היו יוצאין מן הכותל עד אותו מקום שהיה קדש והיו יודעין איזהו קדש ואיזהו קדש קדשים:

הלכה ב

מתני' **החיצונה פרופה מן הדרום**. רבנן קאמרי לה:

פרופה.ראשה כפולה לצד החוץ ונאחזת בקרס של זהב להיות פתוחה מן הדרום ועומדת:

מהלך ביניהן. נכנס בפריפת הדרום ומהלך ביניהם עד שמגיע לפריפת הצפון:

הגיע לצפון. ומשנכנס לתוך החלל בית קדש הקדשים הפך פניו לדרום ללך עד בין הבדים שהם באמצע החלל שהבדים היו ארוכין עד הפרכת ראשו אחד למערב והשני לו למזרח אחד בראש הארון לצפון ואחד בראשו לדרום:

מהלך לשמאלו עם הפרכת. שהמהלך מצפון לדרום שמאלו למזרח והפרכת היתה במזרח נמצא שמאלו עם הפרכת:

דרך כניסתו. שלא היה מיסיב פניו לצאת אלא יוצא דרך אחוריו ופניו לארון:

בבית החיצון. בהיכל:

גמ' **מן המנורה ולדרום**. שהמנורה בדרום היתה עומדת וכדתנן במתני' מן השולחן ולצפון. דס"ל שלא היתה שם אלא פרוכת אחד ופרופה מן הצפון:

ממזבח הזהב ולמנורה היה נכנס. שמזבח הזהב היה עומד בין המנורה והשלחן ומדברי ר"מ משמע שהיה מהלך אחורי המנורה וקמ"ל בהך ברייתא שלפני המנורה היה מהלך דלא ישחיר בגדיו מהכותל שהושחרה מעשן המנורה:

באצילי ידיו. בפרק האמצעי שקורין עלינבוגי"ן ששתי ידיו היו מלאים בכף והמחתה ולא היה יכול להגביה פרוכת בהן:

כדי שלא ישרופו. שתי פרוכת שבשני הצדדין מן המחתה:

חוזר היה לאחוריו. ויצא מצד הצפון. ולא היה הולך בבית קדשי הקדשים לצד הדרום ויוצא משם דא"כ היה נראה כפוסע על בין הבדים דאע"ג דהיה יכול לדחוק הפרכת לצד חוץ ולא היה צריך לפסוע על בין הבדים מ"מ נראה כפוסע א"נ כשבא לבין הבדים ונתן הקטורת בתוכן היה חוזר לאחוריו ודוחק הפרכת לצד חוץ שלא יהא נראה כפוסע על גבן:

כיצד הוא עושה. לחפון שנית בקדשי קדשים שהרי צריך שיתן מן הכף לשתי ידיו:
ה"ג מניח את המחתה בארץ וזורק הכף באויר וקולטה. וה"פ מניח תחלה המחתה ואח"כ זורק הכף למעלה והוא מתהפך ופושט שתי ידיו ומקבל הקטרת:
בודדה ברגלו. נוטל הכף בין רגליו ושופך לתוך שתי חפניו:
מערה מתוך הכף. ולא היה צריך לחפון שנית שכבר חפן מבחוץ:
ואח"כ. העשן מתפשט ויורד:
כר' יוסה. דאמר דפרכת אחד היה הוא דצריך התנא לאשמועינן שיצא דרך כניסתו:
ברם כר"מ. אבל לר"מ דסובר דשתי פרכת היו והפנימית היתה פרופה מן הצפון:
אפי' בעי לא יכול. אפי' אם רוצה לצאת נכחו לא היה יכול דא"כ כשמגיע לדרום היה צריך להפוך אחוריו אל הקדש כדי להגביה הפרוכת שאם היה דוחק לא היה נפתח שעדיין היה נוגע בפרכת השני:
מה אנן קיימין. במאי עסקינן:
נימר. ויבא שלמה מירושלם לבמה אשר בגבעון דקרא כפשטיה א"א לפרש דמה ענין גבעון אצל ירושלים:
ה"ג מבמה היה בא. והא דכתיב ויבא שלמה לבמה היינו שהיה הולך לירושלים כאלו בא לבמה שהיה אחוריו לירושלים ופניו לבמה שלא ליתן אחוריו אל הבמה אשר בגבעון ששם היה המשכן בעת ההיא:
שלא תצא. גזר דין מלפניו ביום הזה או בשנה הזאת שיגלו ישראל:
למקום של תורה. דהיינו שיכולים לעסוק בתורה א"נ מתקיים הגזירה במה שגולין ממקום למקום ללמוד תורה:
שלא יצא עלינו חסרון. בממון:
בחסרון של מצות. צדקות וגמילות חסדים:
שנת גשומה. ולא יותר מדאי אלא גם שחונה וטלולה פי' חמה וצל:
אלו לאלו. וכ"ש לאומות אחרות ל"א שהם מתביישים זה מזה:
לתפילת יוצאי דרכים. שהם מתפללים שלא ירדו גשמים:
שלא יגבהו שררה זו ע"ג זו. שלא ישלוט אפילו הרב בהצעיר בשביל שררות:
אנשי השרון. שיושבים במישור והגשמים סותרים בתיהם וי"מ שאין הקרקע של מקום ששמו שרון יפה ללבנים וצריך לחדש פעמיים בשבוע והתפלל שלא יפלו בתיהם פתאום:
שלא להבעית את ישראל. שיחשבו שמת:
היה זקן אחד. כינוי להקב"ה כדמסיק וכן כתיב בדניאל ועתיק יומין יתיב וגו':

אפי' אותן שכתוב בהם ודמות פניהם וגו'. דכל אדם לרבויי קאתי א"כ כיון שאין מלאך רשאי להיות שם בשעת הקטורה מי היה הזקן שהיה עמו שם:

הלכה ג

מתני' **נביאים הראשוני'**. דוד ושמואל:

ושתי' היתה נקראת. מפרש בגמ' לאורו של ארון. לאור השכינה שהיתה שרויה על הארון כדכתיב ונהורא עמיה שריא א"נ הזהב מבהיק ומאיר:

גמ' **מגשש**. ממשש באפילה:

א"ל. מאן אמר שהיה אדם או מלאך. אני אומר שהיה הקב"ה בעצמו:

שממנו הושתת העולם. פי' ממקום ההוא נברא העולם:

מציון מכלל יופי. ממנו מוכלל יופי של עולם שממנו נברא:

הנצי יסד בציון אבן. אבן בחן פנת יקרת אלמא אבן שבציון היה לראש פנה ויסוד כל העולם:

הלכה ד

מתני' **למקום שנכנס**. בית קדש הקדשים:

במקום שעמד. בין הבדים:

ולא היה מתכוין להזות לא למעלה. שתהא אחת למעלה בחודה של כפורת העליון והשבע למטה מאמצעה שהרי לא על הכפורת נוגעים אלא נופלים לארץ:

אלא כמצליף. בשורה זו תחת זו:

וכך היה מונה. בגמ' מפרש טעמא:

נטל דם הפר. תחלה והניח דם השעיר מסקנא דמלתא דר' יהודא היא דאמר לא היה שם אלא כן אחד בלבד וצריך ליטול דם הפר תחלה:

על הפרוכת. דכתיב וכן יעשה לאהל מועד:

עירה דם הפר וכו'. דכתיב במתנות המזבח ולקח מדם הפר ומדם השעיר מדם שניהן יחד:

ונתן את המלא בריקן. חוזר ומערה מזרק מלא תוך הריקן כדי שיתערבו הדמים יפה:

גמ' **כמטוורד**. כמין חבל מפתיל התלוי במקל כגון הרצועה שמכין בה ב"ד ועיין בערוך ערך מטרקא:

כדי שלא יטעה. הא דצריך למנות הזאה ראשונה עם כל אחת כדי שיהא לו שהות בינתיים לתת לב מניין שלא יטעה:

כדי שיגמור הזייותיו מתוך שבע. כשיסיים הזאה אחרונה יאמר שבע ואלו לא מנה הראשונה בפני עצמה היה צריך שיאמר בסוף שמנה:

ופריך והא תני. בברייתא דר"י אומר שמונה שבע ואחת וא"כ לא סיים בשבע ואפ"ה מונה אחת בפני עצמה:
א"ר בון. ממקרא ילפינן שצריך למנות הראשונה בפני עצמה:
ה"ג כתיב אל פני הכפרת יזה שבע פעמים:
מה ת"ל יזה. הלא כתיב ברישא והזה אותו על פני הכפרת וגו':
יכול על גגה. למעלה ע"ג הכפרת יזה:
יכול על מצחה. כלומר בגובה הכפרת כפי אשר מונחת על הארון ולעולם בכפורת עצמה היה מזה:
ת"ל על ולפני. ללמדך שהוא מגביה ידו ומזה כנגד עוביה של כפרת ואף זה לפניו ולא עליו ממש:
צריך. שיהא הדם של השעיר כשהוא מזה למעלה נוגע בכפורת:
מה כפורת שנאמר להלן. גבי הזיית דפר:
ה"ג לא על מצחה לא על גגה וכו' אף כפורת שנאמר כאן לא על מצחה לא על גגה וכו'.
וה"פ גבי הזיית פר ודאי אינו צריך שיהא נוגע דהא כתיב והזה על פני הכפורת קדמה ופני משמע דאינו מזה עליו ממש אף כפורת שנאמר למעלה בשעיר נמי אינו עליו ממש:
הזיות שעיר שלמעלה למדות מהזיות פר שלמטן ואינו כן אלא הזיות שעיר שלמטן למדות מהזיות פר שלמטן. וה"פ ואנן בעינן למילף הזיות פר שלמעלן אם צריך שיהא נוגע או לא:
ה"ג והזה על הכפורת. למדנו אחת למעלה בשעיר דאותו חדא משמע:
ולפני הכפורת. דכתיב בשעיר איני יודע כמה יזה למטה דהיינו לפני הכפורת:
או לכה לדרך זו. ואני למד דם מטה של שעיר מדמו למעלה:
ת"ל ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. שאין ת"ל כאשר עשה שהרי גם כאן בשעיר פירש והזה על ולפני אלא נמניין הזאות אתיא שיהו שוין בשניהן בין למעלה בין למטה:
הקדש. דכתיב וכפר על הקדש ללמדך שצריך לכוין להזות כנגד הקודש דהיינו כנגד הארון:
ה"ג בת"כ ויצא אל המזבח אשר לפני ה' מת"ל אר"נ וכו'. וה"פ הל"ל וכפר על המזבח וממילא שמעינן שיצא:
בפר הבא על כל המצות. פר העדה ופר כהן משיח:
שהוא עומד חוץ למזבח ומזה על הפרכת. ואינו עומד בין המזבח ולפרכת שנאמר בפר כהן משיח ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני יי' מת"ל לפני יי' אלא מזבח לפני יי' ואין כהן לפני ה' אלא המזבח מפסיק בין כהן לפרכת בשעת מתן קרנות

וכשמזה על הפרכת באותו מעמד עצמו היה עומד שהרי לא נאמרה יציאה בינתיים למדנו שהיה עומד חוץ למזבח ומזה:

יכול אף זה. כהן המזה ביה"כ כן הוא שעומד חוץ למזבח ומזה על הפרכת:

ה"ג ת"ל ויצא אל המזבח למדנו שהיה לפנים מן המזבח ועכשיו יצא:

או אינו מדבר אלא במזבח החיצון. וכשהיה מזה חוץ ממזבח (הפנימי) היה עומד כמו בפר הבא על כל המצות:

ת"ל אשר לפני ה'. ואינו אלא מזבח הפנימי שהוא לפני ה':

שא"צ שיהא נוגע. בפרכת עצמו שהרי כתיב והזה שבע פעמים וגו' את פני פרכת הקדש ופני משמע דלאו עליו הוא:

אית תניי תני וכו'. כלומר אף התנאים בברייתא פליגי בפלוגתא דר' זעירא ור' שמואל בר יצחק דלעיל:

אני ראיתיה ברומי. כשנכנס לאוצר המלך במעשה דבן תלמיון:

אלו מן הדמים שהיו מזין עליה ביה"כ. שאין לומר שהיה מפר הבא על כל המצות שהרי לכולי עלמא אין צריך שיהא נוגע:

ומשני ואפי' תימר. דא"צ שיהא נוגע והא דהיו עליו טיפי דמים דמודה שאם נגע נגע ולית לן בה ולא פליג אלא דחיובא ליכא:

ה"ג נתן כלי קדש לתוך כלי חול פסול. וה"פ אם נתן מזרק קדש לתוך מזרק חול וקיבל את הדם כל קבלות של כל ימות השנה פסול משום חציצה שאין קבלה זו בכהן שהרי אינו אוחז במזרק שהדם בו:

לא פסל. דמין במינו מזרק קדש במזרק קדש אינו חוצץ:

עירה דם הפר לתוך דם השעיר. ונתן את המלא בריקן וקס"ד שנתן מזרק מלא במזרק ריקן ש"מ דכלי קדש בכלי קדש אינו חוצץ דהא הכא נמי כתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר והך לקיחה אתיזת המזרק הוא:

ופריך מה את ש"מ. ממתני' דלמא כדמסיק ר' מנא:

נימר מדם הפר שהוא מלא וכו'. ה"ק נתן את המלא דהיינו דם הפר שהוא מלא שדם הפר מרובה משל שעיר לתוך מזרק שבו דם השעיר שהוא ריקן:

אר"י בר' בון עירה דם הפר לתוך דם השעיר. כלומר הא תנא ליה רישא דעירה דם הפר לתוך דם השעיר וע"כ נתן את המלא בריקן היינו מזרק מלא לתוך מזרק ריקן:

ומשני מלא מיכן וכו'. הכי קאמר לאחר שעירה דם הפר לדם השעיר חוזר ומערה מזרק מלא לתוך מזרק ריקן:

יכול מזה בפני עצמו וכו'. וה"ק ולקח מדם הפר בפני עצמו ומדם השעיר בפ"ע:

או נימר מדם הפר אחת בשנה. דהא כתיב בסיפא מדם חטאת הכפורים אחת בשנה אבל מדם השעיר מזה בפני עצמו:

אחת בשנה יכפר עליו. ללמדך דעל המזבח לא יהא כפרה יותר מפעם אחת בשנה:

הכל מודין בשבע הזאות שלמטן. היינו שבע הזאות שמזה על טהרו של מזבח לאחר מתן על קרנות המזבח שהוא צריך לערות דם הפר לתוך דם השעיר ולא פליגי אם מזה מכל אחד בפני עצמו או משניהם יחד אלא במתן דלקרנות המזבח:

דכתיב שבע. והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים ולא י"ד פעמים מזה:

איזה מהן. מן הכוסות צריך לערב עם דם השעיר כדי להזות על מזבח הזהב:

ופריך ויש אדם מחשב חצי כפרה. שהרי לא חישב על הקבלה כל כוס אלא על חצי כפרה:

אלא כיני. אלא הכי קמיבעיא ליה:

ה"ג ומדם השעיר בג' כוסות ונתן מאחד על הבדים וכו'. וה"פ מתחלה חישב ליתן מכוס אחד כל המתנות אלא אח"כ נתן מכל כוס מתנות וקמיבעיא ליה איזה מהן זקוק לערב:

תפלוגתא דר"ז ור"ח. תליא בפלוגתא דר"ז ור"ה:

ה"ג הגריל ג' זוגות ונתן מאחד על הבדים וכו'. א"נ אפשר לקיים הגירסא והא דהגריל ג' פעמים ולא הוה כמחשב בחצי כפרה היינו בשנשפך הדם לאחר שגמר מתנות שבפנים ולאחר שגמר מתנות שבהיכל:

את שהוא מכפר בו. אפי' מקצת כפרה משתלח שעיר שהגריל בו:

ה"ג ומדם השעיר בג' כוסות ונתן מאחד על הבדין וכו':

איזה מהן ישפך על היסוד והשאר ליהוו שיריים וישפכו לאמה שבעזרה המביאה את כל לכלוך העזרה לנחל קדרון:

ה"ג ת"ל ואת כל דמה ישפך יכול אפי' נתן ד' מתנות מאחת מהן ת"ל ואת דמו ישפך הא כיצד הוא נשפך על היסוד וכו'. וה"פ בשיריים דשעיר נשיא כתיב ואת דמו ישפך ובשיריים דחטאת יחיד כתיב ואת כל דמה ישפך מוקמינן חד בשנתן מד' כוסות מזה אחת ומזה אחת וחד בשלא נתן אלא מאחת דעושה לאחרים שיריים:

ה"ג ראב"ש אומר מנין אפילו לא נתן אלא מאחד מהן וכו' ת"ל ואת כל דמה ישפך.דס"ל אין כוס עושה חבירו שיריים:

נתפגל זה. אם שחט שני שעירים ונתפגל אחד מן השעירים נתפגל גם השני:

אבדו אימוריו. של אחד מן השעירים מזה הדם על אימוריו של שעיר השני דשניהן כגוף א' חשיבי:

הכל מודים בפר משיח ועדה. שדמן נכנס לפנים להזות מהן על הפרכת שאם אין נשאר שם כדי מתנה אחת שלא נתערב פסול:
ה"ג עד שיהא אחת משל כשרין. כלומר שלא יקריבן אחת אחת אלא שנים שנים דחדא מינייהו מיהת כשר:
מה פליגון. ר' וחכמים בברייתא דבסמוך והיא תוספתא שנויה בפ"ח דזבחי':
ה"ג ר' אומר אומ' אני רואין את המתנ' אם יש בה כדי ליחלק מתנה לזה וכו'. וה"פ שנתן דם הרבה באותה מתנה:
יש שיעור למתנות. הלכך אם נתערבו צריך שיהא שיעור דם מכל אחד ולרבנן מתנה אינה צריכה שיעור הלכך מתנה אחת משניהן סגי:
הדא אמרה. זאת אומרת דשני השעירים כגופא חדא נינהו דהא הכא שנתערבו שתי חטאות מחולקות אפ"ה סגי במתן אחד כ"ש שניה שעירים דשייכא להדדי דאחד מתיר לחבירו:

הלכה ה

מתני' **התחיל מחטא ויורד**. האי תנא סבר שהיה הכהן הולך ברגליו לכל קרן וקרן וכל מתנה ומתנה היתה בקרן שלפניו וסמוך לו ולהכי נקט מחטא ויורד כלומר שהיה נותן המתנה מלמעלה למטה שאלו היה נותן ממטה למעלה בקרן שלפניו הדם זב לתוך בית יד שלו ומטנף את בגדיו ור"א סובר שהכהן עומד בקרן אחת ומשם נותן המתנות על כל הקרנות שהרי כל המזבח אינו אלא אמה על אמה מרובע וכיון שאין שלשת הקרנות סמוכות לו יכול ליתן ממטה למעלה ולא יטנף את בגדיו חוץ מקרן זו שהוא עומד אצלה שא"א לו לצדד ראשי אצבעותיו למטה אלא למעלה שאם יצדד ראשי אצבעותיו למטה ויתן מתנה ממטה למעלה הרי דם זב לתוך בית יד כתנת שלו:
גמ' **ויתחיל מקרן מזרחית דרומית**. שבו מתחיל על מזבח החיצון ועוד שהוא סמוך לו מן צפונית מזרחית:
ימנית אין זו ימנית. דסובר שתי פרוכת הוו והחיצונה פרופה מן הדרום וכד נפיק מצד דרום יצא ואלו היה הולך למזרחית דרומית היה פונה לצד שמאל דהא הכהן היה עומד בקרן דרומית מערבית ופניו למערב נמצא ששמאלו לצד הכותל דרומית ואין זה דרך ימין:
ויתחיל מקרן צפונית מערבית. שהרי עבר לפניו טרם בואו אל קרן מזרחית צפונית:
ויצא אל המזבח. עד שיצא מכל המזבח ומה שהולך מקרן דרומית מערבית אל קרן צפונית מערבית אין זו יציאה:

ה"ג **ויתחיל מקרן מזרחית דרומית**. וה"פ דעדיין קשיא ליה יהפוך פניו למזרח נמצא כשהוא הולך מדרום למזרח הרי זה דרך ימין למזרח:

ומשני שלא יתן אחוריו אל הקדש. בהפיכתו:

ופריך ואין סופו ליתן אחוריו אל הקדש. כשהולך אחר כך ממערבית דרומית לדרומית מזרחית:

ומשני חוזר היה לאחוריו. אחר כך היה חוזר לאתוריו אע"ג דלא היה דרך ימין כיון שלא נשאר שום קרן כי אם קרן דרומית מזרחית אין להקפיד אם אינו הולך דרך ימין:

ויעמוד בדרום. בקרן דרומית מזרחית דהיינו שילך דרך אחוריו לשם ולא הוה דרך שמאל כיון שאינו נותן עליו רק על קרן צפונית מזרחית ויחזור ויתן על קרן מערבית דרומית דביה נפיק ברישא:

אין זו ימנית. כשחוזר ונותן על קרן מערבית דרומית אין זה דרך ימין שהרי חוזר עליו מצד דרום שהוא עומד בו:

ועל כולן הוא נותן מלמעלן למטן. בזו שלפניו על כרחו כדי שלא יזוב הדם לתוך בית ידו דהואיל וגבוה הוא יותר מידו צריך להיות ראשי אצבעותיו למעלה ואם מושך מלמטה למעלה הדם זב לתוך בית ידיו ובאותן של צדדין נותן כדרך שהתחיל בזו חוץ מאותה שבאלכסון שהיא רחוקה ואם בא למשוך מלמעלה למטה טורח הוא לו להיות כופף ופושט זרועו עד כלות המתנה אלא כשכופף גופו ופושט זרועו מתתיל למטה ונזקף והולך למעלה:

סביב. על קרנות המזבח סביב:

סביב להילוך. כסביב דמזבח החיצון:

סביב לקרנות. דכולא מזבח הפנימי במקום חדא קרן דמזבח החיצון קאי. בפולמוסיות. כשצרו על ירושלים בימי בית שני:

מאן דעביד הכין. ומסבב ברגל עביד ומאן דעומד במקומו ונותן עביד:

הלכה ו

מתני' **על טהרו**. אחר שגמר מתנות הקרנות מזה עליו שבע פעמים כדכתיב והזה עליו מן הדם:

טהרו. מקום המגולה שבו לא ע"ג אפר ולא ע"ג גחלים כדמפרש בגמרא אלא על זהבו של מזבח:

ושל מזבח החיצון. שירי דמי חטאות החיצונות היה שופך על יסוד דרומי:

אלו ואלו. דמים החיצונים והפנימים הנשפכים על יסוד מזבח העולה היו שותתין ונופלין מן היסוד על הרצפה:
ומתערבין באמה. בסילון שבעזרה היוצא לנחל קדרון:
לגננים. בעלי גנות:
ומועלין בהן. אסור ליהנות מהן בלא דמים:
גמ' **ולא על אפרו**. המונח ע"ג המזבח:
צד צפוני. היה נותן ז' הזאות שהיה מזה על המזבח:
מ"ד צד צפוני רבי ליעזר. דאמר במקומו היה עומד ומתטא והיינו בצד צפון שמשם היה מתתיל מקרן מזרחית צפונית ושם עמד אף בשעת גמר מתן קרנות:
ומ"ד צד דרומי כרבנן. דסברי ברגל היה מקיף וגמר מתן קרנות בקרן דרומית מזרחית ושם היה נותן ז' הזאות:
כל הניטל מבחוץ להנתן בפנים. כגון גחלים לקטרת:
ניטל מן הסמוך לפנים. ממזבח הזהב ומצד המערבי:
וכל היוצא מבפנים להנתן בחוץ. כגון דם הפר שמוציא מבפנים לחוץ שמתחלה נותן בפנים על הפרוכת ואח"כ בחוץ ניתן מן הסמוך לפנים דהיינו בהאי דפגע ברישא והוא קרן דרומי:
גחלים. שנוטל לקטורת בכל יום:
ונר המערבי. אש לנר המערבי להדליקו:
למידין מגחלים של יה"כ. שנוטל לקטרת שנאמר ולקח מלא המתתה גחלי אש מלפני ה' ואיזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ולא כולו לפני ה' הוי אומר זהו מזבח החיצון וילפינן לגחלים שבכל יום ונר המערבי מק"ו דהשתא לקטרת שלפנים ניטלין ממזבח החיצון כ"ש להני שהם מבחוץ יותר שנוטלין ממזבח החיצון:
ושני בזיכי לבונה. ילפינן משירי דמים הפנימים שנשפכים במזבח החיצון אע"ג שהיו בפנים ה"ה בזיכי לבונה אע"ג שהיו בפנים ע"ג השלחן כשיצאו לחוץ מקטירין אותן בחוץ:
ואת כל דם הפר. מה"א יתירה דרשינן בת"כ לרבות פר יה"כ לשפיכה:
ולמה לא אמר. התנא לרבות פר ושעיר של יה"כ לשפיכה:
בלא כך אינו זקוק להערית. בתמיה וכיון שצריך לערב דם הפר בדם השעיר טרם צאתו לחוץ א"כ כששופך דם הפר צריך לשפוך גם דם השעיר עמו והא דתני דם הפר לפי שהוא מרובה מדם השעיר:
אשכחת. תנא דתני בפירוש לרבות פר ושעיר של יוה"כ לשפיכה:

מחלוקת ביניהון. כלומר איכא בינייהו:
ה"ג מאן דמר אם כיפר כילה אין השיריים מעכבין. וה"ק אם כיפר עיקר המתנות כילה ואפילו לא שפך השיריים:
ה"ג מ"ד אם כילה כיפר השיריים מעכבין. וה"ק אם כילה הכל אז מכפר ואם לא כילה הכל אז אין הכפרה של מתנות מכפרת:
משמעות. דורשין איכא בינייהו מר משמע ליה הכי [ומר משמע ליה הכי]. אבל שיריים לכולי עלמא אין מעכבין:
מאי כדון. כלומר איך מפרש ריב"ל לדברי התנאים מאי כלה ומאי לא כלה:
עושה אותן ארבע מתנות. כמו מתנות דמזבח החיצון ואם נתן מתנה אחת כיפר ה"ה במתנות דמזבח הפנימי:
אינו עושה אותן אלא מתנה אחת. ואם חיסר אחת מהן לא עשה כלום ל"א מ"ד עושה אותן ארבע מתנות ואם לא נתן אלא מתנה אחת לא כיפר ומאן דאמר עושה אותן מתנה אחת אפילו לא נתן אלא מתנה אחת כיפר:
מה אם שירי חטאת וכו'. כלומר אין צריך קרא שתהא מתן דמה של עולה טעונה יסוד:
ה"ג בבבלי בזבחים פרק איזהו מקומן אמר רבי עקיבא מה אם שירי חטאת וכו':
הא ביום הכפורים מכפרין. לכך לא קאמר ואינן ראויין לכפר דהא יש מקום שהן ראויין לכפר:
מה נן קיימין. במאי עסקינן האי קרא אל יסוד מזבח העולה למאי אתא אי למתן קרנות לא צריך קרא דהוא קל וחומר כדר' ישמעאל ור"ע ולמצוה לשיריים לא צריך דהא כתיב בחטאת ואת כל דם הפר וגומר אלא לעיכוב לשיריים הוא דאתא:
מה לתחתונים וכו'. רישא דברייתא שנוייה בזבחים פרק איזהו מקומן ובעי למילף הניתנין למעלה שנתנן למטה שלא כיפר דומיא דניתן למטה שנתן למעלה וקאמר מה לתחתונים שניתנו למעלה דין הוא שלא כיפרו שאין קרב מהן למעלה לעולם:
שיש מהן קרב למטה. והן שיריים שנותנן ליסוד:
שיש מהן קרב בחוץ. שפיכת שיריים:
ואם נתנן. בתחלה בחוץ לא הורצו דעיכובא כתיב בהו כאשר עשה:
שאין מזבח. הפנימי ממרקן שאין שם גמר מתן דמים שעודן צריכין עבודה אחת הלכך חמירי וקא סלקא דעתך דצריכין לשפיכת שיריים שמע מינה דשפיכת שיריים מעכבי:
שהרי הקרנות ממרקות אותן. שהוא גמר מתן דמיהם לעכב דהא לכולי עלמא שיריים החיצונים לא מעכבי הלכך לא חמירי ויכשרו למטן להכי אצטריך אותה:

ומשני מהו אין מזבח הפנימי ממרקן. לא על השיריים קאי אלא שאין המזבח הפנימי לבד ממרקן אלא אף הזיית הבדין והפרוכת צריכין וכיון דצריכי להנהו תרי הזיות חמירי תאמר בקרנות שממרקין וגומרין כל העבודות של הקרנות:

דתנינן. בפרק איזהו מקומן אם לא נתן השיריים לא עיכב ש"מ דאין השיריים מעכבין:

זה לפניי ולפנים. כפר בדמים הללו בלפני ולפנים:

זה ההיכל. אף בהיכל מכפר בדם הזה דהיינו על הפרכת וכן במזבח הזהב כפר בדם הזה ואף בעזרות:

מה אית לך.. שמכפר מדם הזה בעזרה מאי לאו שיריים ששופך על יסוד מזבח החיצון וכיון דכתיבו בפרשה מעכבין דהא כתיב חקה:

מקומן מעכב. או לא אם נתנן על יסוד מערבי מעכבין או לא:

נותנן. לשיריים בלילה ע"ג המזבח הזבח פסול ושוחט זבח אחר או דלמא אין צריך לשחוט זבח אחר:

מחשב להן. אם חישב על השיריים ליתנן חוץ לזמנן או חוץ למקומן הזבח פסול או לא:

אבדו. השיריים מה הן מעכבין הזבח או לא מי אמרינן דלא מעכבי אלא כשהן בעין אבל אם נאבדו לא כמו האימורין שאם נאבדו הזבח כשר ואי איתנהו מעכבי או דלמא אפילו ליתנהו מעכבין:

צריכה ליה. כי קמיבעיא ליה אם התחיל ליתן מן השיריים על המזבח ונחסרו:

אבל אם לא התחיל ליתן. הכל מודים כששייר מהזאות הרי הן שיריים ואם לא נשתייר אין כאן שיריים ואינן מעכבין:

אלא כפרת נפש בלבד. אבל לא שיהיה בו קדושה שימעול בו הנהנה ממנו:

אין לך בו אלא כרת נפש בלבד. והיינו האוכלו אבל הנהנה ממנו פטור לגמרי:

הקדיש דם. לבדק הבית איכא בינייהו:

ה"ג וזה הואיל ואין בו כפרה יש בו מעילה וכו' וזה הואיל ויש בו כרת אין בו מעילה:

ה"ג הקדיש דם לבדק הבית וכו' והוה ר"ז חדי בה. ויהיה ר"ז שמח בשמועה זו שכיון לדברי ר' יוחנן:

סבר. ר"ז על דרבנן איתאמרת הנך טעמים דאמר ר"י אבל לר"ש אפילו דם קדשים אית בהו מעילה מדאורייתא:

א"ל. ר"ז לר' בא ומה בידך מה שמעת מר"י למאן קאמר האי טעמא דאין מעילה בדם:

ועל דר"ש איתאמרת. השיב לו ר' בא דר"י אמרו אפי' לר"ש דלד"ה אין מעילה בדם קדשים מדאורייתא ואף ר"ש לא קאמר דיש מעילה אלא מדרבנן ובמקדיש דמים לבדק הבית וכ"ה בתוספתא דמעילה וכן היה רש"א המקדיש דמים לבדק הבית מועלין בהן

ל"א א"ל ר' בא לר"ז ומה בידך שאתה סובר שנאמרו הדברים לרבנן ואינו כן שנאמרו אפי' לר"ש:

ה"ג כך משיבין ר"מ ור"ש לחכמים. אלו מכרן לדם קדשים מודים אתם שמועלין בדמיהן ותופסין המעות הקדושה ה"נ שמועלין בדם עצמו:

ופליג על ההיא דאר"ל. הא דקאמר שמא אינו תופס דמיהן דמשמע דברור לו שתופס דמיו פליג אדר"א:

לפיכך. ל"ג בכולא מימרא דר' לעזר:

ה"ג דישון מזבח וכו' אם מכרן תופס את דמיהן הדמים וכו' אם מכרן אינו תופס את דמיהן:

הלכה ז

מתני' **האמורין על הסדר**. במשנתינו:

וכן בהיכל. נתן מקצת מתנות על הפרכת ונשפך הדם יביא פר אחר ויתחיל מתנות הפרוכת ואין צריך לחזור ולהתחיל בכפורת:

שכלן כפרה בפני עצמן. לפיכך כפרה שנגמרה נגמרה:

ממקום שפסק. ואפי' לא נגמרה אותה כפרה א"צ לחזור וליתן מה שנתן:

גמ' **בפנים**. לפנייי ולפנים:

ה"ג אבל בעבודות הנעשות בחוץ בבגדי לבן וכו'. וה"פ כגון הגרלה וידוי ושפיכת שיריים וכל מתנות הפרוכת ומזבח הזהב אם הקדים להן דבר מאוחר אין אלו מעכבין עליו לפוסלו אבל בשחיטה ובחפינה מודה הוא דצורך פנים כפנים הוא:

ה"ג וחכ"א אף הנעשות בחוץ בבגדי לבן וכו' שניהן מקרא אחד דרשו והיתה זאת לכם לחקת עולם אחת בשנה. וה"פ אלמא כי כתיב חקה אאחת בשנה קאי:

עבודות שהוא נכנס פעם אחת בשנה. והיינו עבודות שהוא עובד בבגדי לבן שאינן אלא פ"א בשנה:

מקום שהוא נכנס בו פ"א בשנה. עליו קאי חקה אבל עבודות הנעשו' בהיכל ובעזרות אפילו דברים הנעשים בבגדי לבן ואין כפרתן אלא בכה"ג ופעם אחת בשנה לא כתיבא חקה:

ר' פס. היינו ר' אפס:

שעיר מעכב את הפר. שאם נתן דם הפר על הפרכת קודם שנתן דם השעיר על הכפורת פסול:

ה"ג אמר רבי לעזר שחט את השעיר ואח"כ נתן מדם הפר על בין הבדים הנעשה בתחלה כשר א"ר יוסה אלו נשפך מדם הפר ודם השעיר מונח בכוס שמא אינו מביא פר אחר

וכשר. וה"פ ר' יוסה לסייע לר' לעזר קאתי כי היכי אם נשפך דם הפר קודם מתנות הפרכת ודם השעיר קיים ששוחטין פר אחר והשעיר כשר אף על גב שהפר נשחט לאחר השעיר אפ"ה כשר ה"ה נמי אם נתן המתנות שבפנים לאחר שחיטת השעיר כשר ויש לי פירושים אחרים בסוגיא זו ורחוקים מפשטא דשמעתתא:

אלו אמר ונתן יאות. אלו כתיב בקרא ונתן מדם הפר ואח"כ כתיב ושחט את השעיר שפיר הוה שמעינן שאם שחט השעיר קודם מתן הפר שהוא פסול אבל השתא דכתיב ולקח מדם הפר משמע דלא קפיד קרא אלא שיהא דם הפר בעין קודם שחיטת השעיר:

שלש לכושר ושלש לפסול. בג' מקומות דהיינו בין הבדים ופרכת וע"ג מזבח הזהב מכשירין הזבח ופוסלין אותו אם היה לו מחשבת חוץ בכל הזאות של אחת מהן על חבירתה דסברי רבנן דכל הזאות שבמקום אחד שייכי להדדי:

ארבעים ושלש לכושר. מ"ג הזיות היה מזה ביה"כ ט"ז על בין הבדים מדם הפר ומדם השעיר וט"ז על הפרכת מדם הפר ומדם השעיר וד' על הקרנות וז' על המזבח משניהם יחד הרי מ"ג:

ה"ג אלו ואלו נשרפין כמצותן. וה"פ אם נשפך הדם לאחר הכפרה שבפנים והביא פר אחד לשאר הזאות זה וזה נשרף בבית הדשן חוץ לג' מחנות ומטמאים בגדים:

לכן צריכה. הא מיבעיא לן אם אירע בראשון פסול אם נשרף כמצותו או לא:

ויאות. ושפיר לומר שנשרף כמצותו דהא אם נתן מקצת מתנות ונשפך הדם מביא אחר תחתיו ומה לי נשפך במקצת מתנות או אירע בו פסול:

עד כדון. לא פשיט לן אלא אם שחט הראשון לשם כשר והשני לשם פסול אין השני פוסל הראשון אבל שחט הראשון לשם פסול והשני לשם כשר מהו מי אמרינן כיון שכבר נפסלו לא מהני שחיטת האחרונים שיהו נשרפין כמצותן או לא:

מצינו פסול מוציא מיד פיגול. שאם היה לו מחשבת פיגול באחת מהעבודות ואח"כ היה לו מחשבת פסול באחת משאר עבודות אין חייב עליו כרת משום פיגול דבעינן שלא יהא שם פסול אחר חוץ ממחשבת פיגול א"כ מחשבת פסול מוציא מיד כושר ואם נשחט השני לשם כשר מוציא הראשון מן הפסול ונשרף כמצותו:

הדרן עלך פרק הוציאו לו

פרק ו

הלכה א

מתני' **במראה**. שניהם לבנים או שניהם שחורים:

ויאמר אם של שם מת. הכי מפ' בגמרא:
והשני. אם של עזאזל מת ועכשיו יש כאן שנים לשם אחד שנשאר מזוג ראשון ואחד מזוג שני באחד יתכפר והשני ירעה ובגמ' מפרש איזה שני אם שני שבזוג שני אם שני שבזוג ראשון:
שאין חטאת ציבור מתה. דכי גמירי חטאת מתות ביחיד גמירי:
ימות המשתלח. דהא לא איתעבידה מצוה דדם וצריך להביא שעיר אחר ואי אפשר אלא בהגרלה וכיון דאית ליה בעלי חיים נידחין ימות המשתלח הראשון:
מת המשתלח. קודם מתן דמים ישפך הדם דכתיב יעמד חי לפני ה' לכפר עליו זקוק לעמוד חי עד שעה שנתכפר בשני ובלא הגרלה אי אפשר וזקוק לשניים וראשון ידחה דהכל מודים בשחוטין שנדחין:
גמ' **כבשים**. גבי תמידין כתיב שני כבשים בני שנה וכן גבי מצורע כתיב יקח שני כבשים:
שיהו שוין. בכל מה דאפשר:
צפרים. דכתיב גבי מצורע שתי צפרים חיות:
חצוצרות. דכתיב קח לך שתי חצוצרות כסף:
והא כתיב לא תטה משפט גר יתום. ואס"ד דבעינן שיהו שני בעלי דינים שוין א"כ לא מצינו שגר דן אלא עם חבירו גר אם כן למה לי קרא שלא יטה דין גר מהיכא תיתי להטות מפני שהוא גר הא שכנגדו נמי גר הוא:
ונאמר להלן שני. דכתיב וישארו שני אנשים במחנה:
אלא מפנייא. וקרא ועמדו שני אנשים בעדים משתעי דכתיב לעיל מיניה כי יקום עד חמס באיש וסמיך ליה ועמדו ואייתר שני לגזירה שוה:
הרי למדנו שאין האשה מעידה. כל שכן שאין האשה דנה דהא תנן כל הכשר לדון כשר להעיד ודבורה שדנה את ישראל היה על פי הדיבור:
שלא יהא אחד עומד ואחד יושב. שלא יראה חבירו שמכבדין אותו יותר ממנו ויסתתמו דבריו:
מעמיד לזה ומושיב לזה. ל"ג ליה לקמן בשבועות ולפי גירסתינו נראה דה"פ כשישבו שניהם אסור להעמיד אחד ולהושיב אחד ולעיל איירי כששניהם עומדים:
לבוש כשם שהוא לבוש. שלא תגרום לנו לישא לך פנים או יסתתמו דברי שכנגדך מפני חשיבותך ויאמר איך יאמינו בי ב"ד על אדם חשוב כזה:
כשהן מעידין עדותן. דכתיב ועמדו שני האנשים וסובר דבעדים משתעי קרא כדאמרי' לעיל:

אף הנידונין צריכין להיות עומדין. דהא ודאי בבעלי דינים נמי איירי דהא כתיב אשר להם הריב:

שווין בדמים. שנתן בעד שניהן בשוה ואן שוין בשבחן שהאחד משובח מחבירו:

אין השעירין כמצותן. דעיקר קפידא שיהו שוין בשבחן שהוא דבר שבגופן:

משובח בגופו. שהוא שמן ואין מראהו טוב או איפכא מראהו טוב ואינו שמן כל כך איזהו מהן קודם:

אביב קצור. גבי עומר כתיב אביב קלוי באש וגו' ותני אם נמצא תבואה קצורה שהיא אביב כלומר לחה ונמצא שעורים יבשי' שעדיין קמה ואינן קצורים אביב קצור קודם אף ע"ג שמצוה לקצור מ"מ כיון שזה שקצור משובח בגופו הוא קודם ש"מ משובח בגופו קודם:

כיני מתניתא. כן היא מתניתין שיאמר זה שעלה וכו' וכדפרישית במתני' ולא שיאמר אם של שם מת וכו':

איזה מהן קרב תחלה. אם של עזאזל מת איזה מן השנים העומדים לשם קרב שבזוג ראשון או שבזוג שני:

שני שבזוג שני. יקרב ושני שבזוג ראשון ירעה דקסבר ב"ח נידחין:

ועשהו חטאת בראשון. דהל"ל לחטאת ועשהו למה לי אלא לקבוע בראשון:

קבעו בתלייה שלא ידחה. כלומר אפי' הוא תלוי ועומד כגון שמת השני אפ"ה אינו נדחה:

שני שבזוג ראשון מהו שידחה.מי אמרינן כיון דאיכא עתה אחד לעזאזל וגם זה של שם שמזוג ראשון חזר ונרא' לא איכפת לן במיתת השני או דלמא כיון דלא נראה השני שבראשון אלא מפני השני שבזוג וכיון שמת השני אף הא' נדחה:

כ"ש. שלשיטת רב הוא בהיפך אם מת השני שבזוג הראשון שזה השני עומד תחתיו שהשני נדחה דהרי אמר זה יתקיים תחתיו:

ה"ג הגריל ג' זוגות ונתן מא' על הבדים וכו'. א"נ ה"פ הגריל ג' פעמים כגון שנשפך הדם לאחר שגמר מתנות שבפנים ולאחר שגמר מתנות שבהיכל:

את שהוא מכפר בו. אפי' מקנת כפרה משתלח שעיר שהגריל עמו:

ויש אדם מגריל למיתה משעה ראשונה. לר' יוחנן פריך דאמר שני שבזוג ראשון יקריב א"כ מגריל על השני מיד למיתה:

ולא אשכחנן. כה"ג לר"א לכ"ע:

דר"א אמר. בתמורה פ"ג תמורת אשם ואשם שמתו בעליו כולם ימותו ותמורת אשם היא כהפרישה משעה ראשונה למיתה:

הן דאת מקשי. הא דאת מקשה לר"י תיקשי לך אמתני' דתמורה ריש פ"ג:
ה"ג וולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ימותו:
וכי אדם מימר למיתה. דהא תמורת חטאת לכ"ע למיתה אזלא דהלל"מ היא ה' חטאות מתות:

הלכה ב

מתני' בא לו אצל שעיר. לאחר שגמר מתן דמים של פר ושעיר בא לו הכהן אצל שעיר המשתלח במקום שהעמידו שם כנגד בית שילוחו:
גמ' **שלא להזכיר גניין של ישראל**. וסובר שלא אמר עמך בית ישראל אלא סתמא אמר א"נ ה"פ למה לא אמר כסדר חטאו עוו פשעו וקאמר שלא להזכיר גנאי לישראל דהוה משמע שכולם פשעו לכך סיים בחטא דמשמע שכולם חטאו בשוגג אבל לא במרד:
מלמד שהוא עתיד למות. ללמדך שאם דחפו לצוק ולא מת צריך שירד אחריו וימיתנו:
עד וכלה מכפר את הקדש. כלומר עד אחר הוידוי שהיא מכלל הכפרה:
עד שעת הוידוי. שהוא מתוודה על השעיר אבל הוידוי עצמה אינה מעכבת וכדמסיק:
מה נפיק מן ביניהון. כלומר מאי בינייהו:
ואת אמר צריך להביא פר אחר. לכ"ע והשתא קמיבעיא ליה לרבי יהודה אם צריך להתודות שנית א"כ אפילו לר"ש קמיבעיא ליה ולכתחילה:
אף בשעיר המשתלח כן. אם מת לאחר שגמר מתנות שבפנים וקודם הוידוי אם צריך להגריל על שעיר המשתלח השני או לוקח שעיר בלא הגרלה:

הלכה ג

מתני' **אלא שעשו הכהנים קבע**. להיות משלחין כהנים ולא היו בית דין של כהנים מניחין ישראל להוליכו:
ערסלא. שם האיש:
גמ' **להכשיר את הזר**. לשליח אע"ג דכתיב ביה כפרה כשר בזר:
שיהא עתיד. מוכן לכך כמו להיות עתידים ליום הזה:
שיהא מזומן. מאתמול מב"ד לכך:
אף בשבת. אפי' היה השעיר חולה מרכיבו על כתיפו:
אף בטומאה. אפי נטמא המשלח נכנס לעזר' בטומאה ומשלחו:
ופריך לא. היינו עתיד היינו מזומן ותרתי למה ליה דתני:
אלא. עתי שלא ישלחנו אלא באחד שהוא עתיד ומזומן לכך אבל לא ביד שנים אפי' זימנם:
מהו שיטמא בגדים. לשניהם או אינו מטמא אלא לאחד מהם:

נישמעינה מן הדא. כמו תא שמע מהא דתניא בתורת כהנים:
והמשלח לא המשלח את המשתלח. ה"א קדריש וקשיא פשיטא מהיכא תיתי שיטמא אלא ודאי בששלח עוד אחר עם המזומן והיינו המלוה דאינו מטמא בגדים:
ברח. השעיר דרך הליכה לצוק וחזר ולקחו מטמא בגדים אם לבש בגדים אחרים:
דרך חזרה. כגון שלא מת בדחייתו לצוק וחזר וברח ותפסו המשלח אינו מטמא בגדים אלא אוכלים ומשקים הוא דמטמא:
חלה השליח. מהו שישלחנו ביד אחר:
כך תהו בשלום. כלומר מה לכם לשאול על כך אין אתם זקוקים לשלחו:
ואם חלה המשתלח. דהיינו השעיר מהו שירכיבנו על כתפו:
יכול הוא לטעון אתכם ולי. כלומר בריא וחזק הוא השעיר להרכיב אותי ואתכם ולא היה רוצה להשיב תשובה נכונה כדלקמן:
דחפו לצוק ולא מת. מהו שיהא צריך לירד אחריו להמיתנו:
לא שהיה ר"א מפליגן. בדברים אחרים כאדם המתכוין לדחות כשאינו יודע להשיב אלא יודע היה אבל לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו:
והסרקיין. הגזלנים שהיו במדבר היו אוכלין אותו:
היה נר המערבי דולק. לאחר שכבו כל הנרות ואע"פ שממנו מתחיל להדליק ערבית בו היה מסיים הטבת נרות שחרית והוא עדות שהשכינה שורה בישראל כדכתיב מחוץ לפרכת העדות ואמרינן מהו עדות זהו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה ממנה היה מתחיל ובה היה מסיים:
לשון של זהורית. צמר סרוק ומשוך כמין לשון וצבוע אדום וקושרין אותו בראש שעיר המשתלח והוא מלבין והוא סימן שמחל הקב"ה לישראל שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:
כאפון. כגרגיר אחד מהאפונים שהוא פחות מכזית:
הצנועים היו מושכין את ידיהם. כיון שהוא פחות מכזית אין כבוד ליטלו:
הגרגרנים. זוללים כי הייתי זוללה מתרגמינן ארי הייתי גרגרנית:
ה"ג והוא היה נקרא בן חמצן עד היום הזה. והוא לשון גזלן כדמייתי מקרא מכף מעוול וחומץ:
היה מאדים. יותר ממה שהיה בתחלה וזהו סימן לכובד עוונם:
ומוצאין אותן פתוחין. והוא סימן לחרבן:
פתח לבנון דלתיך. ואין לבנון אלא בית המקדש שמלבין עוונות של ישראל:

הרי נחוניין בני לפניכם. אע"פ שהיה שמעי בנו גדול ממנו בשנים מ"מ במדות שמנו חכמים בכה"ג היה נחוניא גדול ממנו:
והלך. שמעון והלביש לנחוניא אחיו במקום כתנת אונקלי והוא מלבוש של עור ובמקום אבנט חגרו בצלצל והוא אזור ואפשר שהיה שמעון ממונה על המלבוש ולא הרגיש נחוניא מה הוא מלבישו:
אמר להן. שמעון לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה לאשתו או לחשוקתו שהוא מזנה עמה שאמר לה לכשישמש בכה"ג ילבוש בגדיה שאונקלי וצלצול בגדי נשים הם:
בדקו את הדברים. אם כן הוא שנדר זה לאהובתו:
ולא מצאו אותו. לנחוניא שברח לו מפני הבושה לאלכסנדריא של מצרים:
ומה אם זה. חוניו שברח מן השררה ולא נכנס בה מעולם היתה תחילת חינוכו:
ראו האיך נחזור עליה לבסוף. שעשה מזבח במצרים ושלא כדין עשה:
מי שהוא נכנס. לשררה ויוצא ממנה בע"כ ע"א כמה וכמה שהוא מוסר נפשו ונשמתו עליה:
כו' היך קדמייא. כלומר וכו' כמו שמסיים לעיל בדברי ר"מ שלפנינו דא"ל לכשישמש וכו':
מי שלא נכנס לשררה. שהרי נחוניא לא נכנס לשררה מעולם:
העשיא את ישראל לעכו"ם. השיאן את ישראל שבמצרים להקריב על המזבח שבנה שם:

הלכה ד

מתני' **וכבש וכו'**. מפרש בגמ' טול וצא. ולא תשהא עוד עונותינו אצלנו:
מיקירי ירושלים. מחשובי ירושלים:
עד סוכה הראשונה. סוכות עשו לו בדרך ובני אדם הולכין לגור שם לפני יום הכיפורים שמלוין אותו מסוכה לסוכה:
צוק. כל הר גבוה וזקוף קרוי צוק:
שבעה ומחצה לכל מיל. הרי תשעים ריס י"ב מיל והם י"א מסעות מירושלים לסוכה הראשונה מסע אחת ומסוכה לסוכה עד י' סוכות ט' מסעות ומסוכה האחרונה לצוק מסע אחת הרי לכל מסע מיל חוץ מאחת שהיתה ב' מיל והיא המסע האחרונה ומיל היא ב' אלפים אמה כמידת תחום שבת לפיכך מסוכה אחרונה לא היו מלוין אותו לצוק:
הרי מים הרי מזון. לפי שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו אבל מעולם לא הוצרך אדם לכך:
גמ' **כבש גופו**. שכבשו והטמינו המשלח שלא יראו אותו כמו כבשו פניהם בקרקע:
כבש ממש. בנין בנוי ע"ג קרקע שיהיה למעלה מן העם:

עד מתי אתם תולין הקלקלה ביניכו. כלומר אתם משהין עבירות הדור המונחין על השעיר:

וכולן ע"י עירוב. כל אחד מלויהו עד הסוכה ע"י עירוב:

יכול אני לעשותן בשתי סוכות. ע"י שבני ירושלים מלוין אותו שני מילין וסוכה הראשונה ד' מילין מירושלים ויוצאין לקראתו שני מילין עד מקום שיצאו אנשי ירושלים ואנשים אחרים היושבין בסוכה שעירבו לצד השני של הסוכה מלוין אותו שני מילין ויוצאין לקראתו מסוכה השנייה שהיתה ח' מילין מירושלים שני מילין ואנשים אחרים היושבין בסוכה שנייה מלוין אותו שני מילין הרי עשר מילין ושני סוכות:

לייפות את כחו. לחזקו ואף על פי שמעולם לא הוצרך לכך:

למה. כלומר מה הוא חזקתו מפני שאין יצה"ר תאב אלא לדבר האסור ולא לדבר המותר:

כהדא. כהא דר' מנא הלך ביה"כ לבקר את ר' חגי שהיה חלש:

א"ל. ר"ח צמא אני:

א"ל. ר"מ שתה אם את רוצה:

שבקיה. הניחו והלך לו. לאחר שעה חזר ר' מנא והלך אצלו:

א"ל מה. עשית בצמא שצמית:

א"ל. ר"ח משהתרת לי לשתות הלך לי הצמא והיינו מטעם שאין יצה"ר תאב אלא בדבר האסור:

הוה משתעי. היה מספר הך מעשה דבסמוך:

חד בר נש. אדם אחד היה מהלך ביה"כ בשוק ובתו עמו אמרה ליה בתו אבי צמא אני א"ל אביה המתן מעט וחזרה ואמרה אבי צמא אני חזר ואמר המתן מעט ומתה:

כד מפני מוספא. לבתר דסיים תפלת מוסף אמר לציבור אחיי מי שיש לו תינוק ילך בשבילו לביתו שיתן לו לאכול ולשתות שלא יבאו לידי סכנה:

הלכה ה

מתני' **חציו קשר בסלע וחציו קשר בין קרניו**. ולא כוליה בסלע שמא ילבין מיד בקשירתו ומשמחתו ישכח לדחות השעיר ולא כוליה בשעיר שמא יכוף השעיר ראשו ולא יוכל לראות אם הלבין החוט אבל השתא לא תלבין לחצאין וכשקושר באחרונה חציו בין קרניו אע"פ שתלבין מיד כיון שעוסק בשעיר לא ישכח מלדחפו:

בא וישב לו. חוזר עד סוכה האחרונה אע"פ שהיוצא חוץ לתחום אפילו ברשות אין לו אלא אלפים אמה ממקום שיצא לשם ברשות לזה התירו לפי שהוא מעונה וחלש ועוד שהוא ירא לעמוד במדבר יחידי משתחשך:

מטמא בגדים. דכתיב והמשלח את השעיר יכבס בגדיו:

גמ' **ויש מהן**. שנמחלו עונותיהם והיה הלשון מלבין:
ויש מהן שהיה מאדים. כלומר לא היה מלבין א"נ מי שהיו עונותיו מרובין היה הלשון מאדים יותר:
ויש שנים שהיה מאדים. והיו עצבין כל השנה כולה א"נ שלא יודע הדבר בין האומות:
חזרו וקשרו אותו בסלע. שעל ההר שדחף שעיר המשתלח ממנו:
כשנים שבין שמים וארץ וכו'. משום דקשיא ליה כשני מיבעיא ליה דומיא דסיפא דקרא דכתיב כשלג ילבינו אלא שהיו רחוקים כשנים שבין שמים לארץ דכתיב כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו פשעינו ואידי ואידי חד שיעורא:
יתר מכאן כצמר יהיו. שהשלג לבן מן הצמר כדתנן בנגעים בהרת עזה כשלג שאת כצמר לבן:
כשני אבות. שהם תק"ב אברהם חי קע"ה יצחק ק"פ יעקב קמ"ז:
כשלג ילבינו בראשונה. כשחטאו בפעם ראשון:
בשני. כששנה בחטאו אינו מתכפר לו כל כך:
ה"ג כפי שניו כשלג ילבינו יתר מכאן כצמר יהיו. שימי אדם מתחלקים לג' חלקים ילדות ובחרות וזקנה ובכל חלק מהם מתאוה לתאוה אחרת ע"כ אמר אם החטא כפי שניו שהבחור מנאף והזקן רודף אחר הכבוד ומשתכר אין חטאם גדול כל כך כמו זקן מנאף ובחור משתכר ביין משתיו ויתר מכאן דהיינו זקן מנאף כצמר יהיו:

הלכה ו

מתני' **בא לו**. אחר שמסר הכה"ג השעיר המשתלח למשלח בא לו אצל פר ושעיר העומדים לישרף וקרען והוציא אימוריהן:
ונתנם במגיס. בקערה של כלי שרת:
והקטירן. כדכתיב ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה:
קלען במקלות. כמין קלייעה ד' בני אדם נושאין שני מוטות שנים לפנים ושנים לאחור ומהלכין מוט אצל מוט והפר והשעיר נתונים עליהן מורכבין זה על זה וכופפן זה תחת זה כמין קלייעה ושלימין הן עם עורותם ובשרם ופרשם אלא שנקרע כריסן להוציא אימוריהן:
והוציאן לבית השריפה. חוץ לירושלים:
מאימתי מטמאין בגדים. העוסקין בהן כדכתיב והשורף אותם יכבס בגדיו:
גמ' **אנן תנינן**. במתני' מיד לאחר שילוח של שעיר המשתלח בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין:

איתתניי תני. איכא תנאים ששנו לאחר השילוח בא לו כה"ג לקרות ואח"כ בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין:

קרא מסייע למתני'. דסמיך לוהמשלח וגו' כתיב ואת פר החטאת וגו' יוציא אל מחוץ דלמחנה:

ה"ג ואפילו כן כאהן דתנינן וכו'. ואפילו קרא מצינן לפרושי כתנא דברייתא:

כאנש דסליק וכו'. כאדם שרוצה לעלות מטבריא לציפורי אע"ג שהוא עדיין בטבריא אומרין שהוא מאנשי ציפורי כיון שבדעתו לעלות לשם ה"נ כיון שהפר והשעיר מונחים לפניו ועומדין לשריפ' כתיבו בקרא מיד לאחר שעיר המשתלח:

מהו שישרפו כמצוותן. חוץ לג' מחנות מי אמרינן כיון שנטמאו לא ישרופו אלא בעזרה או דילמא כיון דבין טהורים ובין טמאים מצוותן בשריפה מקיימין בהו מצות שרפה חוץ לג' מחנות:

מה צריכה ליה. כי קמיבעיא ליה בשנטמאו לפני זריקה שלא הגיע זמנן לצאת:

אבל אם נטמאו לאחר זריקה. שכבר הגיע זמנן לצאת:

קורא אני. עליהן במועדו דכתיב אלה תעשו לה' במועדיכם דקאי נמי אקרבנות של יה"כ ודרשינן מיניה אפי' בשבת אפי' בטומאה:

ה"ג ועדה שלא כתוב בו במועדו ליתש"מ כלום. וה"פ פר העדה והוא פר העלם דבר של ציבור שלא כתוב בו במועדו אם נטמא אף לאחר זריקה מיבעיא ליה:

ה"ג לא מיתמנע ר' יוסי ר' קיים הכא וא"ל ר' בון בר חייה קיים בפר משיח ועדה. וה"פ ר' מנא אמר שר' יוסה רבו לא רצה לקיים בעיא דר' זעירא אלא בלפני זריקה ורבי בון בר חייא הוא שהשיב לו דאף בלאחר זריקה קמיבעיא ליה ובפר כהן משיח ופר העדה:

ה"ג רבי לעזר שחל וכו':

שיצא רוב. במיעוט האבר שמיעוט אחד מן האיברים משלים לרובה של הבהמה ליציאתה מהו אם הוה יציאה לטמא את המתעסקין בהוצאתן או לא הוה יציאה דשדינן מיעוט האבר בתר רוב האבר שבפנים וה"ל כמאן דלא נפיק ואין כאן רוב הבהמה לחוץ א"כ קמיבעיא ליה אם יצאו כן קודם זריקה תוך לעזרה אם נשרפו כמצותן או לא:

ופריך מילתיה אמרה ברובו הדבר תלוי. כלומר פשיטא דלא שבקינן רוב הבהמה ושדינן בתר רוב האבר:

ומשני פשיטא. הך מילתא דאם יצא רובו במיעוט האבר דודאי בתר רוב האבר שדינן ליה:

לא צורכא דלא. לא קמיבעיא ליה אלא שיצא הכל אבר אבר שלם ואח"כ יצא רוב האבר ומשלים לחציו מהו מי אמרינן שדינן מיעוט האבר שבפנים בתר רוב האבר שבחוץ וה"ל

רובא או דלמא בתר שאר איברים שבפנים שדינן ליה כיון דאין האבר נתוק לא אזלינן ביה בתר רובא ולא הוה יציאה ואף שהלשון דחוק קצת כפי פירושינו זה מ"מ מסכים הוא לבבלי בזבחים דף ק"ד ע"ב:

שיצאו יחזרו. מהו שיטמאו בגדים:

פשיטא לך. דבשעת חזירתן אינן מטמאין בגדים:

לא צורכא דלא. לא קמיבעיא לן אלא אם יטמאו בגדים בשעה שיצאו תחלה או דלמא כיון שחזרו טהרו למפרע א"נ קמיבעיא ליה לאותן שמוציאין אותן אחר שחזרו אם גם הם מטמאין בגדים או לא:

האחרונים אינן מטמאין בגדים עד שיצאו. ואס"ד דטומאה בפרים תליא א"כ ה"נ כיון שיצא רובה פרים אע"פ שלא יצאו כל המתעסקים יטמאו אלא ודאי משום דאמרינן כי הדור הדור וכ"ש אלו שמוחזרין ועומדין שהרי לא יצאו:

שנייא היא. שאני התם דכתיב והוציא את הפר דרשינן עד שיצא המוציא דביה משתעי קרא אבל אם יצאו וחזרו לא אמרינן כיון דהדור הדור:

ה"ג שעירים הנשרפין מהו שיפסלו משום יוצא. וה"פ אם יצאו לפני זריקת דמן מי אמרינן כיון דסופן חובה לצאת לא מפסיל ביציאתן או דלמא כיון דלא הגיע זמנן לצאת פסולין:

מה צריכה ליה. כי קמיבעיא ליה לרשב"ל אבל לר"י פשיטא ליה דלא מיפסיל:

דאיתפלגון. דפליגי ר"י ורשב"ל:

השוחט את התודה בפנים. בעזרה ולחמה בחוץ לא קדש הלחם ולחמי תודה משהוקדשו בפה קדשו קדושת דמים ליאסר באכילה ובהנאה אבל לא קדשו קדושת הגוף ואם נטמאו נפדין ויוצא לחולין ושחיטת הזבח מקדשתן לגופן להיות נפסלין בטבול יום במגע מחוסר כיפורים ובלינה ואם נטמאו ישרפו:

לא קדש הלחם. קדושת הגוף:

ר"י אמר. איזהו חוץ לחומה היינו חוץ לחומת ירושלים:

חוץ לחומת העזרה. דבעינן שיהא הלחם עם הזבח בעזרה:

רשב"ל כדעתיה. כלומר אם לא קמיבעיא לך אלא לרשב"ל תפשוט דפסול:

כבר נפסל משום יוצא. ואע"ג דסופו לצאת חוץ לעזרה שהרי נאכל בירושלים א"כ ה"ה כאן אע"ג דסופו לצאת פסול ולא ס"ל לחלק דהכא חובה לצאת משא"כ בבשר קדשים קלים:

ואפי' כר'יוחנן. מיבעיא ליה דע"כ לא קאר"י התם דלא קידש הלחם אלא כשהם חוץ לחומת ירושלים אבל בפנים קדושין שהרי זו היא מחיצתן שנאכלין לפנים מן החומה

אבל בשר פרים הנשרפין שיצאו חוץ לחומת ירושלים שאין כאן שום מחיצה פסולין או דלמא מחיצתן מיהת היא שהרי יוצאין לשם לשריפה:

אינה מחיצה להן. בתמיה וכי אין חוץ לחומת ירושלים מחיצתן וכי היכא דקסבר ר' יוחנן דלחמי תודה כשהן חוץ לחומת העזרה קדושין ה"ה הנך כשיצאו חוץ לחומת ירושלים לא נפסלו:

ה"ג מהו שיטמאו אוכלים ומשקים בלא הכשר ובלא טומאה. וה"פ מהו שיטמאו בחיים אוכלים ומשקים בלא הכשר מים על הפרים ובלא טומאה מאחרים:

מפני שסופן לטמאות טומאה חמורה. אדם ובגדים המתעסקין בשריפתן ובהוצאתן:

מעתה. שהם עצמן מטמאין מחיים אם כן יטמאו אימוריהן כשנוטלין אותן מהן ואיך יקרבו:

אלא בשפירשו. אימוריהן מהם דהיינו לאחר שחיטה הוא דקמבעיא ליה לרבי אלעזר:

ואפילו תימר וכו'. סתמא דש"ס קאמר לעולם בשלא פירשו ודקשיא ליטמו אימוריהן שאני אימורין כיון שטומאת הפרים באין מחמת אימורין אין אימורין מתטמאין מהן כהא דאמרי' גבי מי חטאת אף על פי שהן מטמאין אחרים אין מתטמאין מאותן שנטמאו מהן: מפני שסופן לטמא טומאה חמורה כדתנן בפ"ק דטהרות דהאוכל נבלת עוף טמא מטמא בגדים בבית הבליעה א"כ ה"נ הואיל וסופן לטמא טומאה חמורה ליטמאו בלא הכשר ובלא טומאה ותפשוט בעי' דר"א:

נבלת עוף הטהור אין לו מחיצה. המעכבה מליטמאה משא"כ פרים הנשרפים שאינן מטמאין טומאה חמורה אלא משיצאו חוץ לחומת עזרה והוה ליה מחוסר מעשה בגופן דין הוא דלא יטמאו טומאה קלה עד שיצאו ולא תפשוט בעי' דר"א:

נבלת עוף טהור. נמי יש לה מחיצה דהא אינו מטמא אלא בבית הבליעה של אדם אם כן אף היא מחוסרת מעשה ואפי' הכי מטמא טומאה קלה הואיל וסופה לטמא טומאה חמורה אם כן ה"ה פרים הנשרפין:

ה"ג שמא מטמא בגדים בבית הבליעה. בתמיה וכיון שהנבלת עוף טהור עומדת לכלב ה"ל אכילת אדם מחיצתה ומחוסרת מעשה:

דרומיא. מארץ דרום:

נבלת עוף טהור מחיצתה בכל מקום. יכולה לטמא בגדים ע"י אכילת אדם אבל פרים הנשרפין מקומן גורם הטומאה חוץ לירושלים לר"ש וחוץ לעזרה לרבנן:

להקטיר אימורין למחר פיגל. דהא דמן מתיר אימוריהן ליקרב ע"ג המזבח וכרבנן דפליגי אר"ש בזבחים פרק ב"ש:

לא פיגל. כיון דלא שייך ביה לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח:

אבדו האימורים. של פרים הנשרפין מהו לזרוק הדם על הבשר. כמו בשאר קדשים או דלמא שאני הני דלא לאכילת אדם ולא לאכילת המזבח קיימי:
ולא שמיט ליה. לר' שמי דר"א אמר דאם חישב לישרוף למחר אינו פוסל ה"ה אם נאבדו האימורים אין זורקין עליהן דאי זורקין עליהן ה"ל כאכילת המזבת:
זר ששרף. פרים הנשרפין פשיטא שהוא מטמא בגדים דכשרה בזר:
לא צורכה דלא. לא קמיבעיא ליה אלא אם שרפן בלילה מהו שיהיו כשרין:
והשורף. כתיב בקרא והשורף אותם יכבס בגדיו למעט המצית את האור וכו':
זהו המסייע בשעת שריפה. ומתעסק בצרכי גופן נמי מיקרי שורף:
המהפך בכזית. שמונח על גבי האש כדי שימהר להתעכל:
לא צורכה. לא קמיבעיא ליה אלא היה עומד בעזרה או בתוך חומת ירושלים ונטל קורה בידו והניע בו כזית מהו שיטמא בגדים:
נשמעינה מן הדא. כמו תא שמע:
והוציא. אל מחוץ למחנה ושרף וגו'. מקיש יציאה לשריפה וכדמסיק:
וטמא עד הערב. דכתיב גבי שריפת הפרה לרבות אף המסייע בשריפה ה"ה הכא נמי מרבינן אף המסייע בשעת שריפה:

הלכה ז

מתני' **הגיע שעיר למדבר**. שאינו רשאי להתחיל בעבודה אחרת עד שיגיע שעיר למדבר שנאמר ושלח את השעיר במדבר ואחר כך ואת חלב החטאת יקטיר המזבח:
דידכיות. מפרש בגמרא:
ועד בית חורון. הוא ראש המדבר וסבר ר"י בית חורון במדבר הוה קאי וכיון שהגיע השעיר במדבר נעשה מצותו אע"פ שלא הגיע לצוק:
הולכין מיל. כדאמרי' לעיל מיקירי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה וכשחוזרין ושוהין אחר כך כדי הילוך מיל יודעין שהגיע שעיר למדבר:
גמ' **קבלן**. מצבות גדולות וגבוהות ששם השומרים עומדים ומניפים בסודרים:
הדרן עלך שני שעירי

פרק ז

הלכה א

מתני' **לקרות**. פרשת היום בגמרא מפרש מנ"ל:
בבגדי בוץ. שעבד בהן עבודת היום:
איצטלית. לבוש כמין חלוק:

משלו. שקריאת הפרשה אינה עבודה:
בית הככסת היה סמוך לעזרה בהר הבית:
חזן הכנסת. שמש:
ראש הכנסת. על פיו נחתכין צרכי הכנסת מי מפטיר מי פורס על שמע מי עובר לפני התיבה ונותנים ס"ת מזה לזה משום יקרא דכ"ג להראות שיש שררות הרבה למטה ממנו:
ואך בעשור. שבפרש' אמור:
יותר ממה שקריתי כו'. שלא להוציא לעז על ס"ת כשרואין אותו קורין פ' שלישית על פה יהו סבורים שס"ת חסר פרשה:
שבחומש הפקודים. ספר וידבר שמתחיל במנינן של ישראל:
קורא על פה. טעמא מפרש בגמרא:
על התורה וכו'. מפרש בגמרא:
לא מפני שאינו רשאי. דסד"א דרואה עבודה א' אינו רשאי להניחה כדי לילך ולראות עבודה אחרת דאין מעבירין על המצות וראיית עבודה מצוה היא דברוב עם הדרת מלך קמ"ל דלא מעבר מצוה הוה כיון שאינו עסוק בה:
גמ' **ויעש**. בסוף פ' יה"כ באחרי מות כתיב ויעש כאשר צוה ה' את משה:
מה ת"ל כאשר צוה ה' את משה. הל"ל ויעש כן אהרן אלא ויעש אהרן וקרא הפרשה כדברים אשר צוה ה' את משה:
שירי עבודה. שאינה עבודה גמורה כגון קריאת הפרשה ותפלה שמתפלל בבית החיצון:
מתני' אמרה כן. דקריאת הפרשה אינ' עבודה דאס"ד עבודה איך קאמר ואם לאו באסטלית לבן משלו דלאו בגדי כהונה וכי יש לך עבודה שכשירה שלא בבגדים:
ר' יוסי. פריך למה כשירה קריאת הפרשה שלא בבגדי לבן מפני שהיא בחוץ בעזרה הרי שחיטת הפר והשעיר שנעשית בחוץ ואפ"ה עובדה בבגדי לבן:
ה"ג והוא עובדה בבגדי לבן:
רצה עובדה. לקריאת הפרשה בבגדי זהב רצה עובדה בבגדי לבן ומגיה הא דתנן במתני' ואם לאו באסטלית לבן אלא לעולם בעינן בגדי כהונה אלא דאם רצה היינו בבגדי זהב או בבגדי לבן:
מצינו שחיטה. והשתא למידין דאף שחיטת הפר והשעיר אם רצה לעשותה בבגדי זהב עושה:
ופריך בכל. מקום אמרינן שנוהגין כבוד בתורה והולכין אחריה והכא אמרינן שמביאין הס"ת אצל כה"ג:

ומשני אלא ע"י. שהכ"ג והסגן הם בני אדם גדולים וחשובים כבוד היא לתורה שתבא לידם וגם היא מכבדת אותם:

ופריך והא תמן. בבבל מביאין הס"ת לגבי ריש גלותא אע"פ דלפעמים אינן חשובים כל כך בתורה ובמצות:

תמן. גבי ריש גלותא הואיל והן מזרעו של דוד עושין להן כמנהג אבותיהן כמלכי בית דוד:

תמן תנינן. במגילה פ"ד:

מדלגין בנביא. מפרשה לפרשה:

ואין מדלגין בתורה. שהשומע את הקופץ ממקום למקום אין לבו מיושב לשמוע:

ואין מדלגין מנביא לנביא. שיש כאן טירוף הדעת יותר מדאי:

שאין גולין ס"ת ברבים. מפני כבוד הציבור שימתינו עד שיגלול:

הגע עצמך. אמור לנפשך:

שהיתה פרשה קטנה. שצריך לדלגה דאין שם שהייה בגלילה כלל ואפ"ה אסור דהא סתמא תנן אין מדלגין בתורה:

אלא. הטעם שאין גולין ס"ת בציבור כדי שישמעו התורה על הסדר וכשהן דולגים אין לב השומע פנוי כל כך לכוין הדברים:

והא תנינן. שהכה"ג קורא אחרי מות ואך בעשור שבחומש הפקודים אע"ג שהן רחוקים זה מזה וקשיא בהני תרי טעמי דבסמוך:

ומשני שנייא היא. שאני התם שהוא סדר היום וכאלו הם פרשה אחת:

בכל מקום אינו קורא ע"פ. דקי"ל דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן בע"פ והכא קורא ע"פ אלא ודאי כיון דשייכי אהדדי התירו לו לקרות ע"פ ה"ה נמי לענין דילוג התירו מפני שהוא סידורו של יום:

רבי יוסה. צוה לבר עולא שמש של בה"כ של בבליים כשאין להן אלא ספר אחד וצריכין לקרות בשני עניינים תהא גולל לפני פרכת ותקרא ואין אתה צריך להכניסה לתוך הארון ולהוציאה שנית:

כד אינון תרתי. כשיש לך שני ס"ת תהא מוליך אחת לתוך ארון ואח"כ תביא השנייה ולא תוציא שני ס"ת כא':

תי. כמו תהא:

הבוחר בתורה. וחותם בה כדרך שחותם בכל השנה דסובר דבכל השנה נמי חותם הבוחר בתורה א"נ היום מסיים הבוחר בתורה במקום שחותם בכל השנה נותן התורה:

ה"ג **שאותך לבדך ביראה נעבוד**. והיינו בברכת העבודה שמסיים בה היום שאותך לבדך וגו':
הטוב לך להודות. כדרך שחותם בכל השנה בבה"כ:
על מחילת העון. חותם בא"י מוחל וכו':
השוכן בציון. חותם בברכת המקדש ולא הבוחר במקדש א"נ דחותם בתרווייהו:
על שאר תפלה וכו'. כפי מה שהוא רגיל להתפלל חותם הושע ה' את עמך ישראל שהן צריכין להושע לפניך בא"י שומע תפלה:

הלכה ב

מתני' **שבעת כבשים**. של מוסף הן בחומש הפקודים:
ופר העולה. נמי דמוסף עם תמיד של בין הערבים בטבילה חמישית:
ולהטיב את הנרות. הטבה זו הדלקה היא:
גמ' **כולהן**. אילו ואיל העם ופר העולה ושעיר הנעשה בחוץ ואימורי חטאת כולם קריבים עם תמיד של בין הערבים:
אתיא דר"א. דמתני' דאמר אילו ואיל העם קודמים למוספים:
כב"ש. דאמרי בפ"ח דברכות שמברך על היום ואח"כ מברך על היין אע"ג דברכת היין תדירה אפ"ה קדוש היום קודם שהוא מקודש ה"נ עבודת היום מקודש ומוספין תדיר עבודת היום קודם:
היך עבידה. כמו היכי דמי:
פר ואיל וז' כבשים. כולן עולות והן קרבנות הכתובים בחומש הפקודים:
והשאר. היינו שעיר הנעשה בחוץ ואיל העם ואימורי חטאת:
טעמא. דהאי תנא שמקריב כל העולות בשחר סמוך לתמיד של שחר שהוא עולה ושעיר הנעשה בחוץ וכו' שהן חטאת סמוך לפר ושעיר הפנימי שהן חטאת:
והדין תנייא. טעמא דהאי תנא:
תולה עבודות. כסדר שהם מפורשים בקרא:
ואת עולת העם. משמע כל עולות העם יחדיו הקריב ואפי' אותן שבחומש הפקודים:
ושעיר. הנעשה בחוץ מ"ט מאחרי ליה הא איהו נמי אמור בענין:
ה"ג **מלבד חטאת הכפורים**. דכתיב בחומש הפקודים שעיר עזים אחד לחטאת מלבד חטאת הכפורים משמע שקדמה חטאת הכפורים:
ופריך ובא אהרן אל אהל מועד. ש"מ שהיה בחוץ ומהיכן בא ע"כ לומר שמקריאת הפרשה בא ולמה נכנס ודאי להוציא את הכף ואת המחתה ואח"כ כתיב ויצא ועשה את עולתו ש"מ שלאחר הוצאת כף עשה עולתו ועולת העם:

ואת אמר הכין. שהעולות עם תמיד של שחר היו קריבין:
ומשני ולא כן אר"י. שהוצאת כף ומחתה היתה לאחר תמיד של בין הערבים א"כ ע"כ לומר שפסוק זה שלא כסדר נאמר דאס"ד כסדר הכתוב לא משכחת אלא ג' טבילות ואנן גמירי ה' טבילות היה טובל בשינוי בגדים בו ביום:
עוד היא אמורה על הסדר. דקרא ובא אהרן וגו' לא קאי אהוצאת כף ומחתה אלא שבא מקידוש הראשון שהיה מקדש בלבישה לקידוש האחרון לפשיטת הבגדים:
למה לית אנן אמרין. שלא היה קידוש לפשיטה אלא ללבישה היו שני קידושין נמצא שבפשיטה האחרונה לא היה קידוש:
ה"ג דכתיב ובא ופשט וכו'. וה"פ שאני הכא דע"כ לומר שהיה קידוש לפשיטה:
מה לבישה בקידוש. דילפינן בק"ו מה במקום שאין טעון טבילה דהיינו במקדש כל השנה כשבא לעבוד אין טעון טבילה מן התורה אלא מדרבנן לזכור טומאה ישנה טעון קידוש שנא' בבואם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח ירחצו:
אר"א. אשר לבש בעינן שיש לך עבודה אחרת בבגדי לבן דאשר לבש משמע שכבר לבש אלמא זו היא פשיטה שנייה ש"מ שני פעמים לובש בגדי לבן וש"מ שיש הפסקת חילוף בגדים בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה:
ולמה. כה"ג משמש ביה"כ בבגדי לבן ולא בבגדי זהב כבשאר ימות השנה:
כשירות של מעלן. של מלאכי השרת המשמשים ברקיע:

הלכה ג

מפני מה כה"ג משמש בשמנה כלים. בכל ימות השנה ואע"ג דמסיק לקמן שכולן באין לכפרה מ"מ הכי קשיא ליה. ישמש כהן הדיוט בד' וכה"ג בד' הנוספים לחוד:
בריתי היתה אתו. דכתיב גבי אהרן:
מפני מה אינו משמש בבגדי זהב ביה"כ:
מפני הגאוה. שלא יתגאה בכניסתו לפני ממ"ה הקב"ה כדכתיב אל תתהדר לפני מלך:
שאין קטיגור. זהב שעשו בו את העגל נעשה סניגור לכנוס בו לפני ולפנים ביה"כ לכפר על ישראל:
ולבשם. נוטריקון ובלו שם שלא היו ראויין לעבודה עוד:
ולא היו כשרים ליה"כ הבא. אפי' לכה"ג זה:
אחת. תשובה אחת מבגדי כה"ג שהן קדושה חמורה איך יעשו בגדי כהן הדיוט הא מעלין בקדש ואין מורידין:
ואחת. תשובה שנייה מבגדי כהן הדיוט עצמן דהא אבנטו של כה"ג ביה"כ הוא של בוץ ואבנט של כהן הדיוט הוא של כלאים:

שהוא של בוץ. שנאמר באבנט בד יחגור:
שיש בו כלאים. שנאמר ואת האבנט שש משזר תכלת ושש כתנא ותכלת עמרא:
בראוי לו בבגדים הנאמרים בו:
כשם שהקרבנות מכפרין. משום דקשיא ליה למה נסמכה בואתה תצוה ענין מילואים לבגדי כהונה:
כתנת היתה מכפרת על לובשי כלאים. דס"ל שאין חייבי' על כלאים אלא בבגד הלובש סמוך לבשרו שהוא המחמם אבל מה שעל בגדיו אינו אלא מדרבנן א"נ לפי שבגדי כהונה קשים הם ולא שייך בהן כלאים כדאיתא בבבלי בריש פירקין והיינו אבנט ומצנפת ומכנסיים אבל כתונת ודאי לא היה קשה דא"כ היה חוכך בבשרו:
ויטבלו את הכתנת בדם. רמז היה להם שכפרת דמים עולה ע"י כתונת:
לכסות בשר ערוה. לחפות על גילוי עריות:
וישם את המצנפת על ראשו. פשיטא שנותנין המצנפת על הראש אלא ללמדך שהוא מכפר על המתנשאים להיות לראש והם גסי הרוח א"נ יבא דבר שבגובה ויכפר על מעשה גבוה לב:
על הגנבים. לפי שהיה חלול כנגד הגנבים שעושים מעשיהם בסתר:
על העקמנים. שמעקמים דרכים ואומרים בפיהם ולבם בל עמם והאבנט כנגד אצילי ידיהן והיינו כנגד הלב. רש"י. א"נ שמרמזין בידיהם והאבנט כנגד אצילי ידיהן:
ל"ב אמה היה. באבנט והיה מעקמו לפניו ולאחריו הלכך מכפר על העקמנים:
אין אפוד ותרפים. בזמן שאין אפוד הוה עון ותרפים:
יבא קול. שמשמיעין פעמוני המעיל ויכפר על מעשה קול של לשון הרע:
ה"ג מה כפרה האמורה בחוץ בן הבקר כו' אף כפרה האמורה בפנים בן הבקר וכו'. וה"פ מה כפרה האמורה בעגלה ערופה הנעשית בחוץ מכפרת על ש"ד וקס"ד השתא דהיקישא איצטריך לכפר על הרוצח בשגגה וקשיא אהא דאמר לעיל דכפרת שוגג בכה"ג תליא ואין לו כפרה אחרת:
ומשני כאן בשוגג. פר בפנים מכפר על השוגג ומיתת כה"ג על המזיד:
ופריך שנייא היא עגלה ערופה בין שוגג למזיד. בתמיה וכיון דע"ע מכפרת על שוגג ומזיד ה"ה פר יה"כ מכפר על שניהם:
כאן על חטא ידוע. עגלה ערופה מכפרת על חטא ידוע:
ותטבע האבן במצחו. גבי גלית שגידף מערכת ישראל:
וכתיב. גבי ציץ והיה על מצחו תמיד:
שהן מאירין. מפרשין דבריהם:

שהן מתימין לפניהם את הדרך. ילכו בה בעת שהיו ישראל תמימים לכך נקראים ותומים:
שבידו להן. שהטעה להם הגורל ונפלו על ידו:
ולא אמר נתתיו. והם לא ביחנו אם לנצח אם להנצח:
שתי שאילות כאחת. אלא לאחר שהשיבו לו על הראשון חזר ושואל על השני:
היסגירוני וגו'. הרי כאן שאי שאלות הירד שאול ואם ירד היסגרוני בעלי קעילה בידו:
דוד לא שאל כהוגן. דהל"ל הירד שאול היסגירוני שירידת שאול קודמת למסירתו והחזירו לו ויאמר ה' ירד נמצא שהשיבוהו על הראוי לשאל ראשונה:
מן הדא ויאמר דוד וגו'. הרי שהשיבו על מה ששאל ראשונה:
ה"ג ולא על האחרונה היסגירוני בעלי קעילה וגו' דוד בקש וכו' והשיבו שלש וישאל דוד וכו' האשיגנו ויאמר רדוף וכו':
דוד ביקש עליה רחמים כו'. מדהוצרך לרחמים ש"מ שלא רצו להשיבו לו כלום:
והשיבו שלש. רדוף א' והשג תשיג ב' והצל תציל ג':
הקול היה שומע. דעל ידי שהרוח הקודש מתלבש בו היה שומע את הקול מדבר אליו:
הכתב. כגון עי"ן משמעון ולמ"ד מלוי וה"א מיהודה ורוח הקדש מתלבש בכהן שידע לצרף ולסדר אותיות הבולטות:
דכתיב וישמע את הקול. וכל העם לא שמעו ה"נ היה כאן באורים ותומים:
הא לית חית וכו'. ואם היה צריך להם כגון תנצחו מהיכן ידעו:
ומשני אברהם וכו'. נמי היו שמותם כתובין עליהן:
כל אלה שבטי ישראל. נמי היו חקוקין עליהן נמצא דכל סדר אלפ"א בית"א היה כתוב עליהן:
הדרן עלך פרק בא לו

פרק ח

הלכה א

מתני' **יה"כ אסור באכילה ובשתייה וכו'**. מפרש בגמרא דכל הני איקרי עינוי וגבי יה"כ ה' עינויי' כתיבי והני ה' הוו דשתייה בכלל אכילה:
מלך. צריך שיתראה נאה דכתיב מלך ביופיו תחזינה עינ"ך:
והכלה. צריכה נוי כדי שתחבב על בעלה וכל ל' יום לחופתה קרוי' כלה:
והחיה. יולדת תנעול. מפני הצנה:

גמ' **ופריך ענוש כרת**. על האכילה ושתייה ואת תנן במתני' יה"כ אסור באכילה וכו' דמשמע איסורא הוא דאיכא ענוש כרת ליכא:

לפחות מכשיעורון נצרכה. הא דתנן לשון איסור היינו בשאכל פחות מככותבת הגסה שהוא שיעור ליה"כ וכי לא שלים שיעורא כרת ליכא איסורא איכא:

מה מלאכה שאסרתי לך במקום אחר. כרת כי הכא כגון בשבת אף עינוי בדבר אכילה קאמר שמצינו שחייב עליו במקו' אחר כרת כגון פיגול ונותר:

ה"ג ואיזו הן אלו וכו':

ה"ג דבר שהוא אבידת נפש. וה"פ עינוי שהיא בתוך חלל הגוף איירי:

והא ליתנון. והא אינן אלא חמשה עינויים בתורה ובעשור ואך בעשור שבת שבתון ושבת שבתון והיתה לכם:

ואחד מוסף ברחיצה. רחיצה לא קחשיב בענויים דהא מרחיץ ידיו עכ"פ ל"א הכי פריך והא אינן אלא ה' עינויין בתורה תרי באחרי מות ושלשה באמור אל הכהנים ומשני ר' תנחומא דעוד אחד הוא במוסף דהיינו בפ' פנחס שהוא ובעשור וכו' ופי' זה נראה עיקר וכ"מ בתענית:

בתענית ציבור. כגון תענית גשמים השניות והאחרונות:

בט"ב מרחיץ ידיו. וכשעדיין המים על גבי ידיו רוחץ בהן פניו:

ומעביר את המפה. שהיא לחה קצת מקינוח הידים ע"ג פניו:

תרי מרטוטה. היה שורה בגדים בלואים במים מעיה"כ ונתן תחת הכד ליסחט קצת לעשותה כמין כלים נגובים ולמחר מעבירה ע"ג פניו:

אלא איסור מלאכה במקום שנהגו. דיש מקומות שעושין מלאכה בט"ב ויש מקומות שאין עושין כדתנן בפרק מקום שנהגו ובתענית ציבור מותר בעשיית מלאכה בכל מקום שמעינן מיהת דלענין. רחיצה שוין וקשיא לריב"ל:

ואינו חושש. משום רחיצה:

כהן תנייא. כהאי תנא דמותר לעבור במים לילך אצל רבו ובתו:

והיו רגליו קיהות. עייפים מחמת טורח הדרך:

בשבת. כל סיכה מותרת ובלבד דלא מוכחא מילתא דלרפואה קעביד:

בין סיכה שאינה של תענוג. כגון שיש לו חטטין בראשו:

לאיסור. גבי מעשר שני ותרומה ולאיסור עשה וכדמסיק:

ולתשלומין. אם סך זר בתרומה חייב לשלם חומש כאלו שתה ולא מיקרי מזיק וכן בקדש:

אבל לא לעונש. למלקות וכרת:

ופריך והא תני ולא יחללו דכתיב בתרומה לרבות השותה והסך ש"מ דאף סך איכא עונש וקשיא אהך ברייתא דתני בה אבל לא לעונש:

ומשני אר"י לית כאן סך. כלומר סמי מכאן סך דולא יחללו להביא את השותה לחוד הוא דאתי:

אמר רבי אבא מרי. אם לית כאן סך אף שותה ליכא למימר דאתי מריבויי' דולא יחללו:

דל כן. דאם לא כן אלא דלא יחללו להביא את השותה לחוד הוא דאתי ש"מ דאין שתייה בכלל אכילה דאי בכלל אכילה היא למה צריך קרא לרבויי:

דבר שהוא בא משני לאוין מצטרף. ואנן תנן במתני' האוכל והשותה מצטרפין אלא ודאי דכולה ברייתא משבשתא בשלמא אי מרבינא סך מולא יחללו איכא למימר דה"ק לרבות את הסך כשותה וכן הוא בבבלי בנדה אבל אי תני שותה לבדו קשיא:

מנין שהוא מחוור בעשה. שיש איסור עשה בסך שמן של מעשר שני אף על פי שאין בו לאו:

מה נן קיימין. במאי עסקינן:

אם להביא לו ארון ותכריכין. בא הכתוב לאסור. השתא לחי אסור ליקח בו חלוק דלא הותר אלא לאכילה ממש וצריך לאכלו בקדושת מעשר כ"ש שאסור למת:

איזהו דבר. ששייך בחי ובמת והתירה התורה לחי ואסרו למת הוי אומר זו סיכה ש"מ דבסיכה איכא איסור דאורייתא ואינו אלא עשה דלא נאמרו הדברים אלא בסיפור הדברים של.הוידוי וליכא למשמע לאו מיניה:

אסורין בנעילת הסנדל. כגון יה"כ וט"ב ותענית ציבור:

יצא לדרך. חוץ לעיר:

באמפליא. קלצו"ן בלע"ז והוא עשוי כמין מנעל:

אר"ח ולא פליגי:

באמפליא של בגד. דלאו מנעול הוא ואפי' לרה"ר שרי לצאת בו:

בלילי צומא רבא. בליל יה"כ:

סולייתה. הוא סנדל של שעם:

מה הוא דין. למה אתה עושה כן:

איסתניס אנא. ולאו לתענוג הוא דעביד:

ה"ג א"ל מן אן הדה. וה"פ מנין לך הא דמותר:

איסתניס הוה. ושרי ליה אבל לשאר כל אדם אסור:

ופריך אית חמי. בוא וראה אם ברחיצה אסור פשיטא דאסור בתשמיש דהא בעלי קריין צריכין טבילה:

ומשני תפתר. תפרש למשנתינו דאיצטריך למיתני איסור תשמיש במקום שלא נהגו לטבול לקרי א"נ שמשנתינו נשנית קודם תקנת עזרא שתיקן טבילה לבעלי קריין:
אין קרי. שצריך טבילה אלא שבא לו ע"י תשמיש:
אפילו ראה עצמו. מקושט בחלום. וע"י כך ראה קרי צריך טבילה:
הוו בעיין מימר. סברוהו בני הישיבה לומר ובלבד שבא לו הקרי בחלום ע"י שהרהר באשה שבא עליה ולא פליגי אריב"ל:
אפי' מדבר אחר. ולא מחמת אשה נמי צריך טבילה:
לית הדא וכו'. וכי אין ברייתא זו פליג על ריב"ל דאמר אין צריך טבילה לקרי אלא שבא על ידי תשמיש והא ביה"כ אסור בתשמיש ואפ"ה מצריך טבילה לבעלי קריין:
פתר לה. תפרש להך ברייתא שבעלי קריין טובלין ביה"כ היינו אותן ששימשו בעי"כ ושכחו לטבול עד יה"כ:
אית לך מימר וכו'. בתמיה וכי אפשר לך לומר ששכח ריב"ח מלטבול אלא ודאי שראה קרי ביה"כ כדי להודיע לו שהוא בן עה"ב כדאמרינן בבבלי סוף מכילתין ושמעינן שאפילו בלא תשמיש צריך טבילה וקשיא לריב"ל:
מפני איבה. שלא תתגנה על בעלה:
הוינא וכו'. סברוה למימר דלא פליגי חכמים ור"א אלא בנעילת הסנדל דחיה אבל ברחיצה דמלך וכלה לא פליגי:
אשכח. ברייתא דמפורש בה דפליגי אכולה מתני' אמלך וכלה וחיה:

הלכה ב

מתני' **ככותבת**. תמרה גסה והיא פחות מכביצה ואע"ג דכל שיעורי אכילה בכזית הכא שאני כדמפרש לקמן בגמ' מלא לוגמיו. מפרש בגמ' שצריך למעך חללה. שדרך הכותבת שיש חלל בינה לגרעינתה וממתני' שמעינן שמשערינן בככותבת מלבד החלל:
גמ' **דל כן**. דאל"כ ליתני במתני' כמוה וכגרעיניתה וכחללה או לא ליתני אלא סתמא ככותבת הגסה אלא ודאי למעט חללה:
ה"ג תני כמלא לוגמיו:
מה ופליג. וכי פליגא הך ברייתא אמתני' ומשני מלא לוגמיו. דמתני' נמי אינו מלא לוגמיו ממש אלא כדי שיסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו:
ברביעית. שהוא מלא שתי לוגמיו שהוא רביעית באדם בינוני:
ולמה לא. תני לפלוגתייהו בעדיות גבי קולי ב"ש דהא ב"ש מיקל דאינו חייב עד שישתה רביעית:

מפני לוגמא של בן אבטיח. שהיה אדם גדול ומלא לוגמיו דידיה אפי' מצד אחד מחזיק יותר מרביעית וב"ה לקולא דמלא לוגמיו לפי מה שהוא אדם משערינן:

הלכה ג

מתני' **אלא חטאת אחת**. מפרש בגמ' אין מענין אותן. אין חייבין למנוע מהן מאכל:

אבל מחנכין וכו'. מפרש בגמ' למה. אינו חייב אלא אחת:

גמ' **ומשני שתייה בכלל אכילה**. וחד שמא הוא ומחד קרא נפקי:

אין אכילה בכלל שתייה. האומר לא אשתה אין האכילה בכלל:

מה נן קיימין. באיזה דם מיירי קרא דכתיב גביה לשון אכילה:

אלא כי עסקינן בדם שהוא. שהוא צלול ואפ"ה קראה בלשון אכילה ש"מ שהשתייה בכלל אכילה:

הקפה את הדם. כגון שקרשו בחמה:

מה עביד לה ר' יונה. דאיהו קאמר שדם שקרש אינו אוכל לחייב עליו אלא ודאי דה"פ דהך ברייתא אינו אוכל לטמא טומאת אוכלין דליצטרף עם אוכל פחות מכביצה ליטמא טומאת אוכלין ואינו משקה לטמא טומאת משקה בלא הכשר אבל כרת חייב אפילו על הקרוש א"כ איכא לאוקמי קרא בקרוש וקשיא אר' יונה:

בכל אשר תאוה נפשך. בבקר ובצאן ביין ובשכר ואכלת שם:

מה נן קיימין. במאי מוקמינן להאי קרא אם בנותן יין לתוך התבשיל ויש בתבשיל טעם יין ולכך קרי ליה אכילה הלא היין בתבשיל לפגם הוא:

אלא. כי איירי קרא בשותה יין ואפ"ה קרי ליה אכילה:

באילין אורזנייא וגוממנייא. מין כמיהין שהיין משביחן הלכך קרי ליה אכילה שכל הטפל לאכילה כאכילה דמיא:

ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת. אי אמרת בשלמא שתייה בכלל אכילה איצטריך ליה לתנא לאשמועינן אלא אי אמרת שתייה לאו בכלל אכילה שבועה שלא אוכל ואכל ועשה מלאכה מי איצטרך לאשמועינן דאינו חייב אלא אחת:

אמור דבתרה. תיקשי לך סיפא דמתני' ואכל ושתה חייב שתים. כיון דאמר שלא אוכל איתסר ליה בשתייה כשאמר אח"כ שלא אשתה אמאי חייב שתים אלו אמר שלא אשתה תרי זימני מי מחייב תרתי:

אמר להו ר"י. מסיפא לא קשיא דאלו אמר על שני ככרות המונחים לפניו שבועה שלא אוכל ככר זה ושבועה שלא אוכל ככר זה מי לא מחייב שתים אם אכל שניהן ה"נ כיון דהדר אמר שבועה שלא אשתה גלי דעתיה דהך אכילה דאמר אכילה גרידא היא:

מפני ששתה וכו'. כלומר טעמא דשתה משקין שאינן ראויין לשתייה הא אם שתה משקין הראויין לשתייה חייב אע"ג דשבועה שלא אוכל אמר אלא ש"מ שתייה. בכלל אכילה:

ניחא. הניחא כדתני במתני' שלא אמר אלא שבועה שלא אוכל ואפ"ה חייב על השתיה אלא לר' שהוא אומר דוקא אם אמר שבועה שלא אוכל ושלא אשתה א"כ אין ראיה מכאן:

האוכל והשותה וכו'. היינו מתני' אכל ושתה בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת ש"מ דשתיה בכלל אכילה:

לא אכלתי באוני ממני אלא שתיתי. בתמיה הא אף לשתות מעשר שני באנינות אסור: ה"ג עד כדון כשאמר שבועה שלא אוכל ושתה ברם אמר שבועה שלא אשתה ואכל שתייה בכלל אכילה ואין אכילה בכלל שתיה וכ"ה בשבועות. וה"פ אע"ג דשתיהי בכלל אכילה ואם אמר שבועה שלא אוכל ושתה חייב מ"מ שבועה שלא אשתה ואכל אינו חייב על האכילה:

ואינו מחוור. ואין הדברים מבוררים דאס"ד תירוש זה היין ויצהר זו סיכה א"כ השותה והסך חוץ לחומה ילקה בלאו דלא תוכל וגו':

אלא על מ"ש טהור שנכנס וכו'. שנאמר לא תוכל לאכול וגומר וכתיב לפני ה' אלקיך תאכלנו וגו' כל היכא דקרינן לפני ה' וגו' קרינן ביה לא תוכל לאכול וגו' א"כ אף לענין אכילה ממש אין לוקין חוץ לחומה:

גר"ש בהי"ל קדמייתא. הוא לשון המדפיסים שקיצרו דברי הש"ס הואיל והם כתובים לעיל בפירקין והוא ר"ת גמרו שם בהילכתא ראשונה שבפרק זה:

כל מלאכה לא תעשו. בעצם היום הזה:

עונש לית כאן. למלאכת הלילה:

רשב"ל. פריך באיזה לשון הל"ל אזהרה בעינוי דאי הוה כתיב לא תעונה אדרבה הוה משמע דאסור לענות ואי הוה כתיב לא תאכל הוה משמע כסתם אכילה בכזית והתורה לא חייבה אלא בככותבת דמייתב' דעתא והלכך א"צ אזהרה לא ליום ולא ללילה:

א"ר הושעיה. הכי ה"ל למכתב האזהרה בלשון השמר או פן לא תעונה:

הא תלת אזהרן. השמר ופן ואל שלשתן לשון אזהרה הן ל"א לשון קושיא היא אי הוה כתיב הכי ה"ל שלשה אזהרות:

הישמר באותה אמירה וכו'. מפרש הא השמר לשון עשה הוא וקאמר דה"פ השמר בלאו זה שאמרתי לך או בעשה זו שאמרתי לך הלכך השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה ל"א לשון קושיא היא דהל"ל בלשון השמר וכ"ה בבבלי:

מה אם עינוי הקל. שאינה נוהגת בשבתות וי"ט חייבין עליה כרת מלאכה שנוהגת בשבתות וי"ט לא כ"ש:
אלא ליתן אזהרה לפניו. ללילה שלפני היום:
דברים אפילו מופנה מצד אחד. דהא לא אייתר אלא עונש דמלאכה ואפ"ה ילפינן בגז"ש:
ולא ר"ע היא. דכולהו סתימתאה אליבא דר"ע הן ור"ע סובר דלמדין גז"ש אפילו אינה מופנה כלל:
לא חילקתה בין יום ללילה. כדאמרינן לעיל דאייתר עונש דמלאכה ללילה:
עד כדון כר"ע. דיליף גז"ש אפילו אינה מופנה:
כר' ישמעאל. אלא לר"י מנ"ל לחייב בלילה:
והיתה לכם לחקת עולם בחודש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו הקיש הכתוב מלאכה לעינוי:
מלאכה שחייבין עליו כרת. בין ביום בין בלילה:
הכוסס חיטי תרומה לוקה. אע"ג דלא אכלן כדרך אכילתן חייב דמ"מ נהנה ואינן מזיקין אותו לאפוקי הכוסס שעורין דפטור במזיקין לו:
הכוסס. כל דבר שהוא שלא כדרך אכילתו קרוי כוסס:
ואינו משלם את החומש. דאיש כי יאכל כתיב פרט למזיק את עצמו:
שהוא משלם קרן וחומש. ור"י סובר כר':
אחר טיבולו. אחר שאכל דבר מטובל בחומץ חייב שאז מיישב את הנפש:
תינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים. להשלים והוא הדין דלא מחנכין אותן לשעות אבל קודם לשנה וקודם לשנתיים מחנכין לשעות אבל השלמה ליכא מדרבנן:
ר"י. מפרש למתניתין תינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים להשלים אבל מחנכין לשעות מקודם לשנה וקודם לשנתיים משלימין מדרבנן ולא קשיא בין לר"ה בין לר"י השתא לפני שנתיים מחנכין לשעות או משלימין לפני שנה מיבעיא דכאן בחולה וכאן בבריא:
עד איכן. לר"י פריך דאמר אפי' לפני שנתיים מחנכין לשעות עד כמה יהיו שנותיו של התינוק ויתחיל לחנכו לשעות:
כבן תשע כבן עשר. הכא נמי בן תשע בבריא ובן עשר בחולה:

הלכה ד

מתני' **עוברה שהריחה**. העובר מריח ריח התבשיל והיא מתאוה לו ואם אינה אוכלה שניהן מסוכנים:
ע"פ בקיאים. רופאים מומחים באומנתן:

גמ' **תוחבה**. אצבעתה ברוטב של אותו דבר ומוצצתן:
שתי עוברות באו לפני ר"ט. ביה"כ לשאול אם מותרים לאכול ושלח אצליהם שני תלמידים ואמר להם זילו ואמרו באזניהם של העוברות שהיום יה"כ וישמע התינוק וישתוק ולא יתרוצץ עוד בקרבה:
אמרין. כן לראשונה ושתק התינוק:
ושדך. לשון שקט ותשקוט הארץ מתרגמינן ושדוכית ארעא:
זורו רשעים מרחם. נעשו זרים ונתנכרו לאביהם שבשמים:
יכול אני. לצום:
שומעין לרופא. דחולה מחמת חליו אין דעתו מיושבת לידע הדברים על בוריין:
לא צורכה. לא קמיבעיא לן אלא כשחולה אומר יכול ורופא אומר איני יודע מהו:
וכל ספק נפשות דוחה את השבת. דבסקילה וכ"ש יה"כ דבכרת:

הלכה ה

מתני' בולמוס חולי האוחז מחמת רעבון ומסוכן למות וכשמראיתו חוזרת בידוע שנתרפא:
כלב שוטה. מפרש בגמרא:
אין מאכיליין מחצר כבד שלו. ואע"פ שנוהגין הרופאים ברפואה זו אינה רפואה גמורה להתיר לו איסור בהמה טמאה על כך:
מתיר. קסבר רפואה גמורה היא:
מפקחין עליו. חופרין את הגל ומחפשין אחריו:
גמ' **מנין שמאכיליין**. ביה"כ למי שאחזו חולי רעבון דבלה וצימוקין אפי' הן של תרומה:
ושני צימוקים. ויאכל ותשב רוחו אליו כי לא אכל לחם ג' ימים וג' לילות ש"מ דצימוקים ודבילה משיבין רוחו של הרעב ואין מעכבין אותו אם לא נמצאו אלא תרומה:
כ"ד עשרונות שאכל דוד. דסובר כל לחם הפנים אכל דוד דהיינו י"ב חלות שכל אחת שני עשרונים:
ברעבון אכלן. שאחזו בולמוס והותר לו לאכול:
ר"י. הגיע לו חולי רעבון ואכל כל מה שהיה לפניו:
בקל. אם אין שם דברים המותרים כל צרכו ויש שם דברים האסורין מאכיליין אותו תחלה הקל שבהן אולי ישיב נפשו בזה:
מאכיליין אותו בתרומה. בסמוך מפרש טעמא:
מאכיליין אותו שביעית. לאחר הביעור דטבל במיתה בידי שמים ושביעית בעשה:
חלה וערלה. מיבעיא לן איזהו מהן נותנין לו דערלה אסור בהנאה וחלה עון מיתה:

ואת אמר הכן. להקדים תרומה לנבלה הא מאכילין אותו מן הקל ונבלה קלה מתרומה:
ומשני כמ"ד מאליהן קבלו המעשרות. כלומר מעשרות בזמן בית שני דרבנן וה"ה תרומות ונבלה איסור דאורייתא:
אזניו סרוחות. גדולות וכפולות למטן:
מה עיסקיה וכו'. מה טיביה שנעשה כלב שוטה:
רות תזזית. רוח רעה:
ובודקת בו. אם תצליח בכשפיה. גרמני מבני אשכנז ובלע"ז נקרא גרמניא ל"א על שם שהיה בעל עצמות:
שעקצו חוורבור וחיה. אל תאמין לאדם שאומר לך שנשכו מין נחש ששמו חוורבור שבא מנחש וצפרדע והוא חי:
ובלבד פרדה לבנה. אם בעטה בו אי אפשר שחיה המכה:
מיעוט. דאך מיעוטא הוא לומר דלא לכל אמר שישמרו את השבת:
אית דבעי מימר. סברא הוא דנחלל עליו את השבת כדי שישמור שבתות הרבה:
בשביל ישראל. שיש שם דאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב:
עד איכן. בודקין כשמפקחין:
תרין אמורין. פליגי בה:
בהוא דהוה קיים. בדבר שהוא קיום האדם שנאמר כל אשר נשמת רוח חיים באפיו:
בהוא דהוה רבון. בדבר שנתגדל בו שמטבורו נוצר ומשלח שרשיו אילך ואילך:
והנשאל מגונה. שהיה לו לדרוש דברים אלו ברבים שידעו העם קודם מעשה:
בגדולים. שבישראל והם ת"ח:
בני קצרא. אנשי המלכות מפני שאפטרופס של מלך היה:
ולא הניחן. מפני כבוד השבת:
הניחו לגבאי. הצדיק על עצמו דין שמים:
ולאיפרכוס. שר הממונה על החיל:
לא היה צריך לעשות כן. שהרי שנינו עכו"ם שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה:
נפתי. עכו"ם ממקום ששמו נפת:
במגורה. בשכונה:
בעי מטפייתה. רצה לכבותה:
א"ל. נפתייא לר' יונה:
בגדך מדלי. במזלך תהא מונחת אוצרי ואם יגיע לו היזק ישלם לו הוא:
א"ל אין. שרוצה לקבל אחריותו ונעשה לו נס וניצולו כולם:

פרס. גלימיה על הגדיש והאש ברחה מן הגדיש:

הלכה ו

מתני' **ואשם ודאי**. הם אשם גזילות ומעילות:
מכפרין. ומסתמא תשובה איכא שאם לא היה מתחרט לא היה מביא קרבן:
גמ' **תמן תנינן**. בפרק קמא דשבועות:
ועל זדון. טומאת מקדש וקדשיו:
ופריך לא היא קלות. היינו עשה ולא תעשה ולמה תני להו בתרתי:
ותו לא היא חמורות. היינו כריתות ומיתות ב"ד ותרתי ל"ל:
כיני מתני'. כן היא פירושא דמתני' דסיפא מפרש לרישא וכולא פירושא דקלות וחמורות היא וניחא נמי דתני תרתי זדון והודע דחדא נינהו:
בדבר שיש בו חיוב קרבן ל"ג ליה:
ופריך ניחא. הא דתנן שיה"כ מכפר על לא הודע אלא הא דתנן שמכפר ואפי' על חטא שנודע לו וקס"ד אפי' באותן עונות שחייב עליהן קרבן וקשיא ממתני' דכריתות דתנן חייבי חטאות וכו' שעבר עליהן יה"כ חייבין:
בין שנתוודע לו בהן וכו'. כלומר תרווייהו באשם תלוי איירי וה"ק בין שנתוודע שבא לידי ספק איסור בין שלא נתוודע לו הספק אלא לאחר יה"כ לעולם פטור:
ה"ג תמן תנינן על אלו חייבין על זדונן כרת ועל לא הודע שלהן אשם תלוי ולא כבר כיפר יה"כ ר"ש בשם ר' לוי סוכייה במורד ביה"כ היא מתני' ולמה לא אמר בשלא נתוודע בהן מילתיה אמרה אפי' לא נתוודע לו בהן ביה"כ יה"כ מכפר וכ"ה במסכת שבועות. וה"פ והלא כבר כיפר יה"כ ולמה יביא כלל אשם תלוי ומשני במורד ביה"כ ואינו רוצה שיכפר לו יה"כ לכך צריך להביא אשם תלוי ופריך ולמה לא מוקי למתני' בשלא ידע בספק איסור שעשה ביה"כ ומשני מילתיה אמרה שאפי' לא נתוודע בהן ביה"כ [יה"כ] מכפר הלכך לא מוקי' למתני' בהכי:
עשה. אחייבי עשה יה"כ מכפר אע"פ שלא עש' תשוב':
לא תעשה. דוקא בשעשה תשובה יה"כ מכפר:
גמ' **האומר אין עולה מכפרת כלל או אין עולה מכפרת עלי**. אבל על אחרים מכפרת:
מכפרת היא. העולה דאיהו דקטעי וסבר שאינה מכפרת:
אי אפשי וכו'. שהוא מבעט ואומר שאינו רוצה שתכפר עליו אינה מכפרת על כרחו:
מכפר הוא לו ע"כ. דיה"כ מכפר בין לשבים בין לשאינן שבים:
לא כולא. מיהו אין כפרתו של זה המבעט ביה"כ דומה למי שאינו מבעט:

מן הדין. מהא דדמיא לאדם שאומר למלך אין אתה מלך מי מתרצה לו המלך כך זה המבעט ובשבועות יש גי' אחרת ושם נפרש:

הלכה ז

והעולה על רוחכם. כלומר וקרבן עולה היא על רוחכם מה שאתם מחשבי' בלבבכ':
והעלה עולות מספר כולם. אולי חטאו בני בלבבם ש"מ שעולה מכפרת עליו הרהור הלב:
הפורק עול. הכופר בעיקר:
והמפר ברית. בשר מילה:
והמגלה פנים בתורה. בא על דברי תורה בגילוי עזות פנים כגון שדורש אגדות של דופי לא היה למשה לכתוב אלא ותמנע היתה פילגש וילך ראובן בימי קציר חטים:
מיסבור סבר ר' שיה"כ מכפר בלא תשובה. בתמיה דמדקאמר ר' שעל אלו ג' עבירות יוה"כ מכפר עם התשובה משמע דעל השאר לא בעי תשובה:
הא מיתה מכפרת בלא תשובה. ור' נמי ה"ק על כל עבירות שבתורה מיתה מכפרת חוץ וכו'. מאן תנינתה. מי תני להך ברייתא דמיתה מכפרת בלא תשובה ר' וכדפרישית:
הווי הדא וכו'. הרי הא דתנן במתני' מיתה ויוה"כ מכפרין עם התשוב' דלא כר' דלר' מיתה לא בעיא תשובה:
חלוקי כפרה. שחלוקין בכפרתן זה כך וזה כך:
ג' הם. שנחלקין שיש עבירה שהיא צריכה לזה ואינה צריכ' לזה אבל תשוב' אינה מן החלוקין שהיא צריכה לכולן:
שובו בנים שובבים. ארפא משובותיכם משמע מיד ארפא למדת שיש עבירה שמתכפרת בתשובה לבדה:
כי ביום הזה יכפר. למדת שיש עביר' שצריכה יה"כ:
ופקדתי בשבט פשעם. למדת שיש עביר' שצריכ' יסורין ומסתברא הקל לקל' והחמור לחמור':
מכפרין מחצה. שנאמר לטהר אתכם מכל חטאתיכם דקרא יתירה הוא אלא ה"ק כי ביום הזה יכפר עליכם על שאר עבירות ועל כריתות ומיתות ב"ד מהני לטהר במקצת דיכפר לשון קינוח הוא ומוחק החטא מכל וכל ולטהר במקצת משמע:
שנתחלל בו ש"ש. שחוטא ברבים וע"י כן מחטיא את הרבים:
הא למדנו שהמיתה ממרקת. גומרת הכפרה מדקאמר עד תמותון ותו לא:
זו. דתני לעיל ד' חלוקי כפרה הם דברי ר' לעזר וכו':
שעיר המשתלח מכפר. על הכל:
היום מכפר. יה"כ מכפר על הכל:

כיצד הוא מכפר. כלומר מאימתי הוא מכפר:
כל שהוא. מיד בכניסתו:
בסוף. היום הוא מכפר:
ה"ג מת מיד. בתחלתה יום:
איתתבת קומי ר"י. מהך ברייתי' על ר"ז דמפורש דיה"כ אינו מכפר עד שתחשך:
ואמר. ר' ירמיה תפרש להך ברייתא שהיה בדעתן להביא שעיר ואח"כ לא הביאו וע"כ אינו מכפר עד שתחשך שכל שיש שעיר אין יה"כ מכפר:
ר' יוסי בר' בון. פריך כיון שהקב"ה רואה את הנולד ויודע שלא יביאו שעיר היה לו לכפר מיד אי איתא לדר"ז:
ההן. האי מאן דחטא נגד חבירו צריך שיאמר לו בפירוש חטאתי לך ואם מקבל מחילה זו הרי טוב ואם לאו צריך להביא בנ"א ויפייסנו בפניהם:
יעשה שורה של אנשים. מפרש ישר לשון שורה:
אם יעשה כן. בין נתרצה לו חבירו בין לא נתרצה עליו הכתוב אומר פדה נפשו וגו' והוא סיפא דקרא ישר על אנשים:
מית. אם מת זה שחטא נגדו צריך לילך על קברו ולומר שם חטאתי לך:
א"צ. כלומר אינו ראוי שיתודה עליהן שנית ביה"כ הבא:
ה"ז זריז. בעבודת הבורא ונשכר שכל פעם ששב נחשב עליו למצוה בפ"ע:
בשונה באותה עבירה. ועשאה שנית זהו ודאי ככלב שב על קיאו:
אלא כשעשאן ונמחל לו.ויזכיר חסדי ה' ויהיה נזהר מלעבור עליה שנית:
עם חשיכה. לאחר שקיבל יה"כ ע"ע:
שכל היום כשר לוידוי. וכל המרב' בו להתודו' ה"ז משובח:
חטאתי ומירע עשיתי היינו שוגג:
ובדעת רעה הייתי עומד. היינו מזיד והיינו עון:
ובדרך רחוקה הייתי עומד. הם המרדים שעושה כאלו עומד רחוק מה':
מחול לי על פשעי. במאי דסיים פתח פשע עון וחטא:
צריך לפרוט את החטא. שחטא בשעת הוידוי:
מי גרם להם וכו'. לא הזכיר את העון אלא למעטו ולומר אתה גרמת להם שהרבית להם כסף וזהב וע"י כך עשו את העגל:
שאין חמור נוהק. שמח ומשתגע ומזיק אלא מתוך שיש לו סל של חרובין בצוארו שמתענג בהן:
וזרקתי עליכם מים טהורים. שהקב"ה מעורר לבן לתשובה:

וטהרתם מכל טומאותיכם. אח"כ ישראל מטהרים עצמן:
אטהר אתכם. ואח"כ הקב"ה מכפר להן על כל גילוליהם שלא התוודו עליהן כדי שיהיו טהורין לפניו:
הדרן עלך פרק יום הכפורים וסליקא לה מסכת יומא